RADU TEODORESCU

DEMNITATEA UMANĂ ÎNTR-O LUME ÎN PLIN PROCES DE DEGRADARE

Cugir 2026

CUPRINS

Introducere
1. De ce demnitatea umană nu contrazice smerenia?
2. A fi demn în faţa degradării din lume
3. Demnitatea ca dar sacru al lui Dumnezeu
4. Omul demn în faţa înjosirii şi a lipsei de valori a lumii din jur
5. Demnitatea ca virtute morală
6. Iisus a fost smerit dar demn în faţa morţii sau de ce trebuie să privim moartea cu demnitate
Concluzii

INTRODUCERE

Această carte adresează o problemă mai delicată fiindcă este mai mult o chestiune de a face diferenţe. La ce ne referim? Ne referim la diferenţa care există între demnitate şi mândrie. Este demnitatea o formă de mândrie sau de smerenie? Aceasta fiindcă sunt mai mulţi care cred că demnitatea nu este nimic mai mult decât o problemă de orgoliu. Tema cărţii mi-a venit în minte urmărind o emisiune televizată cu părintele Vasile Gavrilă din Bucureşti care la un moment dat a făcut o distincţie foarte importantă: a fi un om demn, deci a avea demnitate, nu înseamnă că nu eşti smerit şi modest. Aceasta fiindcă într-o lume a expansiunii personalităţii şi a exuberanţei de mai multe ori credem că nu poţi să fi şi smerit şi demn fiindcă după cum am spus demnitatea este privită de multă lume ca o formă de orgoliu.[1]

Este bine să ştim că oamenii moderni de azi tind să privească smerenia bisericească mai mult ca pe o metodă de neantizare a sinelui. Totuşi, este bine să ştim că demnitatea umană nu contrazice smerenia. În acest sens smerenia nu este o metodă de neantizare şi anihilare a sinelui ci mai bine spus o evaluare sinceră şi cinstită a lui.

Cu privire la acest lucru există o pildă mai recentă.

Un copil îşi întreabă tatăl:

— Cât de mare este Dumnezeu?

Privind cerul, tatăl lui vede un avion şi-l întreabă:

— Care-i mărimea acelui avion?

— Este foarte mic, abia se vede, răspunde copilul.

Atunci tatăl îşi duse copilul în aeroport şi fiind aproape de un avion, îl întreabă din nou:

— Acum ce mărime are avionul?

— Tată, este uriaş! Răspunde copilul cu uimire.

Tatăl îi spune atunci băiatului său:

— Dumnezeu este exact aşa, dimensiunea depinde de distanţa la care te afli tu de El. Cu cât eşti mai aproape de El, cu atât mai mare va fi El în viaţa ta![2]

Prin urmare este bine să ştim că cu cât ne apropiem mai mult de Dumnezeu cu atât El devine mai mare în viaţa noastră şi se poate spune că joacă un rol mai important. Cu cât ne depărtăm mai mult de Dumnezeu cu atât El devine mai mic şi mai nesemnificativ în viaţa noastră.

Prin urmare ce este demnitatea? Am spus că demnitatea este compatibilă cu smerenia şi modestia fiindcă este o redare a ceea ce este omul sau mai bine spus a darurilor şi calităţilor cu care a fost înzestrat el. În Pilda talanţilor a lui Iisus ni se spune că un stăpân a dat talanţi la mai mulţi slujitori de-ai lui. Nu le-a dat sume exacte ci diferite (unuia 5 , unuia 2 şi ultimului 1 talant). Primii doi au înmulţit talanţii şi cel care a avut numai un talant nu l-a investit. Stăpânul îl condamnă pe el fiindcă nu a lucrat cu el nimic. Stăpânul se aştepta ca fiecare să lucreze în funcţie de numărul de talanţi primit.

Prin urmare starea de a fi demn nu înseamnă că eşti mândru şi înfumurat. Demnitatea presupune să fi ceea ce a intenţionat Dumnezeu cu tine prin darurile şi calităţile pe care ţi le-a dat.

Iată care este definiţia demnităţii după Dicţionarul explicativ: „demnitatea este autoritate morală, vrednicie, ceva care impune respect.”[3]

Am găsit că se cuvine să vorbim despre demnitate fiindcă este un subiect destul de ignorat în zilele noastre. A fi demn în zilele noastre este un lucru

- desuet,
- anacronic,
- demodat
- şi perimat.

În marile tribunale ale lumii rar vom găsii vinovaţi descoperiţi care să îşi primească sentinţa cu demnitate. Cei mai mulţi fac recurs şi uneori ameninţă chiar în sala de judecată, ca să nu mai spunem că unii fac mare scandal. De ce? Fiindcă infractorii nu au demnitate. Ei nu pot să accepte cu demnitate pedeapsa pe care au primit-o în urma infracţiunilor săvârşite.

---

[11] A se vedea *Cum să biruim mândria* (Bucureşti, 2003).

[2] https://ephbalti.md/pilde/cat-de-mare-este-dumnezeu.2016.06.15 (accesat pe 18.01.2026).

[3] După Dicţionarul explicativ.

Demnitatea este o recunoaştere a chemării pe care ne-a dat-o Dumnezeu fiindcă fiecare dintre noi în această viaţă avem o chemare de la El. Ceea ce se poate vedea este că sunt mulţi semeni ne-ai noştri care nu răspund chemării demnităţii de a fi "chipul şi asemănarea lui Dumnezeu" după cum am fost creaţi de El. În acest sens în lumea noastră există un mare proces de degradare umană. Nu este vorba de degradarea umană pe care diavolul a introdus-o în umanitate prin moarte ci mai mult de

- războaie,
- terorism,
- violenţă,
- crimă,
- minciună,
- viclenie
- şi uneori chiar sadism.[4]

Iată ce spunea despre demnitatea gânditoarea Stela Giureanu: "departe de a fi o valoare desuetă, demnitatea este o noţiune la modă, fiind o monedă des utilizată, atât la nivel politic (fie de către regimurile democratice, fie de cele dictatoriale), cât şi social sau cultural. Totuşi, vorbind despre demnitate, nu vorbim despre ceva uşor de definit.

Uneori, referirea la demnitatea umană exprimă valoarea de neînlocuit a fiinţelor umane. În alte contexte este vorba despre interzicerea exploatării oamenilor. În altele, desemnează respectul (de sine), fiind dezbătute atît integritatea morală, cât şi cea corporală a oamenilor (de unde dezbaterile aprinse despre eutanasiere, dreptul la o moarte demnă)."[5]

Degradarea umană poate să fie văzută şi în zilele noastre în mai multe regiuni ale lumii în care oamenii se ucid între ei ca fiarele fără să stea să se gândească bine de ce o fac. Nu putem să îi cerem unui tiran sau dictator să ţină cont de demnitatea umană fiindcă el nu o va face. În dictaturi şi tiranii demnitatea umană este călcată în picioare şi distrusă fiindcă se consideră că

- orgoliu,
- egocentrismul
- şi fala

sunt singurele adevărate valori.

Tot gânditoarea Stela Giureanu spunea: „la nivel filosofic, demnitatea umană este definită ca fiind ceva intrinsec. Ne naştem cu ea, este amprenta noastră supremă de fiinţe umane. Astfel, Immanuel Kant scria: „lucrurile au o calitate atunci când le putem folosi. De exemplu, pantofii sunt de calitate dacă ne vin bine şi putem alerga cu ei. Dacă pantofii se strică şi nimeni nu mai poate alerga în ei nu mai au nici o calitate. Cu oamenii e diferit. Oamenii au valoare. Chiar dacă sânt bolnavi. Chiar dacă nu pot lucra. Vorbind despre valoare, vorbim despre demnitate. Şi fiecare persoană are această demnitate, pentru că este om".

La nivel legislativ, demnitatea umană defineşte „valoarea egală a tuturor oamenilor", prevede drepturi egale pentru toţi, indiferent de originea, sexul, vârsta, religia, limba, statutul social, orientarea sexuală, cetăţenia, opiniile politice sau de altă natură ale unei persoane. În 1948, recunoaşterea demnităţii umane a fost chiar inclusă în Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, pe motiv că aceasta „constituie fundamentul libertăţii, al dreptăţii şi al păcii în lume", constituind nu doar un drept fundamental în sine, ci reprezentând „însuşi temeiul drepturilor fundamentale"."[6]

Prin urmare demnitatea înseamnă să ne folosim la maximul potenţialul cu care ne-a înzestrat Dumnezeu. Aceasta fiindcă va venii un moment când va trebuii să dăm seama de modul în care ne-am folosit talanţii în această viaţă. Iisus a spus acest lucru cât se poate de clar în pilda talanţilor pe care am enunţat-o pe scurt mai sus.

Este adevărat că există în lumea noastră şi multă falsă demnitate. Sunt mai multe religii panteiste, politeiste şi dualiste în care marii iniţiaţi ne vorbesc de adevăr fiind conştineţi că sunt departe de el.

---

[4] A se vedea Denis de Rougement, *Partea diavolului* (Bucureşti, 1994).

[5] Stela Giureanu, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/demnitatea-in-vremurile-retelelor-sociale-2309280.html (accesat pe 27.09.2025).

[6] Idem.

Nu este o dovadă de mare degradare umană că pe glob sunt atât de multe religii deşi există un singur Dumnezeu? Nu este o mare dovadă de degradare umană că sunt mai mulţi adepţi fanatici ai unor religii obscurantiste care sunt gata să omoare în numele zeului sau dumnezeului lor?

Tot despre demnitate gânditoarea Stela Giureanu spunea: „la nivelul firului ierbii, însă, lucrurile se complică – azi demnitatea fiind asociată mai degrabă cu respectul, atît exterior, cât şi cel de sine. Dar utilizările termenului şi înţelesul noţiunii de respect sunt adesea contradictorii.

Bunăoară, dacă ne raportăm la reţelele sociale, nu de puţine ori vedem iscate scandaluri în numele „demnităţii", care se lasă însă cu o păruială virtuală între scandalagii. Dacă aceste scandaluri au potenţial electoral, politicienii nu se lasă intimidaţi şi nici nu-şi consideră statutul de „demnitari" ca un obstacol în calea bălăcirii în subiecte triviale. Pretinzând că poartă stindardul virtuţii, socotesc, de cele mai multe ori, doar numărul de voturi."[7]

Doi moralişti discutau într-o zi.

- Ştii ce vreau să ştiu?
- Nu?
- Este compatibilă demnitatea cu smerenia?
- Da.
- Adică?
- Poţi să fi un om demn şi în acelaşi timp să fi şi un om smerit.
- Dar a fi demn nu înseamnă să fi orgolios?
- Nu.
- De ce?
- Smerenia nu înseamnă o negare a persoanei.
- Dar ce?
- O recunoaştere a adevăratei ei valori.
- A valorii?
- Da.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Smerenia este perfect compatibilă cu demnitatea umană.
- Aşa este.
- Vezi?
- Dar de ce sunt atât de multe lucruri rele făcut de om care sunt sub demnitatea lui?
- Ştii cum este?
- Cum?
- Omul este o fiinţă liberă.
- Şi?
- Poate opta între Dumnezeu şi diavol.
- Ştiu asta.
- Dintre cei răi nimeni nu recunoaşte că face lucrările diavolului.
- Am observat şi eu.
- Nu moartea este o degradare a umanului.
- Dar ce?
- Păcatul, patima sau viciul.
- De ce?
- Fiindcă acestea îl unesc pe om cu demonii.
- Doamne fereşte.
- Aşa este.
- Şi care trebuie să fie atitudinea noastră?
- Cu privire la demnitate?
- Da.

[7] Ibidem.

- O să îţi spun o poveste.
- Adevărată?
- Da.
- Ascult.
- Este din istoria bisericii.
- Interesant.
- Eusebiu, episcopul din Samosata din Siria ne dă un exemplu strălucit despre împiedecarea unei revolte.
- Cum?
- Arienii au obţinut exilarea acestui brav şi credincios episcop.
- Adică?
- Episcopul cunoştea iubirea cea mare a credincioşilor pentru el, de aceea zise curierului, care îi aduse ştirea exilului.
- Ce?
- Mă voi supune poruncii împărăteşti, însă bagă de seamă, să nu afle credincioşii mei cauza plecării noastre, căci atunci te vor arunca în valurile mării.
- Ş?
- A doua zi episcopul călători din Samosata, cu o carte subsuoară şi urmat de un singur servitor.
- Înţeleg.
- Ajunse deja în localitatea Zeugma, cale de 24 ore de Samosata, când credincioşii lui aflară de porunca împăratului, chiar din gura curierului.
- Şi?
- Grăbiră, scurtară drumul, până ce îşi ajunseră episcopul.
- Şi ce a urmat?
- Ajungându-l, izbucniră în plâns, şi căzând în genunchi îl rugară să nu-şi lase turma în grija lupilor, arătându-i că sunt gata şi pentru revoltă dacă cineva li s-ar opune.
- Păi da.
- Atunci Eusebiu le citi din Sfânta Scriptură locul de la apostolul Pavel, în care ne îndeamnă la ascultare şi supunere poruncilor împărăteşti.
- Frumos.
- Îi calmă, poruncindu-le să se supună şi pe mai departe poruncilor dumnezeieşti şi omeneşti şi apoi îşi continuă drumul exilului.[8]
- Deci nu a voit să facă sminteală?
- Da.
- Interesant.
- Aşa este.
- A fost un episcop demn.
- Eusebiu de Samosata?
- Da.
- Aşa este.
- Deci vezi ce înseamnă demnitatea?
- Să ştii să te sacrifici?
- Da.
- Este mai greu.
- Dar nu imposibil.
- Aşa este.
- Eu credem că cei care sunt demni sunt oameni orgolioşi?
- Demnitatea poate duce la mândrie.
- Cum?
- Când crezi că ţie şi se cuvine totul?

[8] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Şi celor din jur nimic?
- Da.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.

Despre faptul că în lumea noastră sunt mai mulţi care au o falsă demnitate gânditoarea Stela Giureanu ne spunea: „corectitudinea politică, cu multele ei curente, care propovăduiesc toate demnitatea umană, se hrăneşte de fapt, din ce în ce mai mult, din incitarea la ură pe reţelele sociale, câştigând astfel adepţi. Dintre aceştia, mulţi au impresia că duc lupta cea bună, dar de fapt ajung să anuleze – denigrând şi distrugând valori şi vieţi – însuşi conceptul de demnitate.

Şi să nu uităm de mrejele like-ului, un cal troian care, sub aspect de dar, ascunde un puternic declanşator al lacunelor respectului de sine. Pentru a fi primit, acest like ne instigă să devenim fie scandalagii, fie clovni, fie să devenim nişte exhibiţionişti, aruncând în public cele mai profunde intimităţi."[9]

CAPITOLUL 1

DE CE DEMNITATEA UMANĂ NU CONTRAZICE SMERENIA?

După cum am spus demnitatea şi smerenia sunt două noţiuni compatibile. De ce? Fiindcă fiecare om are demnitatea lui. Nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când sunt din ce în ce mai mulţi care deşi nu cred în smerenie şi modestie ajung să impute creştinismului ortodox orice tendinţă spre mândrie şi orgoliu. Prin urmare poţi să fi un om demn şi în acelaşi timp să fi şi un om smerit şi modest.

Iată ce spunea în acest sens despre demnitate gânditorul Daniel Nica: „demnitatea este o noţiune ambivalentă, care oscilează între doi poli antagonici: unul, al stratificării ierarhice; celălalt, al egalităţii universale. Pe de o parte, demnitatea se referă la o virtute, deţinută de câţiva indivizi excepţionali, care ne impun respectul prin nobleţe, sobrietate şi tărie sufletească. Pe de altă parte, demnitatea se referă la un drept universal, prin care se postulează valoarea absolută a oricărei fiinţe umane. Primul concept este meritocratic şi este rezervat doar acelora care se remarcă prin atitudini şi calităţi exemplare. (Tot aici se încadrează şi ideea unei funcţii superioare în stat, ocupate de un înalt funcţionar, care – cel puţin teoretic – posedă o competenţă deosebită.) Al doilea concept este democratic şi se aplică nediferenţiat oricărui individ, indiferent de merite personale şi origine socială."[10]

Omul smerit trebuie să ştim că este mai mult decât toate şi orice

- realist,
- cu picioarele pe pământ
- şi competent.

În societatea de azi sunt foarte mulţi care au ajuns să se vadă pe sine la nivel hiperbolic susţinând că acest lucru este o dovadă de demnitate. A fi demn înseamnă să nu te supraapreciezi şi să te supraevaluezi. Ori acest lucru are loc de foarte multe ori în lumea de azi.

Gânditorul Daniel Nica ne spune că demnitatea nu este un lucru cu care ne naştem ci ajungem să îl câştigăm: „mai târziu, în Evul Mediu, istoria demnităţii se bifurcă. Pe de o parte, odată cu naşterea aristocraţiei feudale şi a marilor imperii, demnitatea devine o moştenire de familie. Dignitas se obţine prin naştere. Asta nu înseamnă însă că posesorii demnităţii sunt scutiţi de efortul de a se ridica la înălţimea poziţiei privilegiate. Manierele de curte şi abilităţile cavalereşti sunt elemente care marchează decalajul dintre nobilime şi păturile inferioare. Membrii acestora din urmă nu pot revendica demnitatea şi avansa în ierarhia socială decât prin fapte de arme notabile. Climatul general este, în continuare, dominat de idealuri precum onoarea sau curajul, codificate în felurite devize şi simbolisme heraldice."[11]

---

[9] Stela Giureanu, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/demnitatea-in-vremurile-retelelor-sociale-2309280.html (accesat pe 27.09.2025).

[10] Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).

[11] Idem.

Demnitatea şi modestia sunt lucruri care sunt cât se poate de compatibile şi nu trebuie să credem că ele ajung să se nege şi să se contrazică una pe alta. Suntem demnii fiindcă nu ne umflăm pe noi cu fumul orgoliului cum fac foarte mulţi semeni de-ai noştri.

Prin urmare este bine să ştim că încă din antichitate a existat o concepţie foarte bine pusă la punct despre demnitate. Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Daniel Nica: "din perspectiva primei semnificaţii, nu oricine trăieşte demn, nu oricine suferă demn şi nu oricine părăseşte cu demnitate această lume. Însă, potrivit celei de-a doua, toţi deţinem o demnitate inviolabilă, garantată de Constituţie şi de Declaraţia Universală a Drepturilor Omului. Conceptul meritocratic este condiţional, adică restrictiv, comparativ şi elitist, în vreme ce conceptul democratic este non-condiţional, adică extensiv, incomensurabilist şi egalitar.

Conceptul meritocratic al demnităţii se naşte în ambianţa războinică şi ierarhică a Antichităţii. Prototipul omului demn (gr. axios, lat. dignus) este eroul, adică cel care, înfruntând temerar moartea, îşi vede viaţa proiectată pe fundalul gloriei depline. Demnitatea este privilegiul celui care e gata să renunţe la privilegiul de a trăi. În acest climat al onoarei şi al curajului, demnitatea se atribuie în urma unor acţiuni remarcabile, aşadar este produsul indirect al unor alegeri personale. Prin urmare, acest prestigiu se câştigă, dar totodată se poate pierde. Pentru a-şi păstra demnitatea, omul trebuie să menţină o conduită superioară, probată adesea prin asumarea unor îndatoriri publice (officia). În schimb, faptele dezonorante afectează reputaţia, ducând la anularea demnităţii. Iată de ce, confruntat cu perspectiva acestei pierderi iremediabile, un om demn îşi pune capăt zilelor."[12]

Trebuie să spunem că în această carte nu ne-am propus să facem o istorie a demnităţii. Aceasta fiindcă această carte este una cu un scop mai limitat. Ceea ce voim să facem aici este să arătăm că demnitatea este un lucru care ne obligă cumva să lucrăm pentru a avea o lume mai bună şi mai frumoasă. Ţine de demnitatea noastră

- să facem,
- să creăm
- şi să producem

o lume mai frumoasă şi mai dreaptă.

După cum putem să ne dăm seama, demnitatea exagerată sfârşeşte în orgoliu şi mândrie. Trebuie să avem acest lucru în vedere dar în nici un fel nu trebuie să uităm de demnitate.[13] Ceea ce voim să arătăm în această carte este că sunt mai multe lucruri care sunt sub demnitatea umană:

- terorismul,
- violenţa,
- perversiunea sexuală,
- războiul
- sau crima.

Tot gânditorul Daniel Nica spunea despre demnitate în Evul Mediu: „pe de altă parte, tot în Evul Mediu, se răspândeşte o noţiune creştină a demnităţii, care derivă din statutul privilegiat al omului în rândul creaţiei. El este singurul, între creaturi, care poartă „chipul lui Dumnezeu" (imago Dei) şi tinde către asemănare cu El. Această amprentă divină este unică, irepetabilă, dar distribuită universal în rândul oamenilor, fapt ce conferă o valoare absolută şi necondiţionată fiecărei persoane. Cu toate acestea, vechiul concept comparativ şi meritocratic al demnităţii nu se evaporă complet. Ideea de vrednicie rămâne centrală, mai ales în discursul despre mântuire, care aparţine, în fond, unei elite („Mulţi chemaţi, puţini aleşi"). Totodată, selecţia clerului se presupune că e făcută din rândul celor mai destoinici credincioşi, aşa cum o atestă şi întreita formulă liturgică din timpul slujbei de hirotonie („Vrednic este", „Dignus est", „Axios")."[14]

Este bine să ştim că demnitatea este o noţiune pe care o putem trasa în mai toate timpurile istoriei fiindcă ea a fost practicată sub o formă sau alta de mai toată lumea. Ceea ce este mai trist este că nu au fost mulţi cei care au

---

[12] Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).

[13] A se vedea Giovanni Pico della Mirandola, *Despre demnitatea omului* (Editura Ştiinţifică, 1991).

[14] Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).

făcut din ea un imbold moral care să îi îndrepte spre bine. Aceasta fiindcă după cum am spus de la demnitate la orgoliu nu este decât un pas. Cei care au căzut din demnitate în orgoliu de cele mai multe ori nu sunt conştineţi de acest lucru.

Gânditorul Daniel Nica ne spune că demnitatea a ajuns să fie folosită şi în doctrinele politice ale lumii: „conceptul democratic al demnităţii se naşte prin secularizarea temei creştine a chipului divin. Potrivit noii concepţii, toţi oamenii au acelaşi drept la demnitate, dar nu fiindcă Dumnezeu i-a înzestrat cu un suflet, ci fiindcă natura i-a dotat cu raţiune. Conceptul democratic apare în Epoca Luminilor şi este asociat, de regulă, cu filosofia morală a lui Kant. Acesta trasează o distincţie categorică între mijloace şi scopuri în sine şi postulează valoarea absolută a oricărei fiinţe umane. Oamenii sunt scopuri în sine şi nu pot fi trataţi doar ca simple obiecte. Asta, deoarece membrii speciei noastre posedă autonomie, adică facultatea de autolegislare morală. În culisele noului concept al demnităţii, se află dihotomia între două sensuri distincte ale valorii. Există o valoare de schimb, adică un preţ, iar acesta este alocat obiectelor prin mecanismele pieţei. Însă oamenii nu sunt obiecte şi de aceea au o valoare intrinsecă, necondiţionată."[15]

Prin urmare este bine să ne dăm seama că demnitate este un lucru care ajunge să ne facă să fim oameni

- mai buni,
- mai responsabili,
- mai drepţi
- şi mai cinstiţi.

Aceasta fiindcă toate aceste lucruri ţin într-un anume sens de demnitatea noastră. Totuşi, este bine să ştim că totdeauna există riscul de a cădea din demnitate în mândrie. Filosoful Constantin Noica supunea că până şi regiunile geografie care sunt populate trebuie să aibă demnitatea lor.[16]

Demnitatea este o formă de modestie atâta vreme cât suntem persoane care ne dăm seama că trebuie să ne facem datoria faţă de bine. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că binele este unul care ţine şi de demnitatea omului. Este demn să fi un om bun şi este nedemn să fi un om rău. În acest sens trebuie să ştim că au fost mai mulţi filosofi care au vorbit de faptul că relele sunt lucruri care sunt sub demnitatea omului. Poate unul dintre cei mai vocali a fost Kant: „potrivit lui Kant, crima, sclavia, violul sunt detestabile nu atât prin consecinţele lor, cât prin lezarea demnităţii umane, adică prin reducerea individului la stadiul de obiect, deposedat de autonomie şi prescris cu o valoare relativă, interşanjabilă. Însă, potrivit viziunii kantiene, nici o viaţă nu poate fi înlocuită şi nici o despăgubire nu poate răscumpăra degradarea umană. În felul acesta, dignitas nu mai este apanajul dinastiilor regale sau al indivizilor excepţionali, ci atributul universal al fiinţelor raţionale. Iar pe terenul noii concepţii despre demnitate răsar noţiuni precum drepturile omului şi respectul faţă de persoane."[17]

Demnitatea şi smerenia după cum am spus unt noţiuni care se presupun una pe alta. Aceasta fiindcă este bine să ştim că a avea demnitate înseamnă să ştii să preţuieşti şi să pui accent pe demnitate. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă în cele din urmă este bine să ne dăm seama că modestia este tot o formă de demnitate.

Evident că pentru mai multă lumea subiectul şi tema pot fi mai greu de înţeles. Cum se face că poţi să cazi aşa de repede din demnitate în mândrie? Aceasta fiindcă este bine să fim persoane care să fim cât se poate de pline de trezvie şi la fel de bine trebuie să dăm dovadă de vigilenţă.

Demnitatea este un lucru care se leagă şi se înrudeşte de tot ceea ce este bine şi de facerea binelui. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că un om demn este cu adevărat un om al

- binelui,
- virtuții,
- dreptății,
- cinstei
- şi moralei.

---

[15] Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).

[16] A se vedea Constantin Noica, *Despre demnitatea Europei* (Bucureşti, 2012).

[17] Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).

Demnitatea este un lucru care nu interesează pe multă lume în zilele noastre fiindcă trebuie să ştim că trăim într-o lume care este înecată în vulgaritate şi ignoranţă. Pe cum ajungem că cultivăm demnitatea la fel de bine ajungem să cultivăm modestia şi smerenia fiindcă ele se presupun una pe alta.

Este adevărat că în lupta politică demnitatea este privită altfel. Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Daniel Nica: „merită notat faptul că, în timp ce conceptul meritocratic are o dimensiune competitivă, cel democratic este, teoretic, cooperativ. Ideea de valoare intrinsecă a fiecărei fiinţe umane nu funcţionează optim decât într-o lume a stimei şi a solidarităţii universale. În schimb, vrednicia, nobleţea, gravitatea şi tăria sufletească au o componentă agonică sau chiar antagonică. Demnitatea se câştigă fie printr-o luptă interioară de autotransformare, fie prin înfruntarea directă cu ceilalţi. În plus, conceptul meritocratic conţine, implicit, o nuanţă critică sau polemică, aşa cum conţin de obicei virtuţile. Căci orice excelenţă morală funcţionează ca un reproş tăcut la adresa celor care nu o posedă. Statura morală superioară a omului demn îi confruntă pe ceilalţi cu lipsa lor de demnitate, reamintindu-le constant de nevrednicia în care se scaldă."[18]

Doi marinari vorbeau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- A crede în Dumnezeu este un lucru care ţine şi de demnitate.
- De ce?
- A fi demn înseamnă să ştii şi să crezi în Dumnezeu.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- O să îţi spun.
- Te rog.
- Eram nu de mult în larg.
- Şi?
- Globul soarelui, a cărui strălucire, ochii noştri puteau atunci s-o înfrunte, gata să se cufunde în valurile scânteietoare, apărea între frânghiile vasului, şi revărsa încă lumină în întinsul fără margini.
- Frumos.
- Aşa este.
- Şi?
- S-ar fi zis, din cauza balansării pupei, că astrul luminos îşi schimba în fiecare moment orizontul.
- Interesant.
- Stâlpii, funiile, verigile navei se coloraseră în roşu.
- Cred.
- Câţiva nori rătăceau fără ordine la răsărit, unde luna se înălţa încetinel.
- minunat.
- Restul cerului era limpede; la orizontul de nord, formând un măreţ triunghi cu astrul zilei şi cu cel al nopţii, o trombă încărcată cu culorile curcubeului se ridica din mare, ca o coloană de cristal, sprijinind bolta cerului.
- Foarte liric.
- Ar fi fost vrednic de plâns acela care, n-ar fi recunoscut în această frumoasă privelişte frumuseţea lui Dumnezeu.
- D ce?
- Lacrămi îmi curseră din pleoape fără voia mea, când toţi tovarăşii scoţându-şi pălăriile unse cu catran, veniră să intoneze cu o voce răguşită rugăciunea către sfânta Fecioară, patroana marinarilor.
- Înţeleg.
- Cât era de mişcătoare rugăciunea acestor oameni care pe o podină slabă, în mijlocul oceanului, priveau un soare adâncindu-se în valuri!

[18] Idem.

- Aşa este.
- Cum mai mergea la inimă această rugă a bietului marinar către Mama durerii!
- Te cred.
- Această umilire în faţa celui ce trimite furtunile şi liniştea această conştiinţă a micimii noastre la vederea infinitului.
- Aşa este.
- Aceste cântece întinzându-se departe pe valuri; dihăniile marine, speriate de aceste sunete noi, repezindu-se în fundul ascunzătorilor lor.
- Pitoresc.
- Noaptea apropiindu-se cu cursele sale; minunea vasului nostru în mijlocul atâtor minuni; un echipaj religios, cuprins de admiraţie şi de teamă.
- Foarte plăcut.
- Dumnezeu aplecat asupra prăpastiei, cu o mână ţinând soarele la porţile apusului, cu cealaltă înălţând luna la orizontul opus, şi întinzând peste nemărginire, o ureche atentă la slaba voce a creaturii Sale; iată ceva ce nimeni nu va şti să picteze şi toată inima omului de abia poate să simtă.[19]
- Ştii ce?
- Ce?
- Tu ai avut o epifanie.
- Epifanie?
- Da.
- Ce este o epifanie?
- O revelaţie.
- Adică o descoperire?
- Da.
- Se poate spune.
- Sunt momente în care pur şi simplu devenim conştienţi de prezenţa lui Dumnezeu.
- Aşa este.
- Şi ce spuneai de demnitate?
- Că se leagă de credinţa în Dumnezeu.
- Cum?
- Un om demn este un om credincios.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă este bine să ştim că omul are o demnitate.
- Şi?
- Ea îl leagă de Dumnezeu.
- În ce sens?
- Dumnezeu Tatăl ne vrea pentru Sine.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă ne iubeşte.
- Am auzit acest lucru.
- Că Dumnezeu este iubire?
- Da.
- Se poate.
- Sigur.
- Deci a crede în Dumnezeu este un lucru demn?

[19]Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde despre viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Da.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- O faci acum.

Despre cum ajunge să fie perceput conceptul de demnitate în societatea politizată din lumea de azi ne spune tot gânditorul Daniel Nica: „începând cu secolul XX, conceptul dominant în contextele legale, morale şi politice va fi cel democratic, universalist, egalitar. Însă dimensiunea elitistă şi comparativă nu va dispărea cu totul din noţiunea de demnitate. Căci, inclusiv în conceptul democratic, se păstrează ideea că, spre deosebire de obiecte şi alte vieţuitoare iraţionale, oamenii sunt făpturi privilegiate. Există deci o ierarhie formală, o supremaţie a unei categorii asupra altora. Dar cel care observă, într-o manieră indirectă, prezervarea elementelor antagonice în conceptul democratic al demnităţii va fi un filosof care nu foloseşte în mod explicit acest termen. Este vorba de Hegel, care surprinde conexiunea dintre demnitate, recunoaştere şi identitate."[20]

Demnitatea şi smerenia sunt cât se poate de complementare fiindcă sunt unele care se ajută între ele. Demnitatea ne face să fim persoane

- responsabile,
- oneste
- şi sincere.

Smerenia ne face să fim oameni cât se poate de ancoraţi în real fiindcă este bine să ştim că orgoliul de cele mai multe ori ne face să trăim într-o lume imaginară şi ruptă de realitate.

Pentru filosoful german Hegel este bine să ştim că demnitatea este o noţiune care se leagă de identitate: „de la Hegel ne-au rămas trei idei cruciale, ce pot fi reformulate destul de limpede, evitând jargonul său impenetrabil. Prima este că experienţa demnităţii se află în centrul sentimentului de identitate a sinelui. Cu alte cuvinte, eu nu exist decât în măsura în care îmi afirm plenar demnitatea. Ceea ce înseamnă că stima de sine e dependentă nu doar de absenţa unei violări a demnităţii, ci şi de afirmarea ei răspicată. A doua este că identitatea trebuie să fie recunoscută de ceilalţi. Altfel spus, stima de sine este derivată din stima acordată de ceilalţi. A treia este că recunoaşterea şi respectul celorlalţi nu se obţin decât în urma unei lupte, în care există învingători şi învinşi. Concluzia inevitabilă este că până şi noţiunea democratică a demnităţii rămâne legată de existenţa conflictelor."[21]

Demnitatea este a artă a realismului care ne face să fim

- responsabili
- şi atenți

cu noi înşine.

Nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când sunt mulţi care nu pun nici un preţ pe demnitate. De ce? Fiindcă ei sunt oameni care evident că pot să trăiască şi fără de chestiunea demnităţii pe cap. Este mult mai simplu şi face viaţa mai uşoară.

Este bine aceste persoane trebuie să ştie că demnitatea nu este o problemă complicată în cele din urmă. Am fost lăsați de Dumnezeu în această lume ca persoane şi ca persoane avem chipul şi asemănarea Lui.[22]

După cum am spus în lumea de azi când oamenii sunt cât se poate de emancipaţi psihologic şi psihanalitic se consideră că în cele din urmă smerenia este o formă de

- neantizare,
- nimicire
- şi auto-distrugere

a sinelui.

Să fie lucrurile chiar aşa?

Adevărul este că nu. Smerenia nu înseamnă a nega darurile pe care ți le-a dat Dumnezeu ci mai mult a nu ne lăuda cu ele ca şi cum ar fi ale noastre şi nu le-am primit de la El. Despre aceste lucru Sfântul apostol Pavel a fost cât

[20] Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).
[21] Idem.
[22] A se vedea Ierotheos Vlachos, *Persoana în tradiția ortodoxă* (Editura Bunavestire, 2002).

se poate de concludent când a spus: "ce ai pe care să nu îl fi primit şi dacă l-ai primit de ce te lauzi ca şi cum nu l-ai fi primit?" (1 Corinteni 4, 7).

Smerenia este cea care ne face să nu ne ridicăm cu capul în nori şi să nu mai ştim cine suntem cu adevărat. Aceasta fiindcă tendinţa generică a vieţii omului este să se vadă pe sine mai mult decât este fiindcă omul din cele mai vechi vremuri vrea să fie mai mult decât este el în realitate.

Un alt sinonim pentru smerenie ştim că este umilinţa. Sunt mai puţini cei care ştiu care este etimologia cuvântului umilinţă. Iată ce spunea în acest sens mitropolitul Antonie de Suroj: "cuvântul „umilinţă" vine de la cuvântul latin „humus", care înseamnă pământ roditor. Pentru mine, umilinţa nu este câtuşi de puţin ceea ce credem cel mai adesea că este: modul bleg prin care încercăm să ne închipuim că suntem cei mai mari ticăloşi şi prin care încercăm să-i convingem pe ceilalţi că felul nostru artificial de a ne purta dovedeşte că suntem conştienţi de asta.

Umilinţa împărtăşeşte statutul pământului. Pământul este întotdeauna acolo, ca şi cum ar fi de la sine înţeles, niciodată amintit, întotdeauna călcat în picioare, locul în care aruncăm şi vărsăm tot ceea ce respingem şi tot ceea ce este de prisos.

El este acolo, tăcut şi acceptând totul şi, într-un mod miraculos, prefăcând tot acest refuz într-o nouă bogăţie, în ciuda degradării, transformând stricăciunea însăşi într-o putere a vieţii şi într-o nouă sursă de rodnicie, deschis către soare, deschis către ploaie, gata să primească orice sământă o plantăm pentru a da înapoi de treizeci de ori, de şaizeci de ori şi de o sută de ori mai mult pentru fiecare."[23]

Poate părea pentru mai multă lume un paradox cum

- smerenia
- şi demnitatea

pot să coexiste în persoana umană fără să se contrazică una pe alta. Aceasta fiindcă suntem vieţuitori într-o lume care ajunge să impute orice lipsă de smerenie din partea bisericii în societatea laică.[24]

Când auzim pe mai mulţi moralişti că ne vorbesc despre demnitate adevărul este că

- ne plictisim,
- suntem dezinteresaţi,
- ne oboseşte discursul
- şi suntem indiferenţi.

Totuşi când ajungem să vedem mai multe lucruri care sunt sub demnitatea umană în lumea noastră cum sunt

- crimele,
- războaiele,
- terorismul,
- violul
- masochismul etc

suntem scandalizaţi şi ne întrebăm unde este demnitatea umană în toate aceste monstruozităţi?

Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Daniel Nica parafrazându-l pe filosoful german Hegel: „această concluzie, extrasă din filosofia lui Hegel, nu e nicăieri mai vizibilă decât în recentele războaie culturale, care au amplificat mai mult ca oricând clivajele din societatea contemporană, amplificând totodată dimensiunea polemică a demnităţii. De exemplu, persoanele de culoare sau membrii comunităţii LGBT invocă un concept democratic al demnităţii. Acelaşi resort funcţionează şi în cazul adepţilor idealurilor naţionale, copleşiţi de ritmul alert al globalizării. Toate aceste categorii se consideră nerecunoscute şi neascultate suficient, expulzate în invizibilitate şi irelevanţă şi, astfel, lezate în sentimentul stimei de sine. Deşi par să reclame un drept democratic, acela al respectului universal faţă de persoane, toate aceste categorii promovează, de fapt, o identitate particulară."[25]

Este evident că de-a lungul istoriei au fost mai mulţi care au compromis demnitatea umană cu tot felul de surogate ale ei:

---

[23] Mitropolitul Antonie de Suroj, Şcoala rugăciunii, Editura Sophia, Bucureşti, 2006, pp. 46-47 apud https://doxologia.ro/ce-inseamna-umilinta-care-e-legatura-ei-cu-pamantul (accesat pe 02.02.2026).

[24] A se vedea Sofian Boghiu, *Smerenia şi dragostea, însemnele trăirii ortodoxe* (Bucureşti, 2022).

[25] Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).

- inchiziţie,
- cruciade,
- ghilotina,
- sclavagismul
- feudalismul,
- comunismul etc.

Totuşi după cum am spus a fi smerit nu înseamnă că nu mai ai nici un fel de demnitate. Iată ce spunea în acest sens teologul Mihai Parfeni: „cugetul smerit şi iubirea devin semnele apartenenţei unui om la ucenicia lui Hristos. De aceea, în creştinism smerenia e legată de un minunat paradox: cu cât un om devine mai virtuos, cu atât se simte mai păcătos. În opoziţie cu iubirea pătimaşă de sine, cu slava deşartă şi mândria, care îngustează fiinţa umană, smerita cugetare ne înalţă cu adevărat spre vieţuirea autentică. Smerenia întreţine în noi permanent tensiunea între ceea ce suntem şi ceea ce trebuie să devenim şi ne arată, totodată, calea spre desăvârşire."[26]

Se poate vedea din afirmaţia de mai sus că smerenia este un lucru care

- ne propulsează,
- ne motivează,
- ne îndreaptă înainte,
- ne face să ne auto-depăşim.

Omul smerit este un om care îşi acceptă condiţia lui cu demnitate. Acesta mai ales într-o lume care din cât se poate vedea este una care rar şi de puţine ori ajunge să fie mulţumită cu ceea ce este şi cu care este condiţia ei finală.

Tot teologul Mihai Parfeni spunea în acest sens: "smerenia reprezintă starea de umilinţă, de modestie în comportament şi activitate, stare opusă mândriei. Smerenia este un cuvânt cu conţinut pur creştin şi se înţelege ca un dar de sus şi o cunoaştere de sine în raport cu Dumnezeu şi cu semenii noştri, dar care trebuie cultivat şi păstrat, fiind totodată şi o virtute. Mântuitorul Iisus Hristos a vorbit puţin despre smerenie, dar ne-a arătat-o prin însăşi viaţa Lui. Căci, Dumnezeu fiind „S-a deşertat pe Sine (de slavă), luând chip de rob, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte şi încă moarte pe cruce" (Filipeni 2, 6-8). „Iar întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat" (Fapte 8, 33). De aceea, El îndeamnă pe cei ce-L urmează: „Luaţi jugul Meu asupra voastră şi vă învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima" (Matei 11, 29)."[27]

Sunt mai mulţi în zilele noastre care sub influenţa New Age-ului şi a religiile hinduse ale orientului extrem cred de fapt într-o neantizare a omului, a sinelui său. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că Nirvana budistă nu este nimic mai mult decât

- neantizarea
- şi nimicirea

eului personal al omului.

În secolul al XX-lea trebuie să ştim că un puternic curent personalist a fost adus în teologia creştin ortodoxă de Sfântul Dumitru Stăniloae.[28] Aceast fiindcă în vremurile noastre sunt mai mulţi care sunt

- influenţaţi,
- seduşi,
- atraşi
- şi interesaţi

de ideile unui dumnezeu impersonal al hinduismului şi budismului.

Teologul Mihai Parfenie spunea: "smerenia se recomandă atât săracilor (Matei 5, 3), cât şi celor bogaţi (Iacov 1, 10), sporindu-le harul şi lucrarea Sfântului Duh. Dumnezeu răsplăteşte smerenia şi pe cei smeriţi. „Îmbrăcaţi-vă în smerenie – zice Sfântul Apostol Petru – pentru că Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har (I Petru 5, 5). El pe unii îi înalţă, dar pe alţii îi coboară: „Pogorât-a pe cei puternici de pe scaune şi a înălţat pe cei smeriţi" (Luca 1, 52). De aceea Hristos zice: „Cine se va smeri pe sine ca pruncii, acela este cel mai mare în împărăţia cerurilor" (Matei 18, 4). Sau „cine se va înălţa pe sine se va smeri şi cine se va smeri pe sine se va înălţa" (Matei 23, 12). Dumnezeu caută la smerenia robilor Săi (Luca 1, 48) şi mângâie pe cei smeriţi (II Corinteni 7, 6). Templul

[26] https://doxologia.ro/adevarata-smerenie-contine-toate-celelalte-virtuti-virtutea-smereniei-filocalia-i (acesat pe 02.02.2026).
[27] Idem.
[28] A se vedea *Persoane în comuniune* (Sibiu, 1993).

creştinului trebuie să devină un „trup al smereniei", asemenea trupului lui Hristos, spre a putea fi ridicat şi schimbat în trup de slavă şi nemuritor (I Corinteni 15, 51-54)."[29]

Ei bine în faţa la mai multe tendinţe budiste şi hinduse ale lumii contemporane trebuie să ştim că smerenia creştin ortodoxă este cât se poate de comparabilă cu demnitatea umană. Aceasta fiindcă după cum am spus în smerenia creştin ortodoxă nu voim să ne neantizăm sinele cum fac hinduşii şi budiştii ci mai mult să îl afirmăm aşa cum este el. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care nu vor să se smerească fiindcă li se pare că este un lucru sub demnitatea omului.

Tot teologul Mihai Parfenie spunea în acest sens: "cugetul smerit şi iubirea devin semnele apartenenţei unui om la ucenicia lui Hristos. De aceea, Sfinţii Părinţi folosesc şi recomandă practicarea virtuţii smereniei, spunând că adevărata smerenie conţine toate celelalte virtuţi. „Fericit este monahul care se socoteşte pe sine gunoiul tuturor" (Evagrie Ponticul, Cuvânt despre rugăciune, cap.123). Această afirmaţie poate fi socotită asemănătoare cu prima dintre fericirile învăţate de către Mântuitorul în predica Sa de pe munte: „Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor" (Matei 5, 3). Tocmai această smerenie înnobilează sufletul şi îi oferă cea mai mare răsplată: viaţa veşnică. Mântuitorul Hristos afirmă că cei smeriţi vor moşteni împărăţia cerurilor deoarece adevărata smerenie conţine toate celelalte virtuţi."[30]

Doi sociologi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Nu înţeleg un lucru.
- Care?
- Din Biserica Ortodoxă.
- Ce anume?
- Biserica ne cere să fim smeriţi.
- Aşa este.
- Cum poţi să fi smerit şi să fi şi demn?
- Se poate.
- Cum?
- Smerenia nu este o negare a cine eşti.
- A persoanei?
- Da.
- Dar a ce?
- A te vedea mai mult decât eşti.
- Şi nu te face demnitatea să te vezi mai mult decât eşti?
- Nu.
- Cum?
- Demnitatea înseamnă să îţi dai seama că eşti o persoană creată după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.
- Şi?
- Demnitatea te face responsabil.
- Faţă de cine?
- De Dumnezeu şi de semeni.
- Se poate?
- Da.
- Cum?
- Cu cât eşti mai demn cu atât eşti mai corect.
- Nu ştiu ce să spun.
- Ştii cum eşti?
- Cum?
- Smerenia nu exclude demnitatea.

[29] https://doxologia.ro/adevarata-smerenie-contine-toate-celelalte-virtuti-virtutea-smereniei-filocalia-i (acesat pe 02.02.2026).
[30] Idem.

- Şi?
- La fel este şi invers.
- Cum?
- Nici demnitatea nu exclude smerenia.
- Înţeleg.
- Mă bucur.
- Acum că am înţeles cum este cu demnitatea aş vrea să îmi explici ceva.
- Ce?
- Cum poţi fiind un om demn să te aproprii de Dumnezeu?
- Prin rugăciune.
- Adică?
- Precum un foc zugrăvit nu e foc, un om mort nu e om, tot aşa rugăciunea făcută cu răceală nu e rugăciune.
- În ce sens?
- Focul zugrăvit nu are căldură, omul mort nu are viaţă, şi rugăciunea rece nu are putere, devoţie şi binecuvântare.
- Înţeleg.
- Rugăciunile reci înghiaţă înainte de a se înălţa la cer.
- Da?
- Da.
- Şi ce este de făcut?
- O, de ne-am ruga cu mai multă căldură, am şti trăi în spirit de rugăciune şi am avea mai multă bucurie de viaţă, căci zice un proverb: cel ce ştie a se ruga bine, acela ştie şi trăi bine.[31]
- Interesant.
- De ce?
- Nu ştiam că rugăciunea este aşa de importantă.
- Se poate spune că rugăciunea ţine de demnitatea omului.
- Cum?
- Omul demn este un om rugător.
- De ce?
- Fiindcă ştie că este demnitatea lui cea care trebuie să se roage lui Dumnezeu.
- Greşesc eu când spun că oamenii nu se prea interesează de demnitate.
- Ştii cum este?
- Cum?
- Un criminal dacă ar fi demn nu ar mai ucide.
- De ce?
- Fiindcă crima este sub demnitatea umană.
- Aşa este.
- Vezi?
- Nu m-am gândit la aceste lucruri.
- Nu este bine.
- Ştiu.
- După cum am spus smerenia şi demnitatea nu se contrazic.
- După ce mi-ai spus te cred.
- Mă bucur.
- O să meditez mai mult la problema demnităţii.
- Este un subiect de periferie a societăţii noastre.
- Aşa este.
- Şi nu este bine.
- Sunt de acord.

[31] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Foarte bine.
- Demnitatea trebuie să ne preocupe mai mult.
- Ştii de ce?
- De ce?
- Fiindcă sunt puțini cei care ştiu care este graniţa dintre demnitate şi mândrie.
- Aşa este.

Despre rolul benefic al smereniei în viaţa omului teologul Mihai Parfenie spunea: „cel blând pentru Dumnezeu e mai înțelept decât cei înțelepți, şi cel smerit cu inima e mai puternic decât cei puternici. Căci ei poartă jugul lui Hristos întru cunoştinţă" (Marcu Ascetul, cap.107). Una dintre cele dintâi calităţi ale smereniei este blândeţea. Omul cu adevărat smerit este blând, nu numai atunci când toți sunt atenți şi amabili cu el, ci şi atunci când e hulit şi ponegrit. El nu se tulbură, nu se înfurie, ci toate le rabdă în tăcere. Cel smerit nu poate să nu fie blând, căci îl liniştește harul lui Dumnezeu ce se odihneşte în el. Observăm că tocmai această smerenie îi conferă omului înțelepciune şi putere. Această virtute îi luminează mintea omului spre a înțelege lucrurile cu adevărat folositoare pentru mântuire şi îl întăreşte în lupta împotriva ispitelor. Iar faptul că omul însuşi, din proprie iniţiativă, însă cu ajutorul divin, îşi asumă această „smerire de bună voie", îi conferă acesteia o şi mai mare valoare."[32]

CAPITOLUL 2

A FI DEMN ÎN FAȚA DEGRADĂRII DIN LUME

Există o opinie larg răspândită în zilele noastre care susţine că lumea a evoluat foarte mult comparativ cu antichitatea. Aceasta fiindcă lumea când de gândeşte la antichitate se gândeşte ca la ceva negativ:

- păgânism,
- idolatrie,
- zei,
- lupte de gladiatori,
- religii orgiastice etc.[33]

Trebuie să ştim că această opinie că omul evoluează în istorie şi în plan moral este în mare parte tributară lui Darwin care ştim că a lansat celebra teorie a evoluției în care el susținea că omul a evoluat din maimuță. Evul Mediu a avut şi el părți întunecare:

- inchiziția,
- arderea pe rug a vrăjitoarelor,
- ignoranța şi analfabetismul etc.

sunt cu toate lucruri care au fost proprii Evului Mediu.

Ei bine în lumea de azi se crede că am ajuns la o culme a civilizaţiei. În sens tehnologic şi tehnic acest lucru este parțial adevărat.[34] Totuşi este bine să ştim că modernitatea are şi ea mai multe lucruri care se poate spune că sunt sub demnitatea umană:

- două războaie mondiale,
- lagărele de concentrare naziste,
- atentate teroriste,
- războaie de supremație
- toleranța şi chiar promovarea comunităților LGBT etc.

Prin urmare este bine să ne dăm seama de tot ceea ce înseamnă *evoluție* în zilele noastre fiindcă tindem că credem că progresul tehnic şi ştiinţific este tot ceea ce avem nevoie.

Este bine să nu confudăm lucrurile. Diavolul şi demonii săi sunt unii care când pot ajung să influenţeze în rău condiția umană. Tradiția creştin ortodoxă vorbeşte de mai multe cazuri de posesie demonică în care cei în cauză ajung

[32] https://doxologia.ro/adevarata-smerenie-contine-toate-celelalte-virtuti-virtutea-smereniei-filocalia-i (acesat pe 02.02.2026).
[33] https://ro.wikipedia.org/wiki/P%C4%83g%C3%A2nism (accesat pe 02.02.2026).
[34] A se vedea Adrian Lemeni, *Tehnicizarea inumană a vieții* (Bucureşti, 2022).

să decadă şi să sufere foarte mult. Aici nu vom vorbii despre cum influenţează în rău diavolul lumea ci mai mult vom vorbii despre faptul că în lumea noastră sunt mai mulţi agenţi ai degradării umane:

- crimă organizată,
- trafic de stupefiante,
- terorism,
- acte de vandalism social,
- scandaluri politice,
- promovarea mişcării LGBT în mas media,
- prostituţia,
- grupuri oculte,
- lupta oarbă pentru putere politică etc

sunt cu toate lucruri care – trebuie să recunoaştem – că fac parte din viaţa noastră cotidiană.[35]

Există în lumea noastră de azi – emanciapată ştiinţific şi tehonologic – o profundă tendinţă spre degradarea umană. De cele mai multe ori ne facem că nu o vedem dar realitatea în cele din urmă ne va ajunge din urmă. Mai mulţi patroni din zilele noastre sunt adevăraţi despoţi cu angajaţii lor şi se comportă ca un fel de stăpâni de sclavi. Nu este aceasta o dovadă de degradare umană? Evident că da.

Iată ce spunea în acest sens gânditorul Daniel Nica: „în acest fel, politica modernă, făcută în numele unor categorii impersonale (drepturi universale, cetăţenie, mecanisme constituţionale) devine tot mai mult o politică a identităţii (identity politics), adică o afirmare unilaterală a unei apartenenţe locale. Pe scurt, se transformă în ceea ce politologul american Francis Fukuyama, un hegelian al vremurilor noastre, a numit „politica resentimentului", adică o ideologie şi o retorică a autovictimizării revanşarde. Iar, în felul acesta, conceptul universal şi unificator al demnităţii se preschimbă tot mai mult într-un ideal antagonic şi antagonizant. În aparenţă, taberele rivale angajează un discurs democratic. În esenţă, retorica demnităţii ascunde o luptă pentru hegemonie culturală. Riscul inevitabil este ca demnitatea propriului grup să se obţină prin lezarea demnităţii adversarilor."[36]

Degradarea umană evident că nu este un cimitir în care cei de acolo au plecat din această lume. Degradarea umană este una care se manifestă mai ales la nivel psihologic prin mai multe sentimentele negative:

- ură,
- bârfă,
- negativism,
- ceartă,
- duşmănie pe viaţă şi pe moarte,
- ceartă,
- şantaj,
- sete irațională de putere politică,
- despotism comportamental etc.

Este adevărat că nu avem cum să avem pretenţia ca această lume să fie raiul pe pământ. Totuşi, dacă am voii am putea face din această lume o prefigurare a raiului. La acest lucru a făcut aluzie şi Domnul Iisus când a spus în rugăciunea Tatăl nostru: *vie împărăția Ta precum în cer așa și pe pământ.*[37]

Degradarea din lume este un lucru pe care nimeni nu îl va recunoaşte. Nu vom găsii prea mulţi fanatici şi radicali islamici din Orientul Mijlociu care să recunoască faptul că ei sunt de fapt adevăraţi demoni pe pământ care prin

- război,
- terorism,
- crimă
- şi violenţă

ajung să degradeze natura umană la un nivel sub-uman.

---

[35] A se vedea Denis de Rougement, *Partea diavolului* (Bucureşti, 1994).

[36] Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).

[37] A se vedea Constantin Galeriu, *Rugăciunea Tatăl nostru. Tâlcuiri de părintele Galeriu* (Bucureşti, 2002).

Gânditorul Daniel Nica spunea în acest sens: „cum s-a ajuns aici? Există cîteva explicaţii posibile, unele deja sugerate mai sus.

Prima este că însuşi conceptul democratic al demnităţii ascunde o latură competitivă, comparativă şi polemică. În fond, eliberarea sclavilor sau acordarea dreptului de vot femeilor nu au fost posibile decît în urma unor conflicte dramatice. O altă explicaţie e legată de glisarea ideologică de la conceptul atotcuprinzător al drepturilor universale la conceptul particular al drepturilor minorităţilor. În timp ce idealul kantian al demnităţii postula apartenenţa la cea mai vastă şi mai stabilă categorie identitară cu putinţă, aceea a umanităţii, noile revendicări sînt derivate dintr-o multitudine de identităţi specifice, volatile, capabile de o multiplicare perpetuă."[38]

Este adevărat că sclavagismul nu mai este o problemă a lumii de azi. Totuşi de mai multe ori auzim de lucruri strigătoare la cer:

- traficul de fiinţe umane,
- torturarea animalelor,
- mutilări din răzbunare,
- violuri în grup,
- masochism
- sau uneori chiar sadism etc.

Sunt mai mulţi mari filosofi ai lumii care vorbesc de ateism şi nihilism ca de o adevărată filosofie. Sartre, Camus, Nietzsche, Cioran, Schopenhauer etc sunt nume care au mare trecere în rândurile la mai mulţi intelectuali zilele noastre.[39]

Că există o cultură a morţii în societatea din zilele noastre nu este nici o îndoială. Ea poate să fie văzută sub mai multe industrii:

- industria tabacului,
- industria pornografică şi erotică,
- industria stupefiantelor,
- industria scandalului social şi politic,
- industria filmului şi a cărţii de groază etc.

Toate acestea sunt parte din condiţia degradantă a lumii în care trăim. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Daniel Nica: „mai există însă şi o explicaţie conjuncturală, care ţine de expansiunea reţelelor sociale şi de logica discursului online. Viaţa digitală încurajează iluzia entuziasmului radical, creînd astfel impresia că adepţii totali ai unei cauze sînt mult mai numeroşi decît e cazul. Spre deosebire, de exemplu, de vechile proteste ale sufragetelor, care-şi riscau reputaţia, libertatea sau chiar viaţa, milioanele de militanţi online nu riscă mare lucru atunci cînd îşi revarsă indignarea pe reţele sociale. Hashtag-ul funcţionează ca un substitut al unui sacrificiu real, preîntîmpinînd o pierdere prea mare. Singurii pierzători sînt victimele individuale ale acestora. În schimb, pentru marea majoritate a acestor activişti de fotoliu, nu există, de fapt, costuri serioase. E suficient să ai un cont de Facebook sau de Twitter şi o oarecare doză de iritabilitate. Recompensele sînt însă notabile, căci toţi se simt eroi ai unor cauze măreţe. Cînd îşi atacă adversarii, simt că aparţin unei comunităţi virtuoase care le validează virtutea. Iar cînd termină de postat, se privesc galeş în oglindă, mîndri că sînt de partea bună a umanităţii. În fond, e vorba despre demnitate, nu-i aşa?"[40]

Este bine să ştim că demnitatea umană este una care ne ajută să ne dăm seama că există degradare în lumea din jurul nostru. Aceasta fiindcă după cum ştim am ajuns să trăim într-o lume care este numai nominal creştin ortodoxă sau cel puţin creştină. În Occident mai toate bisericile sunt goale şi Paştele şi Crăciunul pentru mai mulţi occidentali nu sunt diferite de

- halloween,
- dragobete,
- ziua naţională
- sau 1 iunie ziua copilului.

[38]Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).

[39] A se vedea Benjamin Wiker şi Donald Demarco, *Architects of the culture of death* (Ignatius Press, 2004).

[40]Daniel Nica, Dilema, octombrie 2023 https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/dubla-origine-a-demnitatii-ca-sursa-a-razboaielor-2309279.html (accesat pe 27.09.2025).

"Din păcate lumea în care trăim a cam luat-o razna, este plină de exemple negative de vicii prezentate frumos la TV, de goliciune trupească şi sufletească.

Ni se prezintă „vedete„ care deşi acţionează foarte negativ, sunt considerate de tineri ca fiind exemple de viaţă „cool„ sau „trendy„.

Lumea s-a schimbat foarte mult, ceea ce cândva era considerat anormal, acum este ceva foarte normal. Oamenii nu mai au frică de nimeni şi de nimic, nici măcar de Dumnezeu, poate de lege câte puţin. Vezi la aproape la tot pasul persoane dezgustate de viaţă şi de împrejurăile în care trăiesc.

Degradarea umană este foarte prezentă în societatea noastră. Am ajuns robii banilor şi al plăcerilor."[41]

Doi antropologi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Mi se pare mie dar în lumea există multă degradare.
- Nu ţi se pare.
- Nu.
- Ştiam eu.
- Ştiai bine.
- Şi ce este de făcut?
- Sunt mai multe lucruri de făcut.
- Cum ar fi?
- Ar fi foarte important să le vorbeşti oamenilor de demnitatea umană.
- Adică?
- Omul este o fiinţă creată de Dumnezeu.
- Ştiu.
- Pentru acest lucru el are o demnitate.
- Crezi?
- Da.
- În ce sens?
- Omul are datoria de a Îl imita pe Dumnezeu.
- Cum?
- A fost un mistic medieval care a scris o carte.
- Ce mistic?
- Toma de Kempsis.
- Ce carte?
- Urmarea lui Hristos.[42]
- Nu am auzit de ea.
- Ea spune că omul ajunge să îşi realizeze umanitatea lui numai în măsura în care Îl urmtează pe Hristos.
- Teoretic toată lumea spune acest lucru.
- Doar teoretic.
- Deci crezi că apelul la demnitatea umană ar funcţionat?
- Pentru a scoate lumea din degradare?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă este mai bine decât să critici lumea.
- Adică?
- La nimeni nu îi place să fie criticat.
- Ştiu asta.
- Ori prin aplelul la demnitate îl scoţi pe om spre pozitiv.
- Adică?

[41] https://www.bucataras.ro/articole/degradarea-umana-57714.html (accesat pe 27.09.2025).

[42] A se vedea Toma de Kempsis, *Urmarea lui Hristos* (Timişoara, 1991).

- O să îţi spun.
- Te ascult.
- Omul nu este regele creaţiei, ci o făptură, cea mai aleasă făptură a lui Dumnezeu.
- Aşa este.
- Adevărata lui mărire şi-o ajunge când cade în genunchi şi chiamă ajutorul lui Dumnezeu.
- Interesant.
- Istoria spune că în deşertul Libiei era o ciudată statuie, care se ridica măreţ, în singurătatea mută, vastă şi uniformă; însă iată că soarele se iveşte pe orizontul îndepărtat al deşertului.
- Şi?
- Cele dintâi raze cad asupra statuiei mute şi numai decât sunete armonioase se desprind din interiorul statuei.
- Frumos.
- Aşa este inima omului, care în lume trăieşte ca într-un deşert pustiu şi mut, dar o rază a divinităţii se pogoară asupra omului; soarele de dimineaţă al veşniciei luminează faţa omului, iar apoi o armonie divină răsună în sufletul lui: Tatăl Nostru, carele eşti în ceruri.[43]
- Ce frumos.
- Mă bucur că îţi place.
- Ştii ce?
- Ce?
- Sunt unii care cred că dacă Dumnezeu este Tatăl lor le este permis orice.
- Le sunt permise multe lucruri cu excepţia răului şi a păcatului.
- Deci un fiu al lui Dumnezeu este liber?
- Da.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Dumnezeu ne vrea fii Lui şi nu sclavii Lui.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă după cum spunea Sfântul Ioan Teologul Dumnezeu este iubire.
- Ştiu acest lucru.
- Frumos.
- Deci tu zici că poţi să scoţi lumea din degradare pe cale pozitivă?
- Da.
- Amintindu-le oamenilor să nu facă lucruri sub demnitatea lor umană?
- Da.
- Şi dacă nu ascultă?
- Atunti ştii ce?
- Ce?
- Sunt în mâna diavolului.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă diavolul este adeptul suprem al degradării.
- Dar el nu recunoaşte acest lucruri.
- Rar vei găsii criminali care să recunoască ceea ce sunt.
- Aşa este.
- Vezi?
- Mi-a folosit acest dialog.
- Mă bucur.

[43] Din Ggirorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

„După părerea mea unul dintre factorii cei mai distrugători ai omenirii, este alcoolul, acesta degradează atât trupul cât mai ales sufletul, îi schimonoseşte omului înfăţişarea, nu mai gândeşte, nu mai acţionează raţional de fapt atunci diavolul se bucură şi-l batjocoreşte, alcoolul este o unealtă a diavolului. Ce să mai vorbim, când mai vezi şi femei băute, rămâi fără replică.

Apoi celelalte vicii urâte care se perindă printre noi: fumatul, prostituţia, drogurile, etc.

Tinerii sunt puşi faţă în faţă cu aceste îndeletniciri şi apucă nişte căi fără întoarcere, sunt înlănţuiţi din toate părţile, doar credinţa şi biserica îi mai pate salva.

Îmi aduc aminte ce frumos mă învăţa străbunica mea Maria încă de când eram un copilaş. Se aşeza în genunchi şi se ruga cu voce tare ca să o aud şi să învăţ a mă ruga şi eu la rândul meu. Apoi îmi spunea că orice aş face în lumea asta, chiar dacă nu mă văd oamenii , mă vede Dumnezeu.

Cred că aşa ar trebui să-i învătăm şi pe copii noştri să aibă frică de Dumnezeu şi cunoştiinta binelui şi răului. Nu cred că există părinte care să-şi înveţe copii lucruri rele, dar asta este din păcate lumea în care trăim.

Din păcate evoluează ştiinta şi piere conştiinţa, piere regretul, piere prietenia şi bunăvoinţa."[44]

Ceea ce voim să spunem prin acest capitol intitulat *a fi demn în faţa degradării din lume* este că într-un fel sau altul trebuie să ajungem să luăm atitudine în faţa

- viciilor,
- patimilor,
- ăcatelor
- şi răutăţilor

care au ajuns să bântuie lumea din jurul nostru.[45]

Aceasta fiindcă dacă nu facem acest lucru ei bine conştiinţa ne va învinovăţii într-un fel sau altul.

Lumea noastră ştim că a avut mai mulţi antihrişti. Începând cu Nero care a deschis lungul şir de persecutori ai creştinilor, continuând cu Decius, Diocletian şi ajungând la nume sonore din secolul al XX-lea la Stalin şi Hitler; au fost mai mulţi care au găsit o bucurie sadică în îi persecuta pe creştini.[46]

Iată ce spunea despre unii dintre semenii noştri gânditorul Mihai Trifoi: „de fapt, cine sunt aceşi theriani care nu mai sunt mulţumiţi cu stadiul lor evolutiv uman şi vor să se întoarcă la cel animalic, care li se pare mai interesant şi mai potrivit pentru mentalitatea lor îngustă? Mai mult ca sigur că aceştia sunt aşa-zişii „copii de bani gata", care, necunoscând munca şi valoarea ei şi petrecându-şi timpul mai mult pe reţelele de socializare, probabil din dorinţa de a se face cunoscuţi publicului spectator au început să se comporte ca animalele.

Therianii sunt definiţi ca „persoane care se comportă şi se identifică ca fiind un animal" (conform medium.com): pisici, lupi, urşi, câini etc. „Ei îşi completează look-ul cu elemente caracteristice acestor animale, adăugând cozi din blană, purtând măşti şi alte accesorii pentru a-şi crea o transformare fizică şi simbolică"."[47]

Degradarea umană trebuie să ştim că de multe ori poate să fie văzută mai ales în lumea

- infractorilor,
- a delicvenţilor,
- a celor certaţi cu legea
- a borfaşilor,
- a scandalagiilor
- şi a proxeneţilor.

Ei trăiesc după ale legi decât cele ale bunului simţ. Ei trăiesc după legile degradării umane din care ei au ajuns să facă o modă şi un adevărat mod de a fi.

Este bine să ştim că există o categorie de oameni care sunt

- veşnic nemulţumiţi
- şi veşnic gata puşi de harţă.

Omul veşnic nemulţumit este unul care merge pe principiul că niciodată nu este suficient. Cu cât are mai mult cu atât vrea şi mai mult. Evident că este şi aceasta o formă de degradare umană.

---

[44] https://www.bucataras.ro/articole/degradarea-umana-57714.html (accesat pe 27.09.2025).

[45] A se vedea Ioan Buliga, *Deşertăciunile lumii* (Galaţi, 2009).

[46] A se vedea Tristian Emmanuel, *Christophobia* (Freedom Press, 2000).

[47] Mihai Trifoi https://mesageruldecovasna.ro/animalizarea-sau-degradarea-fiintei-umane/ (accesat pe 27.09.2025).

Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Mihai Trifoi: „adevărul este că aceşti tineri deja au mintea pervertită. Când, din punct de vedere emoţional, intelectual şi spiritual, ei se identifică cu animalul ales şi se manifestă ca atare în public (şi aici nu ne referim la scena unui teatru) – în parcuri şi pe străzi, acest lucru este un început al degradării fiinţei umane, al animalizării. Şi te întrebi atunci ce face familia, ce face societatea, îi aplaudă şi îi susţin sau stopează fenomenul?! Orice rău care nu e înlăturat la timp se va extinde şi va avea efecte nefaste, la fel cum se întâmplă cu drogurile.

Reţelele de socializare au rostul lor şi ajută progresului dar în aceeaşi măsură au şi reversul nociv, şi mai ales copiii şi tinerii, care nu au încă acea capacitate a maturităţii de a distinge între bine şi rău, se lasă uşor ademeniţi de lucruri încă necunoscute şi de dorinţa de a le imita."[48]

Degradarea umană evident că nu va ajunge niciodată să fie recunoscută pe faţă. Naziştii nu au recunoscut că vor să înceapă un război mondial. Lumea a ajuns să afle cu stupefacţie în 1939 că cel de al doilea război mondial a început.

Să nu uităm că sunt mai multe triburi africane şi după unele opiniunii şi în pădurile amazoniene care încă practică canibalismul.

Spunem aceste lucruri fiindcă este bine să ştim că lumea primitivă este şi ea o lume a degradării. Omul primitiv nu crede în Hristos ci în zei ca

- Unkulukulu (Africa de sud),
- Oldumare în Nigeria,
- En-kai în estul Africii,
- Mali al tribului dogonilor
- Nana Buluku în Benin etc.[49]

Despre tinerii din zilele noastre gânditorul Mihai Trifoi spunea: „ceea ce vedem astăzi în comportamentul multor tineri ne arată lipsa de educaţie sănătoasă din partea familiei în primul rând, dar şi din partea societăţii. Consumul de droguri, bătăile şi scandalurile din unele şcoli, abandonul şcolar, „educaţia" străzii, bandele de cartier, răpirile de copii etc. sunt doar câteva din carenţele unei societăţi prea grăbită să prindă alte trenuri. Şi atunci nu e de mirare că tot mai mulţi copii ajung dacă nu „animale", infractori în toată regula, educaţi „la negru"."[50]

Este bine să ştim că degradarea umană este prezentă şi prin mai multe alte lucruri care sunt prezente pe piaţa neagră:

- hackeri,
- contrabadişti,
- munca la negru,
- traficul de influenţă,
- şantajul,
- extorsiunea,
- escrocherii,
- şmecherii
- şi ticăloşii

pe care mintea umană pusă în slujba răului a ajuns de mai multe ori să le pună în aplicare cu cea mai mare inventivitate şi ingeniozitate.

Ştim că în zilele noastre arta se vinde pe două planuri

- oficial în galerii şi expoziţii de artă
- şi neoficial la negru pe piaţa neagră.

Degradarea umană este una care întotdeauna se maschează dar evident că acest lucru nu poate dura le nesfârşit. Va venii o vreme când ne vom da seama că mediul social din jurul nostru a ajuns să se deprecieze şi să se îmbolnăvească. De ce? Fiindcă în cele din urmă degradarea umană se va întoarce împotriva celor are o practică şi cultivă. Cum? Prin faptul că la un moment dat ei îşi vor da seama că au ajuns la limita ultimă a decăderii şi decadenţei.

---

[48] Mihai Trifoi https://mesageruldecovasna.ro/animalizarea-sau-degradarea-fiintei-umane/ (accesat pe 27.09.2025).

[49] https://secretelezeilor.ro/zeii-aborigenilor/ (accesat pe 02.02.2026).

[50] Mihai Trifoi https://mesageruldecovasna.ro/animalizarea-sau-degradarea-fiintei-umane/ (accesat pe 27.09.2025).

Iată ce spunea în acest sens gânditorul Stelian Tănase: „azi orice speranţă a dispărut. De ce? Pentru că sursa răului, forma, figura lui nu au fost încă identificate. Diavolul lipseşte, mai corect nu se arată. Nu ne putem îndrepta ura, resentimentele împotriva lui. Nici nu îl cunoaştem şi asta ne dă o anxietate profundă. Se caută o adresă, un chip, un card de identitate pentru a fi detestat şi combătut. Întrebare – se poate trăi fără speranţă? În deprimare, în dezamăgire, în nimic, în neant. Orb? Se poate doar vegeta, poţi aştepta groapa sau incineratorul. Este efectul faptului că după o paranteză de cca 10-20 de ani, când doream/luptam să fim fericiţi şi liberi, am renunţat. De ce? Pentru că ne-am obişnuit din nou cu răul. Îl trăim ca în întreg secolul XX, la fel ca în perioada postbelică sub regimul bolşevic."[51]

Evident că această carte nu şi-a propus să se lupte cu morile de vânt fiindcă la nimeni nu îi place acest lucru. Totuşi, ceea ce am voit să evidenţiem aici este că nu este niciodată prea târziu să se trezim la

- realitate,
- la adevăr
- şi la conştiinţă

şi să ajungem să lucrăm pentru o lume mai bună.

Degradarea umană poate să fie văzută din faptul că de mai multe ori

- violenţa
- şi agresivitatea

ne sunt prezentate pe micul şi marele ecran ca adevărate valori existenţiale. Dacă nu ştii să te baţi şi să te baţi cât mai bine, ai puţine şanse să răzbeşti în această viaţă.

Iată ce spunea în acest sens gânditoarea Abigail Sârbu: "înainte de a discuta despre soluţia divină pentru declinul moral, este important să înţelegem în profunzime problema cu care ne confruntăm. Acest declin moral poate fi observat în mai multe aspecte ale vieţii contemporane:
Comportamente auto distructive.

Tinerii şi adulţii deopotrivă se confruntă cu dependenţe devastatoare, cum ar fi drogurile şi alcoolul, care nu numai că le distrug sănătatea fizică şi mentală, dar pot avea şi consecinţe fatale. Este imperativ să abordăm aceste probleme cu empatie şi sprijin pentru cei afectaţi, dar şi cu un apel la responsabilitate şi la dezvoltarea unor mecanisme de prevenţie.

Exploatarea sexuală şi pornografia.

Pornografia şi comportamentele sexuale deviante au devenit accesibile în mod neîngrădit, afectând relaţiile şi sănătatea mentală a multor oameni. Aceasta subminează conceptul de intimitate şi relaţii sănătoase, şi contribuie la disocierea sexualităţii de dragoste şi respect."[52]

De mai multe ori auzim că în societatea din zilele noastre se ajunge cu adevărat la un fel de exploatare a omului de către om. De ce? Fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care nu văd în semenii lor ca un partener pe care îl pot iubii ci mai mult ca un *obiect* de pe care pot profita.

Este bine să fim realişti şi să ne dăm seama de lumea în care trăim ca să nu ne hrănim cu iluzii deşarte.[53]

Degradarea lumii evident că este o chestiune care i-a preocupat pe filosofi din cele mai vechi timpuri. Cei mai mulţi s-au luptat cu degradarea lumii. Este cunoscut în acest sens cazul lui Socrate care a fost condamnat la moarte în Atena antică din nou motive cât se poate de derizorii:

1. că prin filosofia sa a introdus noi zei în panteonul atenian
2. şi că filosofia lui corupe tineretul.

Degradarea umană este un lucru care după cum am spus nu poate să ne lase indiferenţi fiindcă ea este asemenea unui bumerang care se va întoarce împotriva noastră.

Ştim că mai nou s-a spus că *pentru ca răul dă triumfe în lumea noastră oamenii du buni trebuie doar să stea cu mâinile în sân şi să nu facă nimic.*

Evident că prin această carte am voit să luăm atitudine împotriva degradării din lumea din jurul nostru. Este o realitate tristă că sunt mai multe popoare care nu vor să se bucure de lumina Bibliei şi merg după cărţi străine de adevăr.

---

[51] Stelian Tănase https://www.podul.ro/articol/10797/degradarea-omului (accesat pe 27.09.2025).
[52] https://www.a7tv.ro/declinul-moral-al-societatii-si-speranta-in-solutia-divina/ (accesat pe 02.02.2026).
[53] A se vedea Simeon Karopoulos, *Prin pustiul lumii* (Bucureşti, 2014).

"Abuzul asupra copiilor şi violenţa în familie.

Copiii sunt adesea victime ale abuzului şi neglijării în propriile familii. Aceste acte de violenţă lasă cicatrici profunde şi pot perpetua ciclul comportamentului abuziv.

Secularizarea şi pierderea spiritualităţii.

Mulţi oameni resping acum valorile religioase tradiţionale şi pierd legătura cu spiritualitatea lor. Acest lucru poate duce la o lipsă de sens şi scop în viaţă, creând un vid pe care mulţi încearcă să-l umple cu comportamente auto distructive.

Pierderea respectului pentru valorile morale.

Societatea noastră a devalorizat adesea principiile morale, înlocuindu-le cu relativismul moral. Ceea ce era odată considerat imoral este acum adesea acceptat şi chiar glorificat. Cu toate acestea, există speranţă şi soluţie în credinţă şi în înţelegerea învăţăturilor biblice. Biblia oferă învăţăminte puternice şi mesaje de speranţă pentru o societate în declin moral."[54]

Doi laici discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Tu ai observat degradarea care există în lumea din jurul nostru?
- Da.
- Şi ce este de făcut?
- O să îţi spun.
- Te rog.
- Se spune că la un înţelept a venit un tânăr foarte entuziast.
- Şi?
- Tânărul l-a întrebat pe înţelept.
- Ce?
- Înţeleptule ce să fac să schimb lumea în bine?
- Ai putea începe prin a nu mai trântii uşa când intri în cameră.
- Hahaha.
- Amuzant nu?
- Da.
- Dar care este morala?
- Ca să schimbi lumea în bine trebuie să începi în primul rând cu defectele tale.
- Aşa este.
- Toată lumea vrea să schimbe în bine lumea numai prin schimbarea celor din jur.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Deci lumea poate să fie schimbată?
- Cine ar putea să nege că un tâmplar din Nazaret a schimbat lumea pentru totdeauna?
- Sunt de acord.
- Foarte bine.
- Deci tu spui că lumea poate să fie schimbată cu paşi mici?
- Da.
- Gradual?
- Progresiv.
- Da bine spus.
- Şi trebuie multă determinare.
- Te cred.
- Bine.

[54] https://www.a7tv.ro/declinul-moral-al-societatii-si-speranta-in-solutia-divina/ (accesat pe 02.02.2026).

- Dar cu rugăciunea ce părere ai.
- Ştii ce?
- Ce?
- Chiar zilele acestea discutam despre acest lucru cu părintele nostru paroh.
- Şi?
- Ştii ce mi-a spus?
- Nu.
- Părintele nostru paroh Ambrozie a făcut următoarea asemănare.
- Care?
- Noi ne asemănăm în rugăciunile noastre unui copil mic, care alergând prin grădină, culege tot felul de flori dimpreună cu buruieni, spre a le duce tatălui său.
- Frumos.
- Dar mama ia buchetul, alege din el buruienile şi-l aranjează cât se poate de bine.
- adică?
- Aşa face Iisus Hristos cu unele din rugăciunile noastre, pe care le adresăm în numele lui către Tatăl cel ceresc.
- Anume?
- El alege ce-i absurd şi adună ceea ce e salutar pentru noi şi plăcut lui Dumnezeu.[55]
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Iisus ne ascultă toate rugăciunile.
- Crezi?
- Da.
- Dar nu ne răspunde la toate.
- Fiindcă ştie mai bine ce este bun pentru noi?
- Da.
- Dar de ce nu schimbă El lumea?
- Ar putea.
- Şi de ce nu o face?
- Fiindcă oamenii sunt liberi.
- În ce sens?
- Omul are libertatea de a opta între bine şi rău.
- Şi?
- Chiar dacă alege răul Iisus îi respectă alegerea.
- Da?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ştii acum.
- Deci oamenii trebuie să se schimbe.
- Pentru a face o lume mai bună?
- Da.
- Dar oamenii nu prea vor să se schimbe.
- Atunci avem ceea ce este azi.
- Ce?
- O lume în decadenţă.
- Crezi?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Din nefericire.
- Aşa este.

[55] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Iată ce spunea în acest sens teologul ortodox Jean Claude Larchet: „crezându-se superior altora, căutând să-i întreacă, socotindu-se mai presus de toţi şi plasându-se în centrul tuturor evenimentelor; atribuindu-şi toate calitaţile şi virtuţile sau socotind că măcar în ceea ce priveşte unele dintre ele este cu totul desăvârşit, cel mândru ajunge să se auto-îndumnezeiască; el face din sine un „mic dumnezeu", luând astfel locul Adevăratului Dumnezeu, Cel Care este cu adevărat absolut, culmea şi centrul, principiul şi sfârşitul tuturor celor create; Cel care dă sens şi valoare fiecărui lucru; izvorul şi temeiul tuturor virtuţilor şi a tot binele şi pricinuitorul desăvârşirii.

Pentru că se absolutizează pe sine, trufaşul nu admite nici un rival, nu suferă nici o comparaţie care l-ar pune în inferioritate, se teme de tot ceea ce i-ar putea submina preţuirea de sine. Din această pricină şi pentru a-şi afirma faţă de sine şi faţă de ceilalţi superioritatea, el îl judecă fără milă pe aproapele său, îl dispreţuieşte şi-l umileşte. Iar faţă de tot ceea ce i-ar putea prejudicia superioritatea se arată aspru şi agresiv, voind să-şi apere cu orice preţ imaginea avantajoasă pe care o are despre sine şi pe care vrea s-o impună tuturor. El îl dispreţuieşte şi-l umileşte pe aproapele său, pentru că-L tăgăduieşte pe Dumnezeu şi se pune pe sine în locul Lui, nevoind să vadă chipul lui Dumnezeu din ceilalţi oameni, chip care face din fiecare om un fiu al lui Dumnezeu şi care-i conferă, prin participare, demnitatea şi superioritatea lui Dumnezeu Însuşi."[56]

CAPITOLUL 3

DEMNITATEA CA DAR SACRU AL LUI DUMNEZEU

Fiind creat de un Dumnezeu personal ei bine omul este o persoană în sensul că este format din trup şi suflet. Persona fiecăruia dintre noi se poate spune că este o demnitate pe care am primit-o de la Dumnezeu. Ea face parte din darul sacru al vieţii pe care Dumnezeu l-a dat la toţi oamenii. Ei bine, adevărul este că deşi omul are o demnitate pe care a primit-o de la Dumnezeu, de mai multe ori el ajunge să o încalce prin lucruri

- josnice,
- mârşave,
- corupte
- şi rele.

Fiindcă persoana umană este creată de Dumnezeu, ei bine ea poate să se definească numai în legătură şi în raport cu Dumnezeu. Raportarea la Dumnezeu se face prin iubire fiindcă ştim că Dumnezeu este iubire (1 Ioan 4, 16).[57]

"Omul să fie mulţumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba de bani, nu bogăţia, ci liniştea colibei tale te face fericit" - Bătrâna, Moara cu Noroc de Ioan Slavici.

Omul este o fiinţă conştientă, raţională, morală, cu toate acestea acesta îşi poate pierde cumpătul odată ce gustă "gustul banului". Averea îl poate face pe om să devină lacom, crud, insensibil, să uite de unde a plecat şi cine ia fost alături pe parcursul vieţii sale.

Spre exemplu, putem să ne gândim la Ghiţă din Moara cu Noroc de Ioan Slavici, care odată ce a simţit cum bani vin grămadă peste el a uitat de principiile şi familia sa, singurul sau scop era acela de a produce mult mai mulţi bani."[58]

Prin urmare este bine să ne dăm seama că sunt lucruri care sunt sub demnitatea omului fiindcă după cum am spus înseşi faptul că omul este o persoană este o demnitate pe care am primit-o de la Dumnezeu Tatăl. Demnitatea primită de la El însă trebuie să o păstrăm

- intactă,
- integră,
- şi deplin.

---

[56]Jean-Claude Larchet, Terapeutica bolilor spirituale, Editura Sophia, Bucureşti, 2001, p. 214 apud https://doxologia.ro/cand-ne-credem-centrul-universului-sa-ne-aducem-aminte-un-lucru (accesat pe 02.02.2026).

[57] A se vedea Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime structura supremei iubiri* https://parohiatorrent.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/06/dumitru-stc483niloae-sfc3a2nta-treime-structura-supremei-iubiri.pdf (accesat pe 03.02.2026).

[58] https://brainly.ro/tema/8458531 (accesat pe 27.09.2025).

Prin urmare este bine să înțelegem de ce demnitatea persoanei este un dar sacru pe care ni l-a lăsat Dumnezeu. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care nu vor să ţină cont de ceea ce intenţionează Dumnezeu cu ei. Dumnezeu are un plan cu fiecare dintre noi şi acest plan se realizează în stare dialogică cu Creatorul nostru.

„Odată ce un om simte "gustul banilor" acesta devine din ce în ce mai lacom. Lăcomia este dorinţa necumpătată pentru bani, de a acapara totul până la sfârşit, acest lucru îl face pe bietul om să uite tot, principiile sale, familia, bucuriile vieţi. Un alt exemplu că banii îl distrug pe om l-ar constitui Hagi Tudose care toată viaţa sa a fost zgârcit din lăcomie. Nu degeaba o vorba din străbuni spune "Banii sunt ochiul dracului" .

Acestea sunt doar câteva argumente ce susţin ideea că banii îl pot distruge pe om, dar nu doar pe el ci şi pe familia sa"[59]

Demnitatea umană este un lucru care a devenit în ultimii ani extrem de politizată. Sunt mai mulţi politicieni care fac mare apel la demnitate şi se poate spune că de multe ori ajung să se folosească de ea în scop electoral. Aceasta fiindcă mai toţi candidaţii la marile funcţii în stat îşi prezintă contracandidaţii ca fiind unii care sunt sub demnitatea umană. Cum? Ei bine ei sunt

- corupţi,
- viciaţi,
- slabi,
- fără caracter,
- vulgari
- şi răi.

Tot ceea ce ne rămân de făcut este să votăm pe cel în cauză care este un exemplu de demnitate umană.

Evident că prin rândurile de mai sus nu facem politică ci am voit să spunem că de mai multe ori demnitatea devine o armă politică.

Demnitatea este cea care te face să fi vrednic de poziţia socială pe care o ocupi. Aceasta fiindcă este demn ca în meseria pe care o ai să fi un profesionist.[60]

În acest sens trebuie să fie spus că este sub demnitatea umană să ajungi să fi un om care în meseria pe care o ai să fi

- corupt,
- incompetent
- şi cu mari lacune profesionale.

De ce? Fiindcă după cum am spus omul care are demnitate ştie că nu poate să trăiască pe spinarea altora el fiind unul care nu ştie bine ceea ce face.

Demnitatea prin urmare trebuie să ştim că are o legătură strânsă şi profundă cu conştiinţa. Aceasta fiindcă atunci când ocupăm o funcţie mare şi nu suntem pe măsura ei nu numai că facem un lucru sub demnitatea noastră dar la fel de bine conştiința ne mustră.

Că de mai multe ori imoralitate sfârşeşte prin a face lucruri care sunt sub demnitatea umană ne-o spune gânditorul Rafail Karenin: „unul dintre argumentele adepţilor trăirii vieţii pentru propria plăcere şi a apărătorilor avortului sună în felul următor: „Interzicerea avortului şi a contraceptivelor privează o persoană de plăcerea şi de bucuria vieţii. Suntem noi, oare, cu toţii capabili şi trebuie să devenim asceţi, dacă nu avem nici putere, nici dispoziţie pentru asta?" Creştinismul nu cere nicidecum ascetism forţat de la oameni, altfel Biserica nu ar fi stabilit Taina căsătoriei, care cheamă harul Duhului Sfânt asupra celor care se căsătoresc…

Dar aici vorbim despre un lucru complet diferit – despre hipersexualitate, depravare şi desfrânare, care sunt incompatibile cu conceptul de familie creştină, care e biserica de acasă. Vorbim despre cazul când omul, uitând de cele mai înalte valori spirituale, se străduieşte să facă un lucru – să bea până la fund cupa plăcerii, pe care o diluează cu sângele copiilor săi. Prin urmare, hipersexualitatea s-a transformat deja în canibalism – părinţii îşi devoră propriii copii."[61]

---

[59] Idem.

[60] A se vedea Radu Teodorescu, *Profesionsimul duhovnicesc ca virtute morală practică* (Cugir, 2022).

[61] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

Ei bine trebuie să ştim că depravarea – şi în special depravarea sexuală – stă în contrast profund cu demnitatea de persoană care am primit-o de la Dumnezeu Tatăl. Omul depravat evident că nu mai are nici un fel de demnitate în el fiindcă el a ajuns să cadă la un nivel inferior a fiinţei umane. Evident că vom găsii foarte puţini care vor recunoaşte că sunt depravaţi şi să au căzut de la demnitate. Aceasta fiindcă aceştia ştiu că ceea ce fac este rău şi greşit dar nu vor să se schimbe.

Tot gânditoul Rafail Karenin spunea în acest sens: „dar apare o altă întrebare în faţa noastră: oare sexul este într-adevăr cel mai important şi cel mai bun lucru din viaţă, aşa cum suntem asiguraţi astăzi?

Să ne întoarcem la cele mai mari minţi ale omenirii, de-a lungul întregii noastre istorii, fie aceştia filosofi, politicieni, oameni de ştiinţă, cronicari, poeţi. Toţi au afirmat că adevărata fericire a omului constă în supunerea trupului de către suflet, în înfrânarea patimilor şi a instinctelor întunecate, în fermitatea voinţei, în abilitatea omului de a se limita pe sine, de a se pune în slujba ideilor superioare. Aceştia nu erau asceţi care părăsiseră lumea, … ci oamenii care şi-au iubit familiile, erau loiali prietenilor lor, care au ocupat diverse posturi în stat, care s-au distins prin demnitatea lor civică. Ei toţi au definit fericirea ca pe o stare morală interioară, ca un sentiment de onoare, ca puritate şi curaj al sufletului, ca loialitate în dragoste şi prietenie."[62]

Demnitatea umană este un lucru la care cu toţii trebuie să aspirăm şi să fim unii care să ne dăm seama că ea este una care ne face să fim cât se poate de

- împliniți,
- mulțumiți,
- fericiți
- şi bucuroşi.

Aceasta fiindcă dacă omul respectă demnitatea de persoană pe care a primit-o de la Dumnezeu şi Dumnezeu îşi va aduce binecuvântarea Sa asupra omului.

Demnitatea nu este ceva despre care se poate filosofa după cum se obişnuieşte de mai mulţi mari filosofi din zilele noastre. Ea este un lucru care se trăieşte

- concret
- şi viu

fiindcă ne face să fim persoane care să ştim de sensul pentru care am fost creaţi şi puşi de Dumnezeu Tatăl în această lume.

Tot despre depravarea sexuală gânditorul Rafail Karenin ne spunea: „chiar dragostea conjugală carnală era pentru ei un simbol al unei iubiri mai înalte, singura ce poate aduce fericire unei persoane. Oare toţi aceşti oameni erau fanatici, visători sterpi sau mizantropi, doar pentru că considerau depravarea şi libertinajul drept un apus al spiritului, o sclavie a minţii, o corupere a voinţei umane, într-un cuvânt, o existenţă laşă şi fără scop? Chiar şi păgânul Platon spunea că există două Afrodite – una pământească şi alta cerească. Afrodita pământească, fără cea cerească, se transformă într-o damă de consum."[63]

Societatea în care trăim a ajuns să fie una care este într-o profundă criză de demnitate. De ce? Fiindcă nimeni nu vrea să investească în demnitatea umană dacă nu are

- de profitat,
- de câştigat,
- şi de obţinut

bani sau bunuri materiale.

Ei bine ceea ce trebuie să ştim este că sunt lucruri care sunt mai presus de bani şi averi. Demnitatea umană este una dintre ele. Se ştie de cazul unui preot de parohie dintr-un mare oraş că enoriaşii lui au început să îl deteste aşa că au lansat prin oraş mai multe bârfe despre el. Preotul a auzit şi a fost aşa de afectat că s-a îmbolnăvit şi a ajuns la spital. Enoriaşii au auzit de el şi au venit la spital să îşi ceară iertare. Preotul a spus că îi iartă dar iertarea lui nu are nici un sens. Enoriaşii au întrebat de ce? Preotul le-a dat o perină şi le-a spus să se suie la ultimul etaj al spitalului şi de acolo să desfacă perina şi să la puful din ea în aer liber. Enoriaşii au făcut aşa. Preotul le-a spus mai apoi să meargă şi

---

[62] Idem.

[63] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

să aduce puful luat de vânt. Enoriaşii au spus că nu au cum să facă acest lucru. Atunci preotul le-a spus că aşa este şi cu demnitatea lui care fiindcă a fost bârfită nu mai poate să stea la un loc.[64]

"Hristos ne învaţă despre lupta cu gândurile păcătoase, despre puritatea inimii, care permite unei persoane să-L vadă pe Dumnezeu, adică să simtă cu adevărat harul Duhului Sfânt. Oare Hristos a vrut să-i priveze pe oameni de cele mai bune lucruri pentru ei? Creştinismul ne învaţă despre castitate, atât în afara căsătoriei, cât şi în cadrul căsătoriei însăşi; numai prin această castitate, soţii îşi păstrează adevăratul respect şi adevărata iubire unul faţă de celălalt, de la căsătorie până la moarte. Oare experienţa Bisericii creştine este falsă şi iluzorie? Oare sfinţii mucenici şi preacuvioşi, de a căror frumuseţe spirituală se bucură inima noastră, au greşit prin faptul că au predicat castitatea şi nu depravarea în viaţa lor? De ce toate popoarele au numit întotdeauna desfrânarea – mizerie, curvia – cădere, iar fidelitatea şi castitatea în căsătorie a fost asociată cu puritatea?…"[65]

Ceea ce voim să explicăm în aceste rânduri este că trebuie să fim cât se poate de atenţi la demnitatea umană în sens moral. De ce? Fiindcă de multe ori păcatul nu este un rău în aparenţă. Ce rău este

- să te îmbeţi,
- să faci desfrânare cu mai multe femei şi sau bărbaţi,
- să te lăcomeşti la mâncare,
- să aduni cât mai mulţi bani şi averi?

Aparent aceste lucruri nu sunt rele. Ele sunt păcate dar nu sunt un rău al fel ca atunci când ai ucis un om sau ai furat pe cineva.

Totuşi, trebuie să ştim că de exemplu beţia ajunge să îl facă pe om să fie sub nivelul lui de fiinţă umană. Beţivul cronic nu mai ţine cont de nimic şi este o persoană care face cele mai absurde şi ridicole lucruri fără nici un fel de remuşcare.

Desfrânatul este o persoană care de mai multe ori ajunge să sfârşească în divorţ fiindcă nu este fidel căsniciei. Lăcomia la mâncare ajunge să creeze mai multe boli care pot să fie fatale. Una dintre cele mai răspândite este obezitatea.

Deşi nu pare dorinţa de a avea cât mai mulţi bani şi averi sfârşeşte prin dereptăţii pe cei din jur.

Toate aceste lucruri se poate spune că sunt sub demnitatea umană cu care am fost creaţi de Dumnezeu.

Tot gânditul Rafail Karenin spunea: „în desfrâu, oamenii se fură pe ei înşişi, se jefuiesc de ce au ei mai bun, îşi pun noroi pe ochi şi devin incapabili să vadă cerul. Acum ei vor să corupă şi copiii de la prima trezire a conştiinţei lor. Există deja proiecte ca, la naştere, fetele să scape chirurgical de virginitatea lor, astfel încât să nu aibă un complex de castitate. Adevărat, acesta este doar un proiect, dar seminţele otrăvitoare încolţesc repede… Cei care spun că sexul liber şi depravarea dau unei persoane fericirea şi plinătatea vieţii seamănă cu cei care vor să transforme întregul pământ într-o toaletă publică imensă şi să pretindă că aceasta este o mare binecuvântare pentru umanitate."[66]

Demnitatea este un dar sacru primit de la Dumnezeu şi se cuvinte să îl păstrăm neîntinat. Aceasta fiindcă după cum ştim în zilele noastre de mai multe ori lucruri

- degenerează,
- decad,
- se corup
- şi se strică.

Demnitatea este un lucru pe care ajungem să îl menţinem în viaţa noastră prin faptul că păstrăm viu

- dialogul
- şi relaţia

cu Dumnezeu.

---

[64] Întâmplare preluată din tradiţia creştin ortodoxă.

[65] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

[66] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

Este adevărat că nu trebuie să facem din demnitatea o obsesie însă la fel de bine nici nu trebuie să fie nepăsători faţă de ea. De ce? Fiindcă este bine să ştim că omul demn este o persoană pe care opinia publică îl preţuieşte. De ce? Fiindcă omul demn este un om moral şi cinstit.

Iată ce spunea în acest sens gânditorul Rafail Karenin avort care este un lucru sub demnitatea umană: „Fundalul pe care are loc uciderea copiilor, care face mai multe victime decât epidemiile de holeră sau de ciumă, este desfrâul care distruge familiile, ucide respectul şi iubirea unuia pentru altul. Desfrâul a devenit un fenomen tolerabil, dar se pare că va deveni în curând ceva prestigios. Depravarea, cinismul şi omorul sunt verigi ale unui singur lanţ. Copiii nu sunt protejaţi de cele mai mizerabile imagini ale desfrâului. Sufletul unui copil este deosebit de sensibil şi susceptibil atât la bine, cât şi la rău.

Aici are loc un abuz în masă asupra copiilor şi coruperea lor spirituală. Încă din copilărie se pare că se doreşte distrugerea sentimentului conştiinţei şi onoarei omului, îndepărtarea lui de tradiţiile poporului său, paralizarea influenţei familiei. De ce nu este interzisă pornografia la televiziune, pe stradă şi în ziare? Ni s-a răspuns: „În numele libertăţii!" Dar libertate la ce şi libertate pentru ce? Libertatea de moralitate pentru a-ţi satisface pasiunile cele mai sordide, prin care se justificată orice depravare? Aceasta nu este libertate, ci porcism!"[67]

Doi agricultori simplii de la ţară discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Ce viaţă avem şi noi?
- Ce viaţă?
- Vai şi amar de noi.
- Ce zici?
- Noi oamenii de la ţară suntem uitaţi de Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă nu avem şi noi mari demnităţi ca şi cei de la oraş.
- Te referi la funcţii?
- Da.
- Gândeşti greşit.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Nu funcţia sau demnitatea socială în face pe om.
- Dar ce?
- Caracterul.
- Caracterul?
- Da.
- De ce?
- Tu nu vezi că sunt mai mulţi miniştri şi senatori corupţi?
- Da.
- Şi atunci?
- Să ştii că ai dreptate.
- Vezi?
- Eu nu aş fi aşa.
- Dar cum ai fi?
- Cum aş fi?
- Da.
- Cu frică de Dumnezeu.
- Chiar?
- Da.

[67] Idem.

- Eşti sigur?
- Da.
- Eu nu cred.
- De ce?
- Îl iubeşti pe Dumnezeu?
- Desigur că îl iubesc.
- Te rogi tu la El fără a fi distrat de bună voie în rugăciune?
- O, nici odată nu sunt distrat.
- Chiar?
- Prietene, îi zise el să facem o învoială.
- Ce învoailă?
- Dacă tu eşti în stare să zici „Tatăl nostru" fără a fi distrat, îţi dăruiesc ţie calul pe care călăresc.
- Glumeşti?
- Nu.
- Bine încep „Tatăl nostru".
- Dar când fu pe la jumătatea rugăciunii, se întrerupse întrebând.
- Ce?
- Îmi dăruieşti şi şeaua ?
- Nici şeaua, nici calul căci în loc să te rogi cu atenţie, te-ai gândit la cal.[68]
- Aşa este.
- Vezi?
- Sunt un netot.
- Nu eşti un netot.
- Cum să nu?
- Nu eşti mai bun decât cei din marile demnităţi de azi.
- Aşa este.
- Aşa că să nu îţi mai plângi de milă.
- Dar ce să fac.
- Ce?
- Să ştii că fără de noi agricultorii societatea nu ar mai funcţiona.
- De ce?
- Nu dăm noi grâul din care se face pâine?
- Ba da.
- Nu suntem noi talpa ţării?
- Ba da.
- Şi atunci de ce te tot plângi?
- Ne netot ce sunt.
- Fi mai atent.
- Am să încerc.
- Ştii de ce?
- Fiindcă Iisus Fiul lui Dumnezeu a trăit tot ca un om simplu.
- Ştiu că Iisus a fost tâmplar nu?
- Da.
- Vezi că ştiu?
- Ceea ce contează este ca în meseria pe care o ai să fi cinstit.
- Ştiu asta.
- Şi atunci?
- Sunt mai sărac cu duhul.
- Nu sărac cu duhul.

[68] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Dar ce?
- Naiv.
- Aşa este.

Că de mai multe ori mediul social în care trăim este nedemn ne-o spunea tot gânditorul Rafail Karenin: „oamenii sunt atacaţi din toate părţile de valuri de murdărie care literalmente inundă societatea modernă. Nu poţi deschide o revistă sau nu poţi porni televizorul, fără să vezi cea mai mizeră parte a vieţii intime. Încă din copilărie, oamenii sunt injectaţi forţat cu otravă şi în acest timp li se vorbeşte de libertate. Cel mai rău lucru nu este însuşi faptul crimei, ci legalizarea ei, atunci când o crimă este făcută rutină, atunci când este văzută ca o parte integrantă a vieţii, atunci când nu mai deranjează conştiinţa societăţii, când te obişnuieşti cu ea, când nu atinge pe nimeni şi pe nimeni nu interesează."[69]

Demnitatea umană este un lucru sacru dacă omul ajunge să pună preţ pe ea. Aceasta fiindcă sunt lucruri care sunt sub demnitatea umană. Avariţia este unul dintre ele. Ştim de celebra piesă Avarul de Moliere. Fiica lui Harpagon avarul se îndrăgosteşte şi vrea să se căsătorească. Harpagon este de acord cu condiția ca el să nu plătească nimic pentru nuntă şi din banii mirelui să i se facă un costum de nuntă.[70]

După cum am spus sunt mai multe lucruri are sunt sub demnitatea umană dar sunt lucruri care sunt negate de oameni şi nu vor să le recunoască fiind înjositoare.

Unul dintre aceste lucruri înjositoare este în zilele noastre dorinţa de a profita sub orice formă de pe semenii noştri. Acest lucru poate să fie văzut mai ales în mediul de afaceri din zilele noastre. În lumea afacerilor

- se fac prietenii,
- se strâng cordial mâinile,
- se fac întâlniri prieteneşti

toate însă cu scopul subînţeles de a profita la maxim unii faţă de alţii.

Tot despre lipsa de demnitate a desfrâului gânditorul Rafail Karenin spunea: „trăim în vremuri de creştere copleşitoare a desfrâului. Nu putem considera avortul o chestiune abstractă, el este o parte organică a societăţii despiritualizate şi a cultului plăcerii. Nu demult, avortul era considerat o crimă, acum a devenit obişnuit, iar în curând avortul va deveni un semn al civilizaţiei şi atunci cei care îndrăznesc să acuze avortul vor fi dispreţuiţi şi ridiculizaţi ca fanatici şi obscurantişti. Libertatea avortului este libertatea de a ucide, înseamnă privilegii acordate ucigaşilor!"[71]

Demnitatea umană ştim că este un lucru care a variat în istoria umană. De ce? Fiindcă este bine să ştim că mai ales în păgânismul antic au fost mai multe lucruri cum au fost

- sacrificiul uman în cinstea zeilor,
- prostituţia sacră,
- orgiile ritualice,
- beţia în numele zeilor etc

care evident că au fost lucruri sub demnitatea umană.

Iată ce spunea despre criza de demnitate care este provocată de lipsa de demnitate: "în viaţa noastră pe Pământ, ar fi bine să fim bogaţi spiritual şi material. Nu este bine să fii sărac, sărăcia în lumea contemporană provoacă decadenţă umană şi criză extinsă. Bogăţia trebuie să reprezinte afirmarea talentelor native şi profesionale ale unui om. Din păcate, bogăția materială atrofiază până la devitalizare bogăția spirituală – şi aceleaşi simptome le are şi sărăcia.

Sfântul Ioan Gură de Aur, unul dintre cei mai mari oratori ai creştinătăţii spune că, „de obicei, bogăția nu-l face pe om nici mai înțelept, nici mai cuminte, nici mai bun sau de oameni iubitor. Bogăția nu ne poate sădi în suflet nicio virtute. Ci, dimpotrivă, dacă află acolo unele virtuți, le dezrădăcinează, ca să sădească în noi răutățile corespunzătoare"."[72]

---

[69]Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

[70] A se vedea Moliere, *Avarul* (Editura Aldo Press, 2014).

[71] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

[72] https://doxologia.ro/stigmatele-bogatiei-saraciei-societatea-contemporana (accesat pe 03.02.2026).

Este foarte adevărat că sunt foarte mulţi care susţin că nu există nici un fel de demnitate în sărăcie. Cum poţi să fi un om demn dacă ştii că eşti sărac? Adevărul este că sărăcia şi demnitatea nu sunt incompatibile. De ce? Fiindcă este bine să ştim că poţi să fi un om sărac şi în acelaşi timp să fi şi demn.

Cum este posibil acest lucru? Aceasta fiindcă marea majoritate a celor care sunt săraci sunt cinstiţi. Rar vom întâlnii mari bogătaşi care sunt şi cinstiţi. Ei bine în sens creştin ortodox trebuie să ştim că cinstea contează foarte mult. De ce? Fiindcă evident că cinstea se leagă de demnitate şi se poate spune că la un anume nivel şi de onoare.[73]

Demnitatea umană este un lucru care cu greu mai poate să fie susţinută când este vorba de decadentism şi de decădere

- morală,
- socială,
- etică
- sau culturală.

Iată ce spunea în acest sens istoricul Adrian Majuru: "decadenţa fără decadentism se trăieşte la nivelul individului şi a întregii societăţi fără urme estetice. Epoci decadente au mai existat în istorie.

De exemplu, Beaudlaire era conştient că societatea se duce de râpă, dar îl ajutau să respire urmele estetice: arta, poezia, filozofia etc. Exista poezia simbolistică, parnasiană, abstractă sau scepticismul filosofic al lui Nietsche sau Kierkegaard.

În România din vechime, deşi nu exista o aristocraţie care să susţină mecenatul, existau totuşi demografii ale elitelor literare precum George Călinescu, Camil Petrescu, Anton Holban, Ion Barbu sau Octav Şuluţiu care debuta la 23 de ani cu romanul Ambigen, iar la 40 de ani murea de congestie cerebrală, conştient de realitatea decandenţei fără decadentism deschisă după 1947.

Astăzi ne descompunem pe picioare, oamenii care trăiesc decadenţa nu au conştiinţa ei; sunt lipsiţi de luciditate şi sunt sclavii banului şi a proiectelor false – de la cel individual privind profesia la cele de mari afaceri. Nu avem elementele de decadentism, fără artă modernă, fără rafinamentul degajat al acesteia."[74]

Este bine să ştim că după cum demonstrează istoria mai toate marile imperii ale lumii au avut următoarea schemă după care au funcţionat:

1. ascensiune,
2. apogeu
3. şi decădere.

Ştim acest lucru cu mai multe imperii din lume: asirian, babilonian, macedonian, roman sau franc.

Aceasta fiindcă este bine să ştim că omul nu vrea să fie unul care să ia aminte din lecţiile trecutului şi la fel de bine să ţină la demnitatea lui de persoană creată de Dumnezeu.

Când omul nu mai pune preţ pe demnitatea umană este bine să ştim că apare decadenţa. Sunt mai multe mari ţări ale lumii care se autoamăgesc că sunt unele care sunt

- integre,
- necorupte,
- depline
- şi tari.

Realitatea este cu totul alta. În secolul al XXI-lea încă mai sus ţări care consideră că lumea nu trebuie să fie cucerită cultural şi economic ci mai mult armat şi militar.

Iată ce spunea despre decadenţa morală şi socială scriitorul Max Nordau: „decadenţa s-ar ascunde în realismul lui Zola, în simbolismul lui Mallarme, în misticismul lui Maeterlink, în muzica lui Wagner, în dramele lui Ibsen, în picturile lui Monet, în filozofia lui Nietzsche, în romanele lui Tolstoi, în anarhism şi în socialism, în veşmintele femeilor, în nebunie şi sinucidere, în bolile mintale şi în patima stupefiantelor, în dans şi în desfrâu sexual, menite toate la un loc să dea naştere unei societăţi fără stăpânire de sine, fără disciplină sau ruşine şi care se îndreaptă spre pieirea ei sigură, fiindcă este prea epuizată şi moleşită pentru a mai putea duce la îndeplinire sarcini importante".[75]

Este evident că

---

[73] A se vedea Radu Teodorescu, *Onoarea: de la obsesia cavalerului medieval la desconsiderarea omului contemporan. O analiză creştin ortodoxă* (Cugir, 2026).
[74] https://adevarul.ro/blogurile-adevarul/decadenta-fara-decadentism-1918768.html (accesat pe 03.02.2026).
[75] Din Max Mordau, *Degenerarea* (Steinberg, 1894).

- demnitatea umană
- şi decadenţa

nu pot coexista în acelaşi loc. Cei care cred acest lucru evident că sunt cât se poate de înşelaţi şi departe de adevăr. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că în lumea sunt lucruri care sunt cât se poate de incompatibile.

O altă formă a lipsei de demnitate umană trebuie să ştim că este agresivitatea: "agresivitatea este un comportament distructiv şi violent orientat spre persoane, obiecte sau spre sine, care semnifică atac, ofensivă, ostilitate, punere în primejdie sau chiar distrugere a obiectului ei. Agresivitatea poate fi analizată ca fiind o însuşire a acelor tipuri de comportamente care sunt orientate în sens distructiv, comportamente ce provoacă daune materiale, morale, psihologice. Astfel, comportamentul agresiv poate viza obiecte (casa, maşina etc.), poate viza fiinţa umană (individul, grupul, etnia etc.) sau ambele. Dacă în societăţile primitive şi chiar în cele ale Evului mediu agresiunea era percepută ca un atac fizic sub forma violenţei, pe măsură ce structura psihoafectivă şi spirituală au evoluat, percepţia agresiunii resimte transformări. Se consider că modelele de conduită agresivă se întâlnesc cel mai des în:

a) familie (se presupune că copiii violenţi provin din familii în care cei doi părinţi au fost crescuţi tot cu ajutorul pedepselor fizice);

b) mediul social (în acele comunităţi în care modelele de conduită agresivă sunt acceptate, chiar admirate, iar agresivitatea se transmite uşor şi generaţiilor următoare);

c) mass-media (în special televiziunea care difuzează zilnic cazuri de conduită agresivă fizică, verbală, sexuală, psihologică)."[76]

Doi farmaciști discutau într-o zi.

- Este adevărat ce au auzit despre tine?
- Depinde ce ai auzit.
- Că ai devenit un om credincios.
- Aşa este.
- Aud că mergi duminică de duminică la biserică.
- Da.
- Frumos.
- De ce?
- Fiindcă tu nu erai cu biserica.
- Și nu se poate omul schimba?
- Ba da.
- Vezi?
- Deci tu te-ai schimbat?
- Da.
- Mă miră un lucru.
- Anume?
- Ce te-a făcut să te schimbi?
- Este o poveste lungă.
- Am timp.
- Sigur.
- Da.
- Bine o să îți spun.
- Te rog.
- Este o întâmplare care a avut loc acum câteva luni.
- Cu cine?
- Cu mine evident.
- Spune.
- Am fost trezit într-o noapte de un băiat, care-i ceru o doctorie pentru mama sa grav bolnavă.
- şi?

[76] https://educational.studiamsu.md/wp-content/uploads/2022/01/19.-p.125-128-Psihologie.pdf (accesat pe 03.02.2026).

- În grabă mare şi din nebăgare de seamă am dat băiatului o sticlă cu otravă.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi?
- După plecarea băiatului am observat cu groază greşeala comisă.
- Cred şi tu.
- Am alergat în stradă, am strigat în gura mare după băiat, dar acesta dispăruse.
- vai de mine.
- O neliniște nespusă m-a cuprins.
- Păi cum să nu.
- Atunci împins de o forţă irezistibilă m-am aruncat în genunchi şi L-am rugat pe Dumnezeu să mă scape de nenorocirea aceasta.
- Şi?
- Abia am terminat rugăciunea şi la uşă se auziră lovituri puternice.
- Cine era?
- Deschizând uşa, intră băiatul de mai înainte, care mi-a spus plângând că fugind spre casă, a căzut şi a spart sticla cu doctoria.
- Nu se poate.
- Ba da.
- A fost o minune.
- Cred şi eu.
- Evident.
- Din ziua aceasta farmacistul am devenit cel mai bun creştin.[77]
- Nu îmi vine să cred.
- Ba să crezi.
- Vezi că Dumnezeu te iubeşte?
- Ştii ce?
- Ce?
- Am aflat un lucru zilele acestea.
- Care?
- Este sub demnitatea unui om să refuzi iubirea lui Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă Dumnezeu este iubire.
- Da.
- Deci prin definiţia lui Dumnezeu ne iubeşte.
- Ştiu acest lucru.
- Mă bucur.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- În tradiţia creştin ortodoxă avem atâta mărturii ale iubirii lui Dumnezeu.
- Aşa este.
- Dar ne comportăm ca şi cum ele nici nu există.
- De ce?
- Fiindcă suntem oameni fără demnitate.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Evreii au văzut că Moise a intrat în focul dumnezeiesc de pe Muntele Sinai.
- Şi?

[77] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Au căzut sub demnitatea lor şi au făcut idol un viţel de aur.
- Aşa este.
- Deci demnitatea umană contează.

Demnitatea umană este calea spre regenerarea morală. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Virgil Alexandru Iordache: „regenerarea morală este o împreună lucrare, din acţiune liberă personală susţinută de dragoste primită în dar. Cheia e disponibilitatea de a accepta darul de la persoane obiectiv superioare în privinţa felului de a vieţui, nu intrinsec, în care toţi suntem egali ca valoare inestimabilă. La scara unei ţări nu poate exista un plan omenesc pentru regenerare morală, pentru că izvorul dragostei nu e omenesc. Nu noi decidem starea şi evoluţia unei naţiuni, dar putem face tot ce depinde de noi începând cu noi înşine, fără a judeca pe ceilalţi şi susţinând oamenii care ne-o cer personal, nu instituţional, generic. Acţiunile de felul celor caracteristice culturii anulării sunt încadrabile la categoria ispitiri, iar cheia de raportare la ele este ca pentru orice ispite, au un caracter personal şi relevanţă instituţională numai în măsura în care persoană joacă un rol institutional major."[78]

CAPITOLUL 4

OMUL DEMN ÎN FAŢA ÎNJOSIRII ŞI A LIPSEI DE VALORI A LUMII DIN JUR

Este foarte greu să îţi păstrezi demnitatea dacă trăieşti într-un mediu social corupt şi viciat. Totuşi în acest capitol vom ajunge să facem o apologie a faptului că trebuie să ne păstrăm demnitatea fiindcă fără de ea vom ajunge un fel de criminali odioşi pretându-ne la cele mai urâte lucruri din punct de vedere moral.

Ceea ce se poate vedea din societatea noastră este că sunt mai multe persoane care se înjosesc pe sine uitând de demnitatea lor umană.

- Corupţie,
- mită,
- trafic de influenţă,
- şantaj
- sau minciună

sunt cu toate lucruri pe care oamenii din fac din diverse motive fără să îşi dea seama că în acest mod ei nu mai au nici un fel de demnitate.[79]

Iată ce spunea despre mediu înjosit în care trăim în zilele noastre gânditorul Rafail Karenin: „de ce se învârte televiziunea modernă în mod constant în jurul aceleiaşi axe – sex şi crimă? Oamenilor li se insuflă 24 din 24 de ore că depravarea nu este o anomalie morală, nu e o insultă adusă demnităţii unei persoane, ci un simplu detaliu al vieţii, cum ar fi, de exemplu, micul dejun sau o plimbare la aer proaspăt. În urma curviei şi a desfrâului, la om apare răceala emoţională faţă de celălalt. Depravarea ucide omul, ca personalitate, rămâne numai partea lui animalică. Dacă sufletul se pierde, ceea ce rămâne din om nu este decât un sac de oase şi sânge."[80]

Este adevărat că trăim într-o lume care este de mai multe ori modelată de mas media. Ea este modelată

- informaţional
- şi psihic.

Ei bine în mas media din zilele noastre a devenit o modă de a prezenta marelui public cele mai josnice lucruri: crime, violuri, furturi etc. Ele au ajuns să facă parte din viaţa de zi cu zi şi se pare că cei mai mulţi oameni acceptă

- pasivi
- şi inactivi

ceea ce le oferă mas media.

---

[78] https://doxologia.ro/despre-regenerarea-morala-cultura-anularii (accesat pe 03.02.2026).

[79] A se vedea Christian Chavaneux, *Cele mai faimoase escrocherii din istorie. De la colierul reginei la afacerea Madoff* (Iaşi, 2020).

[80] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

În acest sens se poate vorbii de o *înjosire a umanului* în mediul mas media care este sub demnitatea persoanei. După cum ştim creştinismul ortodox face un apel la demnitatea omului care trebuie să ştim că sunt lucruri pentru care el trebuie să lupte pentru ca să nu se pervertească.

În cultura populară din zilele noastre trebuie să ştim că vulgaritatea a ajuns o obişnuinţă. Marii actori hollywoodieni dacă nu înjură cu patos nu au cum să devină populari. Aceasta fiindcă gloata vrea să ajungă să vadă vulgaritatea care o defineşte pe micul şi marele ecran.[81]

Că avortul este o mare decădere şi înjosire a societăţii din zilele noastre ne-o spunea tot gânditorul Rafail Karenin: „dar cel mai mizerabil lucru este faptul că desfrânaţii şi corupătorii de oameni îndrăznesc să se numească creştini. Unde le este demnitatea de om după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, unde e fenomenul sufletului nemuritor, care, imediat ce a dobândit puritatea, îl poate vedea pe Dumnezeu? Legalizarea avorturilor din copilărie este un apel la curvie şi ucidere. Legalizarea avorturilor pentru fetiţe de 13 ani, proiectele de predare a educaţiei sexuale în şcoli şi evenimentele similare „culturale" şi „caritabile" – toate acestea reprezintă coruperea spirituală şi fizică a copiilor, aceasta este eliminarea ultimelor bariere, chiar şi morale, în calea desfrâului şi depravării, este o alunecare într-un hău fără fund. Un astfel de copil, de multe ori, devine un criminal până la urmă. De la bun început, viaţa lui este stropită de sânge uman."

Cunoscutul gânditor creştin din secolul al II-lea, Clement din Alexandria, a scris: „O femeie, care îşi aruncă pruncul, aruncă odată cu el tot ce înseamnă omenesc în ea", adică nu există o cădere mai mare."[82]

Prin urmare este bine să ştim că înjosirea umană are o gamă largă de manifestare:

- corupţie,
- vulgaritate,
- violenţă,
- agresivitate,
- vrajbă,
- scandal
- sau ură.

Toate acestea sunt unele care ajung să în dezumanizeze pe om fiindcă îl înjosesc. Se poate spune că din moment ce înjosirea umană nu ţine cont demnitate ei bine omul josnic se află într-un proces de cădere liberă.

Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Rafail Karenin: „când vorbim despre moralitate, adesea simţim că interlocutorii noştri nu ne înţeleg, ca şi când am vorbi într-o altă limbă. Omul modern are o mentalitate creştină schimbată. El poate să creadă în Dumnezeu, să se roage la Dumnezeu, să participe la slujbe şi să primească Sfintele Taine, dar în acelaşi timp să gândească, să compileze o scară de valori şi să facă evaluări din poziţia cu care l-a obişnuit umanismul, în care central este omul, şi nu Dumnezeu.

Creştinii moderni par să fi uitat de păcatul originar şi, chiar dacă îşi recunosc păcătoşenia personală, o transferă complet în domeniul eticii, în timp ce păcatul a slobozit rădăcini adânci în natura umană în sine. Umanismul declară că tot ceea ce este natural şi empiric este firesc, însă naturalul are dreptul la realizare şi satisfacţie, numai că ar trebui să fie reglementat în viaţa publică de anumite reguli. Creştinismul ne învaţă altfel, şi anume că natura empirică nu este deloc o natură ideală, ci una care a suferi deformări. Ceea ce numim natural poartă în sine amprenta unei boli care a afectat trupul şi sufletul. Această boală este păcatul."[83]

Sunt mai mulţi care susţin că în cele din urmă înjosirea umană este mai mult o problemă de obişnuinţă. Prostituata se obişnuieşte cu mai mulţi parteneri. Criminalul se obişnuieşte cu a lua viaţa la semenii săi. Hoţul se obişnuieşte cu furturile sale. Violatorul se obişnuieşte cu violurile sale etc.

Toate aşa zisele obişnuinţe trebuie să ştim că sunt unele care evident că aduc cu sine ceea ce am putea spunea ca un fel de

- înjosire
- şi prostire

---

[81] A se vedea Radu Teodorescu, *Vulgaritatea: o problemă a timpului nostru* (Cugir, 2018).

[82] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

[83] Idem.

a omului şi a existenţei sale.

Înjosirea este un lucru care de mai multe ori am putut vedea că este susţinut de mas media şi ne face să ne dăm seama că pentru unii este cursul firesc al vieţii de zi cu zi.

Iată ce spunea despre cei care se gândesc să legalizeze homosexualitatea gânditorul Rafail Karenin: "prin urmare, sensul şi sarcina vieţii constă în trecerea de la empiric la ideal, şi nu în satisfacerea tuturor impulsurilor şi dorinţelor unui om care nu a renăscut prin har. Cuvântul mântuire în sine spune că suntem într-un pericol, de care trebuie să fim mântuiţi, salvaţi. Ne confruntăm cu o alegere între viaţă şi moarte. Salvarea noastră de la moarte şi iad este jertfa lui Hristos.

Dintr-o dată, pentru noi (şi poate nu în mod neaşteptat), în faţa societăţii moderne, a cărei membri în mare parte se numesc creştini, a apărut întrebarea: este depravarea o crimă morală şi poate fi legalizată homosexualitatea?" Cu câteva decenii în urmă, o astfel de provocare morală ar fi fost imposibilă. Şi aici unii oameni încep să dezvolte teoria că desfrâul, de fapt, nu este deloc o crimă, ci o tulburare hormonală, că acest fapt nu are un caracter subiectiv, ci obiectiv şi, prin urmare, homosexualitatea trebuie să fie justificată şi protejată de tot felul de mustrări şi sancţiuni, cel puţin la nivelul opiniei publice…"[84]

În zilele noastre avem din ce în ce mai mulţi avocaţi media care au ajuns să apere cele mai mari perversiuni sexuale – inclusiv avortul – ca fiind lucruri

- fireşti,
- necesare
- şi obişnuite.

De ce? Fiindcă aceşti oameni se poate spune că nu au demnitate în ei. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt mulţi care cred că demnitatea umană este un lucru

- relativ,
- negociabil,
- reprobabil
- şi de cele mai multe ori desuet.

Că în zilele noastre s-a ajuns la un fel de depreciere a demnităţii umane la nivel ideologic ne-o spune tot gânditorul Rafail Karenin: „umanismul este constant în dezacord cu creştinismul. Creştinismul încearcă nu să realizeze, să înveşnicească omul empiric în toate manifestările sale, ci să-l transforme într-un om desăvârşit, să realizeze chiar ideea omului întruchipată în sine de Hristos, făcând un model de viaţă pentru noi. Creştinismul cere ca desfrâul, în faţa judecăţii conştiinţei, a opiniei publice şi a legilor să fie întotdeauna condamnat ca o crimă, ca o demonizare a omului, ca o batjocorire a chipului lui Dumnezeu în om, ca o respingere a creştinismului. Cel care se luptă cu viciile sale nu sărăceşte deloc, ci trăieşte o viaţă mai profundă. Dimpotrivă, cel care cedează viciilor şi chiar, mai mult, le justifică, trăieşte în complexe demonice dureroase şi nefireşti. Îşi micşorează personalitatea sa spirituală la dimensiunea unei moluşte."[85]

Sunt mai multe ideologii şi filosofii în zilele noastre care aparent sunt bune dar care sunt sub demnitatea umană:

- hedonismul,
- materialismul,
- umanismul
- sau secularismul

sunt cu toate ideologii care este bine să ne dăm seama că nu merg după legile bunului simţ.[86]

Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că viciul şi patima sunt lucruri care nu sunt compatibile cu demnitatea umană. De ce? Fiindcă ele în timp ajung să deprecieze calitatea vieţii. Cum are loc acest lucru? Are loc

- treptat,
- în timp

---

[84] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

[85] Idem.

[86] A se vedea Radu Teodorescu, *Bunul simţ: trăsătură de caracter a creştinului ortodox* (Cugir, 2018).

- şi prin erodare.

Iată de ce trebuie să ştim că viciile nu sunt conforme demnităţii morale. Acest lucru au ajuns să îl recunoască şi religiile necreştine. De ce? Fiindcă omul ştie că prin viciu în cele din urmă natura lui umană se depreciază.

Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Rafail Karenin: „actualul umanism… care a încheiat o alianţă cu liberalismul – cu prietenul său de partid – vrea să introducă ideea că omul nu este decât o fiinţă sexuală. Totuşi, înclinaţia sexuală nu este deloc o necesitate pentru o persoană, cum ar fi mâncarea şi respiraţia. Ea trebuie reglementată de conştiinţă şi îndreptată, în primul rând, spre continuarea speciei, adică să aibă loc într-o căsătorie şi nu este un imperativ pentru o persoană. Sexul în sine poate degenera în patologie şi poate conduce la distrugerea morală şi fizică a oamenilor, transformă oamenii într-un fel de fiinţe fără coloana vertebrală. Păcatul trăieşte în noi, dar nu leagă voinţa liberă a unui om …”[87]

Doi istorici ai moravurilor discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- În mai toate epocile se poate vedea un lucru.
- Care?
- Oamenii ajung să îşi justifice viciile.
- De ce?
- Fiindcă sunt slabi.
- Slabi?
- Da.
- Cum?
- Omul care nu vrea să lupte cu viciul este slab.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă viciul poate fi controlat.
- Crezi?
- Da.
- De unde ştii acest lucru.
- Este plin calendarul cu sfinţi.
- Asta aşa este.
- Vezi?
- Şi de când te preocupă acest lucru.
- De când mi-am dat seama de un lucru esențial.
- Care?
- Viciul în înjoseşte pe om.
- Cum?
- Poţi spune că un beţiv care bea până cade în şanţ este un om vrednic?
- Nu.
- Deci viciul este ceva care îl înjoseşte pe om.
- Ai dreptate.
- Şi există foarte multă înjosire în zilele noastre.
- Din nefericire.
- Totuşi există şansa răscumpărării.
- Cum?
- De multe ori Dumnezeu lucrează în modul în care nici nu îţi vine să crezi?
- Da?

[87] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

- Da.
- Cum?
- O să îţi spun.
- Te rog.
- In Iberia printre păgâni trăia, în secolul IV şi o sclavă creştină.
- Şi?
- Între păgâni — cari nu aveau medici — era obiceiul că, dacă se îmbolnăvea vreun copil, bolnavul era purtat din casă în casă, întrebându-se locuitorii caselor dacă nu cunosc vreun leac pentru vindecarea lui.
- Înţeleg.
- Astfel odată aduseră un copil şi la casa sclavei creştine, care le răspunse aşa.
- Ce?
- Nu ştiu nici un leac pământesc pentru bolnav, singurul Dumnezeu, pe care eu, îl cinstesc, redă — dacă binevoieşte — sănătate chiar şi acelor cari şi-au pierdut orice speranţă de a mai trăi.
- Şi?
- Aşeză apoi copilul în patul ei, îngenunchie şi începu să se roage la capul bolnavului în numele lui lisul Hristos.
- Şi?
- Şi minune, după câteva clipe, copilul se însănătoşi şi evlavioasa sclavă îl dete mamei sale.[88]
- Minunat.
- Aşa este.
- Nu ştiam de această întâmplare.
- Este adevărată.
- Te cred.
- Deci vezi?
- Ce?
- Dumnezeu poate lucra şi prin sclavi.
- Nu este acest lucru o înjosire?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă noi oamenii avem o percepţie greşită asupra lucrurilor.
- În ce sens?
- Dumnezeu nu a întemeiat sclavia.
- Ci noi oamenii?
- Da.
- Aşa este.
- Vezi?
- Şi crezi că înjosirea umană este sub demnitatea omului?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă omul trebuie să ţină al anumite standarde.
- Morale?
- Da.
- Cred că ai dreptatea.
- Demnitatea şi înjosirea nu pot coabita în aceiaşi persoană.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă sunt din categorii morale diferite.
- M-ai convins.

[88] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Mă bucur.
- O să studiez şi eu mai mult demnitatea umană.
- Cred că o să îţi placă.
- Sper.

Ceea ce trebuie să ştim este că de mai multe ori omul în istoria a făcut lucruri înjositoare care au fost sub demnitatea lui. Sclavia a fost una dintre ele. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt mulţi care sunt nepăsători cu gafele istorice ale omului. Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Rafail Karenin: „Domnul spune chiar în primele pagini ale Bibliei: „Păcatul bate la uşă,… dar tu biruieşte-l". (Facerea, 4,7) Dacă noi suntem creştini, atunci senzualitatea nu trebuie să devină dominanta vieţii noastre… A justifica depravarea, adică a te adapta la ea, înseamnă să pierzi semnificaţia vieţii creştine. În acest caz, este mai onest să nu te numeşti creştin şi să-ţi scoţi crucea de la piept…"[89]

Demnitatea prin urmare nu este mândrie şi orgoliu dar se poate spune că ea valoare. Aceasta fiindcă este bine să ştim că în lumea noastră există un profund conflict dintre valoare şi non-valoare. În acest sens este evident că valoarea poate să fie

- umană,
- socială,
- culturală,
- morală
- sau spirituală.

Se poate spune că demnitatea umană este o culme a valorii. De ce? Fiindcă cu toţii avem nevoie de valori pentru a progresa şi avansa.

Despre faptul că în cuvine de exemplu nu există nici un fel de demnitate gânditorul Rafail Karenin spunea: „există fericire în curvie? Multe minţi eminente au spus că înalta demnitate umană este o limitare rezonabilă a omului la căsătorie, dacă abstinenţa totală nu este posibilă… În orice moment, abstinenţa şi stăpânirea patimilor a fost considerată drept un semn de curaj. Să nu dispere cei ale căror suflete sunt copleşite de gânduri şi ispite păcătoase şi ei le rezistă ca unor mari duşmani… Puritatea din vremurile lui Adam a încetat să mai fie o proprietate a sufletului nostru. Ea se dobândeşte prin luptă spirituală grea. Dar avem un ajutor – aceasta este harul lui Dumnezeu, numai dacă există o voinţă fermă a persoanei însăşi."[90]

Valoarea prin urmare este un lucru care este

- înrudit
- şi legat

de demnitate.

De ce? Fiindcă este bine să ştim că un om demn este întotdeauna şi un om de valoare.

Ceea ce are loc în zilele noastre este mai mult un fel de bulversare a valorii sau la fel de bine o bulversare a moralei.[91]

Bulversarea valorilor trebuie să ştim că este un lucru care ajunge să le înlocuiască cu mai multe surogate sau simulacre.

- Keitch-ul artistic,
- vrăjeala ideologică,
- spoiala culturală,
- burtologia doctrinară
- sau superficialitatea morală

sunt lucruri care sunt prezentate în zilele noastre ca adevărate valori şi care pot să facă şi să creeze mult bine social şi cultural.

Să fie lucrurile chiar aşa? Evident că nu.

---

[89] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

[90] Idem.

[91] A se vedea Dan Tapalagă, *Bulversarea valorilor. Scrieri dintr-un timp buimac* (Bucureşti, 2010).

Pentru a trăii într-o societate sănătoasă este bine să ştim că omul trebuie să fie cât se poate de ancorat în cultivarea valorilor.

Valoarea este un lucru cu care nu ne naştem fiindcă stadiul infantil se poate spune că nu este o valoare ci mai mult trebuie să ştim că valoarea ajunge să fie un lucru care se cultivă.

Prin urmare este bine să ne întrebăm cum se cultivă valoarea? Este bine să ştim că sunt mai multe grade ale valorii. Un prim grad sau mai bine spus un grad generic al valorii este educaţia.[92] Evident că mai apoi sunt mai multe grade ale valorii:

- sfântul,
- geniul,
- eroul,
- artistul,
- profesionistul etc.

Ceea ce trebuie să fim cât se poate de conştienţi este că există o profundă legătură dintre valoare şi demnitatea umană. Aceasta fiindcă ele nu pot exista una fără de alta. Nu se poate spune că eşti un om de valoare dacă nu ai pic de demnitate în tine.

Gânditorul Rafail Karenin spunea: „sufletul omului este prin natura sa unitar, dar prin acţiunile, proprietăţile şi abilităţile sale este multilateral. Păcatul originar a introdus o anumită dizarmonie în zona forţelor spirituale, pe care noi le simţim ca fiind contradicţii interne constante. Omul trăieşte în lumea spaţiului şi timpului, dar el este creat pentru veşnicie.

Imaginar vorbind, lumea materială este un cocon din fire de mătase, unde viermele se transformă într-un fluture înaripat. Puterile şi abilităţile sufletului, în care o persoană se poate alătura lumii entităţilor fără corp şi poate intra în contact cu Divinul, se numeşte spirit. Acele forţe şi abilităţi datorită cărora omul poate exista pe pământ, poate primi informaţii din mediul extern şi poate reacţiona la ele sunt sufletul propriu-zis. Zona spiritului include posibilitatea înţelegerii religioase, a intuiţiilor spirituale şi a experienţelor mistice. Sfera sufletului include gândirea logică, abilitatea imaginaţiei, inclusiv capacitatea de a inventa, adică activitatea ştiinţifică şi artistică, simţul prieteniei, al iubirii de familie etc."[93]

Prin urmare valoarea şi demnitatea umană se presupun reciproc şi nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când oamenii cred că nu există nici o legătură între cele două.

Omul de valoare este întotdeauna demn. El poate să fie chiar un mare sărac. De ce? Fiindcă este bine să ştim că sărăcia nu contrazice demnitatea. Aceasta fiindcă sunt mulţi care consideră că nu există nici un fel de demnitate în a fi sărac. Ceea ce trebuie să nu uităm este că de mai multe ori săracii prin muncă au ajuns să scape de sărăcie.

Prin urmare sărăcia nu este un capăt de drum.

Despre demnitatea omului Sfântul Vasile cel Mare spunea cât se poate de bine şi de inspirat: „fă-ţi o idee de vrednicia ta din preţul ce s-a dat pentru tine! Uită-te la schimbul ce s-a făcut şi cunoaşte-ţi vrednicia! Ai fost cumpărat cu preacinstitul Sânge al lui Hristos! Nu ajunge rob păcatului! Înţelege ce cinste ai, ca să nu te asemeni cu dobitoacele cele necuvântătoare!"[94]

Evident că nu trebuie să uităm nici de demnitatea noastră de a fi creştin ortodocşi. Aceasta fiindcă este această demnitate cea care ne face să evităm mai multe lucruri josnice:

- păcatul,
- patima,
- răul,
- viclenia,
- mediul viciat
- sau minciuna.

Aceasta fiindcă toate aceste lucruri sunt sub demnitatea de a fi creştin ortodox. Evident că demnitatea de a fi creştin ortodox nu trebuie să se transforme în

---

[92] A se vedea Teodor Baconsky, *Averea bunei educaţii* (Editura Univers, 2019).

[93] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

[94] Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi, Omilie la Psalmul XLVIII, VIII*, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 17, p. 320.

- orgoliu
- şi fală

ci din contră trebuie să ne facă mult mai realişti şi mai cu picioarele pe pământ. Demnitatea umană prin urmare ne face să ştim că în sens moral nu toţi oamenii sunt la fel. Oamenii pot să cadă în păcate dar dacă se pocăiesc ei bine vor ajunge să fie unii care se schimbă şi se schimbă în bine.

Despre demnitatea umană Sfântul Macarie Egipteanul spunea: "iată, cât de imens este cerul şi pământul, (cât de) minunate sunt creaturile din ele, (cât de) mari sunt corpurile lor! Peştii enormi ai mării, munţii, animalele sălbatice sunt, după cum se văd, mai puternice decât omul. Cu toate acestea, omul este mai de preţ decât toate (aceste) creaturi, pentru că numai întru el a binevoit (să Se odihnească) Dumnezeu.

Ia aminte, deci (omule), la vrednicia ta, vezi cât eşti de preţuit; că venind Dumnezeu Însuşi pe pământ, pentru întâmpinarea şi izbăvirea ta, te-a aşezat mai presus de îngeri.

Au venit, oare, îngerii să te mântuiască? (Nicidecum), ci Fiul împăratului (care de asemeni era Împărat) a făcut sfat cu Părintele Său şi trimis fiind Cuvântul S-a îmbrăcat cu trup şi ascunzându-şi dumnezeirea Sa - pentru ca prin cel asemănător, cel asemenea să se mântuiască -, şi-a pus sufletul Său pe cruce."[95]

Demnitatea umană este cea care ne face să răspundem iubirii lui Dumnezeu. De ce? Fiindcă Dumnezeu ne iubeşte cu o iubire imensă şi se îngrijeşte de noi sub o formă sau alta.

Evident că noi trebuie să ştim că am primit această demnitate umană de la Dumnezeu Tatăl nostru şi trebuie să fim unii care să ne comportăm responsabil cu privire la ea. De ce? Fiindcă va venii o vreme când vom da răspuns de ea şi de faptul dacă am păstrat-o intactă.

Evident că în istoria au existat mai mulţi nihilişti şi atei care au susţinut că în cele din urmă nu există nici un fel de demnitate în om care a fost lăsată de la Dumnezeu fiindcă omul este o fiinţă muritoare. Deşi trupul nostru este muritor este bine să ştim că sufletul nu moare.[96]

Despre demnitatea pe care Dumnezeu a dat-o omului tot Sfântul Macarie cel Mare spunea: "câtă iubire (a arătat) Dumnezeu pentru omul Cel nemuritor, a preferat să se răstignească pentru tine! Vezi, dar, cât de mult a iubit Dumnezeu lumea, că pe (Însuşi) Fiul Său, Cel Unul-Născut L-a dat pentru ea! (Ioan 3, 16). Oare nu ne va dărui, împreună cu El şi toate (bunurile)? (Romani 8, 32). Zice undeva: Amin zic vouă, peste toate ale Sale Îl va pune (Matei 24, 47).

În altă parte arată că îngerii sunt slujitori ai sfinţilor. Astfel, pe când Elisei era în munţi şi au venit împotriva lui cei de alt neam, (văzându-i) copilul (care-i slujea) a zis: Vin mulţi împotriva noastră, iar noi suntem singuri. Dar Elisei i-a răspuns: Nu vezi oşti şi mulţimi de îngeri care (stau) împrejurul nostru şi ne ajută? (IV Regi 6, 14).

Vezi cum Stăpânul, împreună cu mulţimi de îngeri stă în preajma robilor Săi? Cât (de valoros) este sufletul şi cât de mult a fost cinstit de Dumnezeu! Dumnezeu îl caută împreună cu îngerii, ca să-l facă părtaş la împărăţia Sa! După cum şi satan îl vrea să fie de partea sa!"[97]

Este bine să ne dăm seama că avem o mare demnitate de creştini ortodocşi pe care am primit-o de la Dumnezeu dar nu trebuie să fim obsedaţi de ea. De ce? Fiindcă demnitatea poate să devină un lucru obsesiv. Sunt mulţi care fiindcă sunt obsedaţi de demnitate ajung să fie

- îngâmfaţi,
- tupeişti,
- orgolioşi
- cu nasul pe sus după cum se spune în popor.

Demnitatea umană este un lucru care ne face să ne auto-perfecţionăm. De ce? Fiindcă cu toţii suntem fiinţe perfectibile. În acest sens demnitatea nu ne face să fim un fel de monade închise fiindcă este bine să ştim că ea din contră ne deschide spre tot ceea ce este

- frumos,
- bun
- şi drept.

---

[95] Sfântul Macarie Egipteanul, *Cele cincizeci de omilii duhovniceşti*, omilia XV, 43-44, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 34, pp. 167-168.

[96] A se vedea Serafim Rose, *Sufletul după moarte* (Bucureşti, 2015 reeditare).

[97] Sfântul Macarie Egipteanul, *Cele cincizeci de omilii duhovniceşti*, omilia XV, 43-44, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 34, pp. 167-168.

Demnitatea umană după cum am spus ne face să avem un simţ acut al valorii într-o lume în care de cele mai multe ori valorile sunt travestite şi camuflate de incompetenţă şi lipsă de responsabilitate.

Iată ce spunea despre demnitatea umană tot Sfântul Macarie Egipteanul: „Dumnezeu n-a vorbit despre îngeri, ci despre (natura) omenească, atunci când a zis: Să-l facem după chipul şi asemănarea Noastră (Facerea 1, 26). Tu nu înţelegi că cerul şi pământul vor trece, dar că tu eşti chemat să fii nemuritor, să fii fiu (al lui Dumnezeu), frate şi mireasă a Împăratului? În viaţa de toate zilele tot ceea ce aparţine mirelui este şi al miresei; tot aşa (şi în cele duhovniceşti); tot ceea ce aparţine Domnului îţi încredinţează ţie. N-a venit El, oare, întru ajutorul tău? Nu te-a chemat personal? Nu pricepi (din acestea) nimic şi nu ai conştiinţa nobleţei tale? Da, pe bună dreptate deplângea (psalmistul) inspirat căderea ta, când zicea: Omul în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor (Psalmi 48, 21).”[98]

Doi generali de armată discutau într-o zi.

- Şi ce părere ai?
- Despre ce?
- Despre situaţia noastră.
- Ce situaţie?
- Am ajuns la ultimul grad din armată.
- Aşa şi?
- Este o realizare nu?
- Se poate spune.
- Eu spun că este o mare realizare.
- De ce?
- Fiindcă am muncit pentru acest lucru.
- Tu de mitropolitul ortodox Bartolomeu Anania ai auzit?
- Da.
- Ştii ce spunea el la un moment dat?
- Nu.
- „Când te găseşti în fundul prăpastiei, să nu disperi, iar dacă ai ajuns în vârful muntelui, să nu ameţeşti.”
- Frumos.
- Este o sinteză a vieţii lui.
- Da?
- Da.
- Şi ce legătură are cu noi?
- Există un mare pericol când ai funcţii mari.
- Care?
- Cum spunea mitropolitul Anania: să ameţeşti?
- Adică?
- Să devii beat de putere.
- Înţeleg.
- Chiar?
- Da.
- Ştii cum este?
- Cum?
- Eu nu am uitat de una am plecat.
- Că ai fost la început un simplu soldat ca restul?
- Da.
- Interesant.
- Şi de multe ori simplii soldaţi sunt mai importanţi decât marii generali.
- Cum?

[98] Idem p. 177.

- Îţi voi spune.
- Te ascult.
- Într-un oraş au intrat recruţii sub drapel.
- Frumos.
- Intrase cu dânşii şi un recrut evlavios din satul M.
- Şi?
- În prima seară după ce goarna a sunat culcarea, recrutul nostru îngenunche lângă pat şi-şi făcu rugăciunea.
- Drăguţ.
- Ceialalţi preteni tăcură o clipă, izbucniră apoi unii în râs alţii zvârliră cu chipiul în el, alţii începură să fluiere.
- Ce urât.
- Toate aceste nu-l abătură de la rugăciune pe recrutul nostru.
- minunat.
- În seara a doua, zgomotul se înzeci.
- Păi da.
- Dar soldatul îşi făcea mai departe rugăciunea.
- Cred.
- În seara a treia făcu asemenea.
- Şi?
- Zgomotul mai încetă.
- Interesant.
- În seara patra şi a cincea zgomotul deveni tot mai mic.
- Frumos.
- În seara şasea strigă un camarad, arătând cu degetul spre recrutul care se ruga.
- Ce?
- Acesta este om adevărat! Acesta va putea sta în faţa duşmanului!
- Cred şi eu.
- De la data aceasta toţi tovarăşii îl respectară.
- Chiar?
- Da.
- Acum îţi dai seama din ce pricină e atât de puţin respectată religia?
- Nu?
- Fiindcă prea puţini oameni sunt creştini adevăraţi, cari să rămână tari şi ne atinşi de batjocurile răutăcioşilor.
- Aşa este.
- Când va veni comandantul suprem, El va şti cine a fost creştin adevărat, cine a stat ca o stâncă în faţa inamicului.[99]
- Foarte metaforică exprimarea.
- Aşa este.
- Mi-a plăcut.
- Mă bucur.
- Deci tu spui că demnitatea poate să sfârşească în orgoliu?
- Da.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- Să o faci.
- Voi încerca.
- Este bine să fi smerit.
- Dar este compatibilă demnitatea şi smerenia?
- Da.
- Cum?
- Prin a îţi ştii unde îţi este locul.

[99] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Smerenia este arta de a îţi ştii unde îşi este locul?
- Da. Aşa spunea părintele Arsenie Papacioc.

Iată ce spunea părintele Bogdan Ivanov despre criza valorilor din lumea noastră: "este aproape o banalitate să spui că lumea noastră se află la o mare răscruce de drumuri, în care valorile considerate până acum de neatins, precum libertatea de a-ţi decide propria soartă şi dreptul de a-ţi trăi singur viaţa, sunt puse la îndoială. Cu toţii simţim că temeliile lumii noastre se clatină şi că multe din valorile şi idealurile care ne-au animat de decenii sau chiar de secole sunt considerate tot mai mult ca fiind învechite şi depăşite. Sunt voci care spun că libertăţile în care am crezut s-au dovedit iluzorii şi că acum este momentul să construim o lume mai sănătoasă, cu principii şi valori solide, cu ziduri mai înalte care să ne protejeze de valurile de relativism şi anarhie, care se ridică tot mai mari. Pentru a spori şi mai mult confuzia se înmulţesc şi vocile celor îmbracă cu nonşalanţă haina apărătorilor tradiţiilor sănătoase, a valorilor creştine şi tradiţionale în faţa unor libertăţi considerate bolnăvicioase, care nu mai pot duce, în opinia lor, către o împlinire a omului, ci doar către neant."[100]

CAPITOLUL 5

DEMNITATEA CA VIRTUTE MORALĂ

În acest capitol vom arăta că într-o lume care este în degradare morală şi socială ei bine demnitatea este cu adevărat o virtute. La acest lucru evident că sunt mulţi care nu au meditat fiindcă în zilele noastre mai nimeni nu prea vrea să ştie ce înseamnă să fie demn. Omul demn se poate spune că este

- integru,
- sincer,
- corect
- şi virtuos.

Este bine să ştim că o societate bazată pe demnitate este o societatea mult mai sănătoasă şi mai liniştită. Ceea ce este tragic este că sunt destul de puţini cei care meditează la tema demnităţii umane.[101]

Într-o lume care de cele mai multe ori

- îşi camuflează,
- ascunde
- şi maschează

marea decădere morală şi socială evident că nu prea există loc pentru distincţii despre demnitate.

Demnitatea este prin urmare un subiect de periferie a lumii noastre moderne ahtiată după plăceri şi bani. Gânditorul Rafail Karenin spunea foarte bine în acest sens: „dar sufletul însuşi, în mod condiţionat, are mai multe etaje şi, prin urmare, conştiinţa noastră nu-i vede decât suprafaţa. La baza sufletului, ca la fundul mării, trăiesc instinctele întunecate care scutură simţurile umane cu impulsurile lor şi adesea îl prind pe om nepregătit. Omul se află într-o luptă constantă. Când ni se pare că totul este calm şi liniştit, aceasta se datorează faptului că vedem doar ce se întâmplă la etajul superior, iar restul este ascuns în întuneric.

În Biblie scrie: „nu te încrede în vrăjmaşul tău în veci" (Ecleziasticul, 12,12) şi avem doi duşmani răi – acesta este diavolul şi patimile noastre, prin care demonul, intră ca pe uşă în sufletul nostru. Păcatul originar este transmis prin concepţia însăşi. Una dintre principalele sarcini ale ascetismului este lupta omului cu patimile deja la nivelul imaginaţiei. Prin urmare, porunca tuturor celor care caută mântuirea este: „Păzeşte-ţi inima mai mult decât orice, căci din ea ţâşneşte viaţa" (Pilde, 4,23). Vorbele şi glumele imorale, imaginile necurate, cuvintele porcoase sunt seminţe otrăvitoare aruncate în propriul suflet."[102]

---

[100] https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/cine-ne-mai-apara-valorile-173793.html (accesat pe 04.02.2026).

[101] A se vedea Jonathan Sacks, *Dignity of Difference - How to Avoid Clash of Civilizations* (Continuum, 2003).

[102] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

Demnitatea umană este o virtute care ne face să ne dăm seama că trebuie să ne prezentăm în faţa lui Dumnezeu Tatăl demn şi nu împovăraţi de vicii şi de păcate. La acest lucru sunt puţini cei care se gândesc fiindcă oamenii de azi nu au pe agenda lor demnitatea.

Totuşi este bine să ştim că demnitatea este un lucru care ne face viaţa mai uşoară şi mai frumoasă. Aceasta fiindcă dacă nu am fi demni – cum nu sunt mulţi în zilele noastre – evident că ne-am preta la cele mai urâte şi mai păcătoase lucruri.

Demnitatea umană este un lucru care nu este deloc compatibil cu depravarea fiindcă trebuie să ştim că sunt mulţi care sunt depravaţi fiindcă nu au nici un fel de simţ al valorii – deci a demnităţii – în ei. Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Rafail Karenin: „nimic nu trece fără urmă. Din neglijenţă, o persoană plăteşte cu pierderea harului. Trăim într-o perioadă în care toate interdicţiile au fost ridicate, iar din toate părţile se varsă în sufletul omului valuri de murdărie: deschizi o revistă, deschizi televizorul şi în faţa ta apar imagini ale celor mai neruşinate depravări. Cel mai adesea, omul nu are suficientă decenţă să rupă o asemenea revistă sau să plece din faţa acelui televizor şi absoarbe murdăria dulce, declarând că nu simte nimic rău. Aceasta este o minciună şi o înşelare de sine.

Dar cel mai rău lucru este că şi sufletele copiilor sunt corupte. Domnul a spus: Fiţi „precum pruncii", iar acum au rămas puţini copii – ei s-au transformat în copilaşi bătrâni. Ochii lor au încetat să mai strălucească. Nu demult, distrugeau bisericile şi din piatra lor se construiau cocine şi toalete, iar acum distrug biserica sufletului omenesc, transformând-o într-un fel de bordel şi acest lucru se numeşte progres şi cultură. Iar apelurile de a pune stavilă acestei crime sunt numite „fanatism medieval"."[103]

Evident că aria de lucru a demnităţii este mult mai mare. Aceasta fiindcă sunt mai multe lucruri care sunt pur şi simplu incompatibile cu demnitatea umană:

- fanatismul,
- fundamentalismul religios,
- obscurantismul moral,
- obscenitatea publică etc.[104]

După cum am spus demnitatea intră în lista virtuţilor morale şi nu trebuie să uităm acest lucru când sunt mulţi care nu pun nici un preţ pe virtuţi.

A fi demn în zilele noastre înseamnă să ai un cont gras în bancă şi să fi o persoană care este putredă de bogată. Ceea ce s-a remarcat mai recent este că mai mulţi multi-milionari şi multi-miliardari nu sunt cu adevărat persoane fericite. De ce? Fiindcă ei se gândesc şi tot ce văd sub numai banii care le produc o nelinişte continuă.

Demnitatea este un lucru care după cum am spus se leagă de onoare fiindcă ambele sunt unele care se bazează pe cinste. A fi un om de onoare sau la fel de bine a fi un om cinstit înseamnă să fie demn sau să trăieşti viaţa cu demnitate.

Despre faptul că desfrânarea îl poate duce pe om la depravare – care este sub demnitatea umană – ne spune tot gânditorul Rafail Karenin: „ce face desfrâul dintr-un om? Îl privează de harul divin, care nu tolerează murdăria şi duhoarea depravării, şi paralizează forţele spirituale ale omului. Pe mormântul spiritualităţii cresc, ca plante otrăvitoare, ateismul şi ocultismul. Depravarea conduce la degradarea forţelor psihice, de exemplu … o persoană încetează să mai fie interesată chiar şi de literatura clasică, căci aceasta a fost înlocuită de cel mai bine vândut produs: manuale de crimă, sex şi ocultism. Limba se transformă în jargon. Omul trăieşte din ce în ce mai mult prin simţuri, tot mai mult se adânceşte în zona instinctelor, dintre care cel mai puternic este instinctul sexual, adică o persoană se transformă treptat într-un animal. Ce se întâmplă cu omul? În primul rând, după ce l-a pierdut pe Dumnezeu, omul nu mai poate fi cu adevărat religios, el încetează să mai simtă veşnicia. La un depravat, se stinge iubirea nu doar pentru Dumnezeu, ci şi pentru om. El devine un fel de bioaparat, în care instinctele determină programul comportamentului său, iar sentimentul de compasiune dispare."[105]

---

[103] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

[104] A se vedea Andrei Pleşu, *Obscenitatea publică* (Bucureşti, 2004).

[105] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

Sunt mai multe persoane în zilele noastre care au devenit fără demnitate fiindcă au ajuns să se rezume la o viaţă strict instinctuală şi nu mai vor să iese din ea. În acest sens

- brutalitatea,
- sălbăticia,
- agresivitatea
- şi legea junglei

sunt lucruri care îi conduc pe mai mulţi semeni de-ai noştri.

Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Rafail Karenin: "oamenii depravaţi se transformă într-un trib de maimuţe fără coadă. Cui îi convine acest lucru? Acest monstru urât care se luptă cu Dumnezeu în inima omului. Degradarea afectează, mai presus de toate, zona morală a depravatului. Ce înseamnă fenomenul conştiinţei care distinge omul de animal? Este vocea spiritului, strâns legată de sentimentul religios; este responsabilitatea unei persoane faţă de Adevărul Suprem; este o judecată permanentă a sinelui…"[106]

Depravarea morală şi psihică trebuie să ştim că nu are nici un fel de demnitate în ea. De ce? Fiindcă depravatul este un om care de multă vreme a abdicat de la demnitatea umană. Se poate spune în acest sens că el este un om

- fără ruşine,
- nesimţit,
- fără bun simţ,
- egoist
- şi individualist.

Ceea ce am voit să spunem cu această afirmaţie este că se poate vedea un contrast puternic între

- demnitate
- şi depravare.

De ce? Fiindcă ele sunt două noţiuni care se exclud reciproc. Nu ai cum să îi pretinzi unui depravat să fie un om demn. De ce? Fiindcă este imposibil ca el să facă acest lucru.

Gânditorul Rafail Karenin spunea în acest sens: „„moralitatea întotdeauna ridică sufletul deasupra fluxului evenimentelor curente. Pe locul conştiinţei înăbuşite creşte o plantă-parazit, care se numeşte oportunism: este gata de minciuni şi ipocrizie, de răsucire în jurul oricărei tulpini pentru a suge seva din ea. Concepte precum onoarea, loialitatea, integritatea, devin arhaisme. Patima şi dragostea se opun una alteia, totuşi patima este adesea numită iubire. Dragostea caută să comunice cu cei pe care îi iubeşte, şi aceasta prin dăruire reciprocă. În dragoste, există întotdeauna o dorinţă de sacrificiu şi de bucurie, dacă acest sacrificiu este acceptat. Patima nu caută comunicarea, ci absorbţia, este întotdeauna agresivă, îşi caută doar propriul interes."[107]

După cum am spus trebuie să înţelegem că demnitatea face de multe ori apel la sentimentele pozitive în om:

- integritate,
- responsabilitate,
- corectitudine,
- cinste,
- onoare
- sau noblețe.[108]

Se poate vedea din afirmaţia de mai sus că demnitatea poate să joace rolul unui stimulent moral. De ce? Fiindcă orice om are simţul respectului de sine. Acolo unde nu există demnitate evident că omul nu mai are nici un interes să se respecte pe sine. Este bine să ştim că iubirea de sine este proprie oricărui om dar la fel de bine ceea ce trebuie să ştim este că ea se poate transforma în narcisism.

Respectul de sine evident că ajunge să ne ducă la respectul faţă de semenii noştri. Aceasta fiindcă se poate spune că respectul este o noţiune bipolară fiindcă priveşte atât internul cât şi externul. Demnitatea umană înseamnă

---

[106] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

[107] Idem.

[108] A se vedea Radu Teodorescu, *Noblețea în viața creștinului ortodox* (Cugir, 2021).

să ai respect faţă de ceea ce a intenţionat Dumnezeu cu firea umană. De ce? Fiindcă este bine să ştim că suntem creaţi de Dumnezeu şi nu suntem produsul evoluţiei din maimuţă cum credea Darwin.

Cruzimea este un lucru care este sub demnitatea umană. Iată ce spunea în acest sens tot gânditorul Rafail Karenin: "prin urmare, patima are un potenţial ascuns de cruzime. Uneori această cruzime se revarsă în afară. Depravatul nu poate iubi. Inima lui se află într-o stare de paralizie şi pustiire spirituală. El nu are pe nimeni pe care să iubească, pentru că se uită la un om ca la o bucată de carne vie. Sufletul omului are puterea creativităţii. Aceasta este o stare specială de inspiraţie, când se trezesc unele intuiţii, ca şi cum ar suna cele mai tainice strune, iar gândirea devine mai profundă şi mai clară. La depravat această forţă este înăbuşită. Modernitatea nu a dat un singur filozof sau poet mare; creativitatea a fost înlocuită de ingeniozitate, care în viaţa de zi cu zi a devenit viclenia minţii…"[109]

Doi istorici discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Am putut să remarc zilele acestea un lucru.
- Care?
- Nu s-a scris o istorie a demnităţii umane.
- Nu?
- Nu.
- De ce nu o scrii tu?
- Nu ştiu dacă aş fi competent.
- Cum să nu? Eşti istoric.
- Trebuie multă muncă de pregătire.
- Şi?
- Şi ce?
- Nu ai timp?
- Aş avea.
- Şi atunci?
- O să mă mai gândesc.
- Dar cum de te preocupă demnitatea umană?
- Fiindcă în istoria este o noţiune în criză.
- Adică?
- Mai mulţi dictatori şi despoţi au făcut în istorie lucruri sub demnitatea umană.
- Aşa este.
- Mă mir cum de omul a putut să decadă atât?
- Ştii ce?
- Ce?
- După Biblie trăit într-o lume căzută.
- Te referi la Adam şi Eva?
- Da.
- Aşa este.
- Vezi?
- Ceea ce am putut vedea este că demnitatea a jucat un rol pozitiv în istoria lumii.
- În ce sens?
- Unde a existat demnitate s-au găsit soluţii bune la mari probleme.
- Nu ai cum să ceri demnitate umană unui dictator.
- Aşa este.
- Vezi?
- Am citit zilele acestea despre o persoană uitată a istoriei.
- Ce persoană?

[109] Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

- Din istoria Franţei.
- Despre cine este vorba?
- Generalul francez Charette.
- Nu am auzit de el.
- Auzi acum.
- Şi cine a fost el?
- Un general francez viteaz şi norocos în războaie.
- Frumos.
- Charette, a fost nu numai soldat neîntrecut, ci şi un fiu credincios al bisericii sale.
- Da?
- Da.
- Frumos.
- De unde şi-a primit el inspiraţia şi curajul faptelor, care l-au făcut biruitor în toate luptele avute?
- Nu ştiu.
- Răspunsul la întrebarea aceasta îl dau adversarii lui.
- Adică?
- Ei povestesc, că Charette în înaintea unei lupte postea şi împreună cu soldaţii se ruga, ca astfel să ridice entuziasmul soldaţilor pentru religie.[110]
- Ce frumos.
- Aşa este.
- O poveste interesantă.
- Aşa este.
- Deci vezi ce înseamnă demnitatea umană?
- Ce?
- Să fi în slujba binelui.
- Se poate acest lucru?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Trebuie să înţelegi că slujirea binelui este un lucru conform demnităţii umane.
- Şi slujirea răului?
- Este sub demnitatea umană.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă răul este auto-distructiv.
- În ce sens?
- Te coboară mai jos ca animalele.
- Crezi?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Sigur că am.
- Ar fi bine să te gândeşti să scrii o istorie a demnităţii.
- De ce?
- Ai putea ajuta multă lume.
- Nu ştiu ce să spun.
- Oamenii de azi nu se gândesc prea mult la demnitate.
- Ştiu acest lucru.
- Şi atunci?
- Poate ai dreptate.

[110] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Deci te vei apuca de scris?
- Da.

Că depravarea este sub demnitatea umană ne-o spunea tot gânditorul Rafail Karenin: „depravarea toceşte voinţa omului şi îl face sclavul pasiunii. Pasiunea este o stare iluzorie, este ca şi cum ar fi goală în interior, ca o bulă de săpun, care se joacă cu culori la soare, din care într-o clipă nu rămâne decât o pată umedă. Prin urmare, depravatul este profund nefericit. El simte o nemulţumire constantă, dar, deseori, el caută să iasă din această nemulţumire prin noi forme de desfrâu. S-a lăsat peste noi o beznă a metafizicii. În acest întuneric îngroşător … oamenii nu se văd unul pe celălalt, au uitat ce este omul; ei sunt separaţi unul de celălalt. Diavolul, ca tată al liberalismului, care le-a promis libertăţi oamenilor, i-a înşelat şi i-a transformat în sclavi stupizi şi pătimaşi."[111]

Este bine să ştim că mai ales în politică în zilele noastre se mizează mult pe demnitate. Mai toţi cei care ne cer votul ni se prezinte ca persoane

- demne,
- cinstite
- şi de onoare.

Mai ales în campaniile electorale se sunt făcute mai multe promisiuni pentru o viaţă mai bună şi mai multe drepturi cetăţeneşti. În realitate imediat ce campania electorală se termină se uită şi aceste promisiuni. Este adevărat că nu toţi candidaţii fac aceste promisiuni.

Ei bine trebuie să ştim că în lumea politicii de cele mai multe ori demnitatea este doar un simulacru sau mai bine spus o mască. În realitate nimeni nu prea este interesat de ea fiindcă dorinţa de putere după cum ştim orbeşte.

A căuta să ajungi cât mai sus pe piramida socială cu riscul că ajungi să calci peste cadavre trebuie să ştim că este un lucru sub demnitatea umană. Ori acest lucru are loc în zilele noastre în mai toate ţările civiliazate ale lumii.[112]

Prin urmare este bine să ştim că din demnitate se poate cădea în două direcţii:

- în mândrie şi orgoliu,
- sau în depreciere de sine sau dezinteres faţă de propria persoană.

Asemenea sprintului şi maratonului se poate spune că demnitate are două valenţe. Iată ce spunea în acest sens părintele Adrian Agachi: „în trecut, sprintul şi maratonul erau două probe atletice diametral opuse. Sprinterii trebuiau să obţină cel mai bun timp pe distanţe scurte, turând la maximum capacitatea propriului organism pentru a atinge o viteză aproape imposibil de imaginat pentru fiinţa umană. Maratoniştii, pe de altă parte, erau cei care aveau nevoie de o dozare atentă a efortului, de un ritm de alergare care părea aproape nul în comparaţie cu al sprinterilor, dar care trebuia păstrat pentru zeci de kilometri de alergare, nu doar pentru câteva sute de metri."[113]

Asemenea alergatului care este de mai multe feluri trebuie să ştim că la fel de bine şi demnitatea umană are mai multe

- valenţe,
- sensuri,
- înţelesuri
- şi folosinţe.

Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt mulţi care nu vor să ţină cont de el.

Demnitatea în acest sens se poate urca spiritul sau ne poate coborî printr-o prea mare încredere în orgoliul propriu.

Totul este bine să ştim că omul virtuos deşi este smerit este totuşi un om demn. De ce? Fiindcă virtutea este un lucru care ţine de demnitatea omului.

Prin urmare cei care susţin că nu există nici un fel de legătură dintre virtute şi demnitate trebuie să ştim că se înşeală. De ce? Fiindcă este bine să ştim că virtutea este sensul vieţii omului. Dacă omul vrea să dea sens vieţii sale ei bine el trebuie să ajungă să lucreze

- virtutea,

---

111 Rafail Karenin https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/2584/depravarea-ucide-omul-ca-personalitate-din-el-r%C4%83m%C3%A2ne-doar-partea-lui-animalic%C4%83-i# (accesat pe 27.09.2025).

112 A se vedea Radu Teodorescu, *Fariseul în multimplele sale camuflaje duplicitare* (Cugir, 2024).

113 Preot Adrian Agachi Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/desavarsirea-perfectiunii-193881.html (accesat pe 27.09.2025).

- binele
- şi dreptatea.

Prin urmare este bine să ştim că omul de mai multe ori a ajuns să cultive o falsă demnitate umană prin faptul că a ajuns să facă lucruri din orgoliu şi mândrie. Iată ce spunea în acest sens tot părintele Adrian Agachi: „în goana lui spre perfecţiune, însă, omul a început să combine viteza sprinterilor cu distanţa de parcurs a maratoniştilor şi, în prezent, aleargă de nebun distanţe incompatibile cu limitele sale în ceea ce priveşte progresele vieţii terestre. Cerul a fost, pentru o lungă perioadă de timp, o provocare de neatins. În cele din urmă, avionul şi, ulterior, naveta spaţială au cucerit reduta albastră unde doar Dumnezeu şi vulturii păreau să se încumete să sălăşluiască. Nemaiavând alte provocări de înfruntat în materie de spaţiu, omul s-a grăbit să găsească o metodă pentru a prelungi timpul său terestru, să întârzie sau chiar să sugrume marele său duşman: moartea. Durata de viaţă s-a dublat în decursul ultimului secol şi există premise bune pentru ca aceasta să fie prelungită chiar mai mult. Nemulţumit de progresele inimaginabile pentru generaţiile anterioare, omul s-a întors către propriul său trup. A creat noi facilităţi pentru acesta, iar când acestea s-au dovedit nesatisfăcătoare, a început să-l transforme într-o maşinărie hibridă. Schimbarea de sex a fost o provocare, dar nu s-a dovedit a fi suficient de mare pentru imaginaţia modernă. Atunci, s-a trecut la pasul următor: dobândirea pe cale mecanică, robotică, a unui om nou, înzestrat cu toate marile descoperiri ale tehnologiei moderne."[114]

Se poate vedea aici că sunt mai multe lucruri care deşi au făcute în numele demnităţii umane, în realitate au ajuns să depăşească demnitatea umană:

- inteligenţa artificială,
- transumanismul,
- modificările genetice,
- clonarea
- operaţiile estetice etc.[115]

Omul după cum am spus poate să plece de la demnitatea umană în direcţii cât se poate de ciudate şi de străine. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt unii care

- cred,
- speră,
- aspiră
- şi sunt încrezători

într-o lume în care demnitatea umană este greşit interpretată şi considerată. Aceasta fiindcă este bine să ştim că un tiran consideră că demnitatea lui este mai mare decât toţi oamenii la un loc pe care îi stăpâneşte.[116]

Părintele Adrian Agachi spunea în acest sens de mai multe ideologii contemporane care au ajuns să răstălmăcească fiinţa umană: „ce ar fi dacă de mâine am avea un dispozitiv care înregistrează maniacal toate acţiunile vieţii noastre şi care ni le poate reda în formă înregistrată, un fel de memorie artificială la care putem recurge după bunul plac pentru a consulta trecutul ori de câte ori propriul discernământ dă dovadă de slăbiciune? Dar dacă am avea posibilitatea de a ne transpune integral într-o lume virtuală în care să fim întregi şi liniştiţi chiar dacă, în realitate, ne aflăm într-un pat de spital, imobilizaţi şi suferinzi? Câţi oameni nu şi-ar dori un dispozitiv medical care, sub forma unei celule minuscule, să tranziteze întregul lor organism şi să observe unde se află problemele de sănătate înainte ca acestea să escaladeze într-o afecţiune gravă? Melanjul dintre om şi inteligenţa artificială însă comportă şi o serie de probleme ascunse, care nu pot fi ignorate. Prima dintre ele constă într-o dilemă directă: într-un om robotizat sau un robot umanizat, ce mai este omul? Mai rămâne el o făptură creată după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, sau devine o făptură creată după asemănarea acestei lumi, ale cărei minte şi inimă, trup şi suflet se închină propriului idol? Ce se va întâmpla în ziua când roboţii vor gândi pentru noi? Ce se va întâmpla atunci când emoţiile noastre vor începe să dispară întrucât nu le mai folosim decât la un minim absolut?"[117]

---

114 Preot Adrian Agachi Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/desavarsirea-perfectiunii-193881.html (accesat pe 27.09.2025).

115 A se vedea Jean Claude Larchet, *Sfârşit creştinesc vieţii noastre, fără durere, neînfruntat, în pace* (Bucureşti, 2012).

116 A se vedea Mario Turchetii, *Tirania și tiranicidul* (Bucureşti, 2003).

117 Preot Adrian Agachi Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/desavarsirea-perfectiunii-193881.html (accesat pe 27.09.2025).

Demnitatea umană este un lucru care în zilele noastre este una care a ajuns să fie cât se poate de prost interpretată. Aceasta fiindcă omul a ajuns să folosească ştiinţa şi descoperirile ei pentru a îşi modifică structura ontologică pe care Dumnezeu i-a dat-o.

Este bine ca demnitatea să fie un poartă din dialogul pe care omul îl poată cu Dumnezeu. Demnitatea umană este un lucru care nu trebuie să devină subiect de speculaţia fiindcă sunt mulţi care o văd aşa şi ajung să o modifice. Afară din dialogul omului cu Dumnezeu este bine să ştim că demnitatea umană ajunge

- ciudată,
- înstrăinată,
- strâmbă,
- stâlcită
- şi subiect al manipulării.

Tot în acest sens părintele Adrian Agachi spunea: „în spatele fiecărei perfecţiuni omeneşti stă o lipsă, o nedesăvârşire. Aşa cum omul nu a apărut de la sine, ci a fost creat din ţărână de Dumnezeu, el are nevoie de Preasfânta Treime pentru a avea cu adevărat un scop. Iar scopul omului nu poate fi perfecţionarea propriului său trup muritor, ci mântuirea propriului său suflet. Adică acel element pe care nici un robot nu îl poate replica, pe care nici o perfecţiune pământească nu îl poate egala sau concura în vreun fel. Sufleteşte, omul nu a stat niciodată mai fragil ca acum. Sprintul tehnologic, maratonul perfecţionării obsesive trupeşti au stors de energie generaţii întregi de suflete, le-au golit de sens, le-au transformat în sclave ale luptei imposibile cu moartea fizică, cu degradarea trupească, cu grija zilei de (poi)mâine. În tot acest răstimp, în loc să caute desăvârşirea fără de sfârşit a propriului suflet, a căutat perfecţiunea limitată a propriului trup. Rătăcind într-o zonă imposibilă, omul este chemat de Dumnezeu din acest triunghi al Bermudelor sufletesc în Împărăţia Sa cea netrecătoare, acolo unde Duhul Sfânt „plineşte" totul, desăvârşind la nesfârşit ceea ce este nemuritor: sufletul omenesc."[118]

Sunt mai multe lucruri care de multe ori ajungem să le facem fiindcă demnitatea umană ni le cere şi nu fiindcă am voit să facem acest lucru. Se ştie în acest sens o poveste adevărată cu un preot creştin ortodox de la sat care într-o iarnă cruntă cu mult ger a plecat cu calul într-un oraş vecin. La ieşire din sat a putut să vadă un om leşinat în zăpadă. L-a spus pe calul său şi l-a dus în satul vecin. Acolo un sătean l-a văzut şi i-a spus:

- Părinte ştiţi cine este acest om pe care l-aţi salvat de la îngheţ?
- Nu.
- Este pastorul baptist de la noi din sat.
- Şi?
- De ce l-ai salvat?
- Fiindcă dacă nu murea de frig.
- Dar este baptist părinte.
- Nu contează. Am făcut o faptă bună.[119]

Este bine să ştim că sunt mai mulţi creştini care nu cred în nici o demnitate a omului şi susţin depravarea lui totală. Calvinismul este o astfel de doctrină: "potrivit învăţăturii calviniste, la baza doctrinei despre depravarea totală stă învăţătura despre păcatul originar. După cum am demonstrat deja, " păcatul originar" are în vedere natura decăzută a omului pe care am moştenit-o de la Adam, ca şi consecinţă a neascultării lui sau legea păcatului care lucrează în mădularele noastre. Am ajuns la concluzia că omul nu este păcătos, pentru că păcătuieşte, ci păcătuieşte, pentru că este păcătos. Starea decăzută a omului nu este dobândită, ci este înnăscută. Amintesc că "doctrina despre depravarea totală" este primul punct din cele cinci teze ale învăţăturii calviniste, formulate de adepţii lui Calvin la sinodul de la Dort ca reacţie la cele cinci puncte ale arminianismului (1618)."[120]

Dacă ne gândim la oamenii depravaţi ei bine ne putem da seama de ce demnitatea umană contează şi este actuală. Aceasta fiindcă după cum am spus demnitatea este un lucru care în nici un fel nu este compatibilă cu depravarea care sub mai multe forme ajunge să fie susţinută în zilele noastre.

---

[118] Preot Adrian Agachi Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/desavarsirea-perfectiunii-193881.html (accesat pe 27.09.2025).

[119] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

[120] https://moldovacrestina.md/doctrina-despre-depravarea-totala-partea-1/ (accesat pe 05.02.2026).

De mai multe ori depravarea umană a ajuns să fie susţinută şi folosită chiar în numele religiei şi al Bisericii. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Cosmin Pătraşcu Zamfirache: "o serie de lideri religioşi creştini şi-au scandalizat contemporanii. Comportamentul acestora diferea total faţă de învăţămintele predicate sau faţă de dogma religiei ai căror exponenţi erau. Trei dintre aceştia au fost consideraţi cei mai depravaţi lideri religioşi ai vremurilor lor.

Timp de secole religia a dominat Europa, iar liderii religioşi formali sau informali au avut o putere uriaşă asupra umanităţii. În special în Evul Mediu. De altfel religia şi dogma au schimbat comportamentul indivizilor de-a lungul istoriei dar şi cursul acesteia.

În unele cazuri însă dogma şi perceptele religioase profunde, pozitive şi chiar educative erau sfidate chiar de către cei care le predicau, şi mai grav, chiar de către cei care conduceau destinele Bisericii. Cele mai reprobabile fapte ale liderilor religioşi au scandalizat inclusiv pe contemporani şi au rămas graţie cronicarilor sau istoricilor vremii cunoscute inclusiv posterităţii."[121]

Doi psihologi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Am o mare nedumerire.
- Ce nedumerire?
- De ordin psihologic.
- Anume?
- Mai există demnitate umană în depravare?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă vorbim de două noțiuni diametral opuse.
- Cum îţi explici că Inchiziţia ardea pe rug în numele lui Hristos?
- Depravare.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- De mai multe ori omul s-a folosit de religie pentru a îşi justifica ororile făcute.
- La ce te referi?
- Ai studiat păgânismul?
- Puțin.
- Ştii că uneori zeii păgâni cereau jertfe umane?
- Vag.
- Ba da.
- Şi făceau păgânii acest lucru?
- Da.
- În numele zeilor?
- Da.
- La fel şi inchiziţia.
- Aşa este.
- Şi de ce nu a intervenit Dumnezeu.
- Fiindcă nu a fost lăsat.
- Crezi?
- Da.
- Pe ce te bazezi.
- O să îţi spun.
- Te ascult.
- Este vorba de o poveste din timpul persecuţiilor anticreştine.
- Spune.

[121] https://adevarul.ro/stiri-locale/botosani/cei-mai-depravati-trei-lideri-religiosi-din-1824326.html (accesat pe 05.02.2026).

- Împăratul roman Maximinus porni cu război contra coregentului Licinus.
- Şi?
- Pentru ca să-şi asigure biruinţa contra duşmanului, făcuse lui Jupiter — fiind împăratul păgân — o promisiune, că dacă-l va învinge pe Licinus, va şterge de pe suprafaţa pământului numele de creştin.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi?
- Soldaţii lui Licinus, văzându-se faţă în faţă cu armata lui Maximinus, îşi luară coifurile jos de pe cap, îşi îndreptară privirea spre ceruri şi ziseră aşa.
- Ce? Dumnezeule mare! Te chemăm întru ajutor. Prin Tine, trăim şi prin Tine învingem. Ascultă rugăciunea noastră. Către Tine îndreptăm mâinile noastre. Atotputernice fi cu noi!
- Şi
- După ce soldaţii repetară această rugăciune, de trei ori căzură asupra duşmanului cu o aşa furie şi atât de repede, încât mulţi dintre duşmani cuprinşi de panică, nici nu au ajuns să-şi întrebuinţeze armele, au întors spatele şi au fugit.
- Incredibil.
- Cei rămaşi au căzut sub armele lui Licinus.
- Şi ce s-a ales cu împăratul Maximinus?
- Maximinus, căută să scape spre Tarsus dar văzându-se înconjurat de Licinus, luă venin şi muri.[122]
- Deci totuşi Dumnezeu a lucrat?
- Da.
- Aşa se pare.
- Da.
- Deci nu se poate vorbii de demnitatea umană în depravare?
- În nici un caz.
- Îmi este groază.
- De ce?
- Să mă gândesc la oamenii depravaţi.
- Aşa este.
- Îmi este milă de ei.
- Poţi face ceva pentru ei.
- Ce?
- Să te rogi.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Ştii ce spune Sfântului Iacob ruda Domnului?
- Nu.
- Mult poate rugăciunea dreptului în lucrarea ei.
- Dar eu nu sunt drept.
- Poţi devenii.
- Poate ar trebuii să studiez mai mult psihologia depravării.
- Este o psihologia a autodistrugerii camuflate.
- De unde ştii?
- Fiindcă am studiat-o.
- Da?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ştii acum.

[122] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Pentru cei care cred că demnitatea umană nu contează în cele din urmă este bine ca ei să ajungă o pună în comparaţie cu depravarea. Aceasta fiindcă în acest mod vor ajunge să îşi dea seama că totuşi demnitatea contează. În faţa acestei căi a depravării este bine să ştim că Biserica Ortodoxă ne poate ajuta: "de multe ori, Sfinţii Părinţi asemuiesc Biserica cu corabia lui Noe. Aşa cum cei care au intrat în corabie au fost mântuiţi de la pieire, la fel şi cei care intră în Biserică astăzi sunt mântuiţi de păcat şi de moartea cea veşnică. Dar lucrarea Bisericii este mai înaltă şi mai binefăcătoare decât cea a corabiei lui Noe, fiindcă, sub îndrumarea lui, în corabie au fost luate animale sălbatice care tot sălbatice au fost lăsate să iasă pe pământ.

Dar Biserica, scrie Sfântul Ioan Gură de Aur, sub domnia lui Hristos, ia păcătoşii şi-i preface în sfinţi. Cocoşul a intrat în corabie cocoş, şi tot cocoş a ieşit. Lupul a intrat în corabie lup, dar tot lup s-a întors pe pământ. Atunci însă când cineva intră în corabia Bisericii cocoş, iese porumbel. Intră lup şi iese oaie. Intră omidă şi iese fluture. Adică făptură nouă. La fel ca femeia păcătoasă."[123]

CAPITOLUL 6

IISUS A FOST SMERIT DAR DEMN ÎN FAŢA MORŢII SAU DE CE TREBUIE SĂ PRIVIM MOARTEA CU DEMNITATE

În acest capitol vom aborda demnitatea lui Iisus în timpul vieţii Sale pământeşti fiindcă este bine să ştim că El a fost un mare exemplu de demnitate. În acest sens ştim că teologia creştin ortodoxă vorbeşte de 3 m ari demnităţi ai lui Iisus:

1. demnitatea lui regală fiindcă Iisus este rege ale regilor,
2. demnitatea lui profetică fiindcă Iisus este profet al profeţilor,
3. demnitatea lui arhierească fiindcă Iisus a fost arhiereul veşnic.[124]

Este bine să ştim că Iisus a fost un model de demnitate mai ales în timpul patimilor Sale. Ştim că la un moment dat în timpul interogatoriului din faţa marelui preot Caiafa un membru ale sinedriului i-a dat lui Iisus o palmă motivând că nu aşa se răspunde arhiereului. Am fi putut crede că Iisus ar fi voit să îi răspundă cu aceiaşi monedă fiindcă acuzaţiile sinedriului au fost în cea mai mare parte fictive. Totuşi Iisus nu răspunde la violenţă cu violenţă. Acest lucru este dovadă a unei mari demnităţi pe care Iisus a avut-o ştiind că El merge la cruce de bună voie.

Iată ce spunea despre demnitate teologul Ştefăniţă Poenaru: "demnitatea se referă, printre altele, la concordanţa dintre o misiune înaltă şi împlinirea condiţiilor necesare pentru a o împlini. A fi demn de o misiune înseamnă a te ridica sau a fi la înălţimea ei. Doar cel demn de o anumită sarcină o şi poate îndeplini. Excelenţa face parte din caracteristicile principale ale demnităţii. În sens contrar, când pălăria ne este mai mare decât capul, existenţa noastră devine o caricatură.

În schimb, căutarea folosului aproapelui este un stindard al credinciosului, iar moartea eului, atât de mult evocată în creştinism, indică o renunţare la orgoliu, până acolo încât să te vezi, asemenea apostolului Pavel, cel mai păcătos dintre oameni şi cel mai neînsemnat dintre toţi. De aceea, pentru unii smerenia creştină pare a fi doar o capitulare a ambiţiei şi a voinţei, rezultată din neputinţă, în faţa provocărilor şi a competiţiei vieţii. Un fel de confirmare a tezei că oamenii slabi urăsc competiţia, iar cei puternici o preferă. Să fie oare smerenia creştină o virtute născută din neputinţă, iar puterea o podoabă exclusivistă a demnităţii?"[125]

Iisus se poate spune că este un exemplu de demnitate umană. Acest lucru am spus că se poate vedea mai ales în ultimele Sale zile când ştim că a mers de bună voie la patimă. Nici un mare întemeietor de religie nu s-a mai purtat în faţa morţii la fel ca Iisus. Aceasta fiindcă am spus că El a acceptat-o cu

- demnitate,
- calm
- şi responsabilitate.

[123] https://ziarullumina.ro/amp/recuperarea-din-pacat-135634.html (accesat pe 05.02.2026).

[124] A se vedea Stelian Tofană, *Iisus Hristos, Arhiereu veşnic: după Epistola către Evrei* (Cluj-Napoca, 1996).

[125] Ştefăniţă Poenariu, https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/demnitatea-crestina-un-dar-si-o-promisiune.html (accesat pe 27.09.2025).

Dar la fel de bine demnitatea lui Iisus poate să fie văzută şi din propovăduirea lui. Se poate spune că pilda samarineanului milostiv este o mare dovadă de demnitate. Aceasta fiindcă un om care a căzut între tâlhari este respins pe rând de doi trecători. În cele din urmă un samarinean care era de alt neam vine şi îl ridică şi îl duce la un han unde are de grijă de el. Se poate vedea aici un îndemn al lui Iisus la demnitatea umană care trebuie să ne caracterizeze.

Tot teologul Ştefăniţă Poenaru ne spună că demnitatea la fel de bine se arată în slujirea semenilor: "demnitatea meritocratică este legată de virtute, onoare, putere, abilitate şi glorie. Astfel, demnitatea este privită ca rezultanta aptitudinilor umane menite să slujească unui scop, utile unei cauze. Să slujească… Una dintre cele mai caracteristice manifestări sociale ale demnităţii este slujirea. Demnitatea slujirii este travaliul sacrificial, dezinteresat şi în folosul aproapelui, o dăruire prin care meritocraţia se dezlipeşte de laudă, trufie sau mândrie. Eşti puternic pentru a-i ajuta pe cei slabi să devină puternici, eşti bogat pentru a-i îmbogăţii pe ceilalţi. Demnitatea este zona în care se întâlnesc măreţia şi smerenia. „El, măcar că avea chipul lui Dumnezeu, totuşi n-a crezut ca un lucru de apucat să fie deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a dezbrăcat pe Sine Însuşi şi a luat un chip de rob, făcându-Se asemenea oamenilor. La înfăţişare a fost găsit ca un om, S-a smerit şi S-a făcut ascultător până la moarte, şi încă moarte de cruce. De aceea şi Dumnezeu L-a înălţat nespus de mult şi I-a dat Numele care este mai presus de orice nume; pentru ca, în Numele lui Iisus, să se plece orice genunchi al celor din ceruri, de pe pământ şi de sub pământ" (Filipeni 2:6-11)."[126]

Unii ar putea să obiecteze şi să spună că nu prea sunt dovezi ale demnităţii lui Iisus în Noul Testament. Evidentă că ei spun acest lucru fiindcă nu vor să le vadă şi să le recunoască. Sfântul Dumitru Stăniloae spunea în anii '40 ai secolului XX că Iisus Hristos nu este numai un Mântuitor al omului ci la fel de bine şi un restaurator al lui. Cum poate să fie Iisus un restaurator al omului?[127]

După cum ne spune Facerea din Biblie ei bine omul a căzut în păcat. Prin sine el nu are nici o putere de a se elibera de robia păcatului. Se poate vedea că de mai multe ori păcatul îl ţine pe om ca într-o robie. Este nevoie de un ajutor dumnezeiesc pentru ca omul să se poată ridica din păcat. Acest lucru trebuie să ştim că l-a făcut Iisus şi îl face cu toţi cei care vor să se ridice din robia păcatului.

În Iisus se poate spune că aflăm care este demnitatea finală a vieţii omului. Omul este chemat să lucreze cu Dumnezeu la a face o lume mai bună şi mai frumoasă. Se poate vedea că sunt mulţi care nu fac acest lucru. De ce? Fiindcă ei sunt persoane care sunt

- iresponsabile,
- fără atenţie,
- fără luare aminte,
- fără grijă
- şi superficiale.

Iisus se poate spune că a repus demnitatea umană acolo unde îi era locul chiar dacă a trebuit să treacă prin cruce pentru acest lucru.

Iată ce spunea în acest sens tot teologul Ştefăniţă Poenaru: „în Hristos este întruchipat idealul demnităţii. Prin coborâre, smerenie şi ascultare până la moarte, El ridică umanitatea la cea mai înaltă demnitate posibilă. O demnitate superioară stării edenice, chiar dacă cea din urmă implică purtarea desăvârşită a chipului lui Dumnezeu. Sacrificiul hristic recreează omul, născându-l din nou, prin iubire, într-o stare superioară."[128]

Prin urmare de la Iisus că a te sacrifica este un lucru care face parte din demnitatea omului. Nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când sunt mulţi care nu cred că este bine să te sacrifici pentru semenii tăi.

Sacrificiul înseamnă în latină a face sacru. Ei bine există o valoare sacră în sacrificiu şi de la Iisus învăţăm că la fel de bine sacrificiul este unul care ajunge să ne facă să fim unii care

- să ştim,
- să apreciem
- şi să punem preţ

pe demnitatea umană.

---

[126] Idem.

[127] A se vedea Sfântul Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului* (Craiova, 1993).

[128] Ştefăniţă Poenariu, https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/demnitatea-crestina-un-dar-si-o-promisiune.html (accesat pe 27.09.2025).

Prin urmare demnitatea este un lucru pe care evident că îl învățăm de la Iisus și trebuie să știm că de la el am și primit demnitatea de a fi creștini ortodocși. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt mulți care nu văd nici o demnitate în a fi creștin ortodox.

Iată ce spunea despre demnitate tot teologul Ștefăniță Poenaru: „în Bărbierul din Sevilla de Rossini, Figaro își manifestă disprețul față de stăpânii săi punându-l pe Almaviva să se întrebe câți dintre aceștia ar fi, de fapt, demni să fie servitori, luând în considerare toate calitățile necesare pentru a sluji. Demnitatea nu depinde de rangul social și nici de capacitățile superioare ale unora dintre oameni. Toate acestea, în afara virtuții iubirii, sunt marame înșelătoare. Demnitatea înseamnă a stăpâni ca un slujitor sau a sluji ca un stăpân: „[O]ricare va vrea să fie mare între voi să fie slujitorul vostru și oricare va vrea să fie cel dintâi între voi să fie robul tuturor. Căci Fiul omului n-a venit să I se slujească, ci El să slujească și să-Și dea viața răscumpărare pentru mulți!" (Marcu 10:43-45).

Demnitatea, fiind un dar conferit, poate fi descoperită în relațiile sociale. Acțiunile lui Dumnezeu în favoarea omenirii trebuie să fie model pentru umanitate: „Noi am cunoscut dragostea Lui prin aceea că El Și-a dat viața pentru noi; și noi deci trebuie să ne dăm viața pentru frați" (1 Ioan 3:16)."[129]

Demnitatea umană trebuie să știm că este un lucru care poate fi văzut la Iisus care se poate spune că mai toată viața a luptat cu forțele răului. Aceste forțe ale răului au fost văzute în cei care L-au răstignit pe nedrept pe Iisus și în cele nevăzute pe demonii și diavolii pe care Iisus i-a izgonit din oameni.

Nu trebuie să uităm aceste lucruri fiindcă în zilele noastre sunt foarte mulți care nu văd nici un fel de demnitate a lui Iisus. Este bine să știm că Iisus a fost un exemplu de demnitate dar nu de orgoliu. Deși născut într-o iesle de necuvântătoare totuși Iisus a fost demn. A acceptat să vină în această lume cât se poate de

- smerit,
- modest
- și umil.

pentru a ne da și nouă un exemplu de demnitate și de smerenie.[130]

Prin urmare este bine să știm care sunt limitele demnității. Este bine să știm că de la Iisus nu am învățat să facem acte de demnitate gratuită. De ce? Fiindcă se poate vedea că Iisus a fost cât se poate de

- rece,
- nepăsător
- și dezinteresat

față de cei necredincioși.

Tot teologul Ștefăniță Poenaru spunea: „demnitatea este direct legată de potențialitatea rațională a omului și de abilitatea de a acționa în conformitate cu legile morale. Respectul pentru demnitatea umană este un imperativ categoric al eticii, care nu este condiționat de circumstanțe și nu depinde de dorințele sau interesele personale.

Moartea, durerea, neputința, sărăcia, persecuția sau batjocura nu pot știrbi demnitatea umană. Ea este un dat. Nimeni și nimic nu o poate degrada, deoarece ea ține de chintesența omului, de imaginea lui Dumnezeu în el. Precaritatea vieții, criza și încercările sunt contextul fertil al manifestării demnității, un corelativ al durerii, al neputinței și al testării. Testul autentifică și potențează în manifestare demnitatea. Caracterul demn se dovedește în fața morții, a durerii sau în singurătate. Confortul, bunăstarea și prosperitatea adorm spiritul demnității, dar probarea ei continuă îl animă."[131]

Demnitatea umană înseamnă să faci anumite

- acțiuni,
- acte,
- fapte

care sunt unele ce țin de condiția de a fi om. În acest sens mai toate religiile propovăduiesc altruismul. Totuși nu toți întemeietorii de religie au fost altruiști. De ce? Fiindcă nu toți au voit să țină cont de adevăr. Reîncarnarea hindusă, nirvana budistă, Jihadul islamic sau artele marțiale confucianiste sunt cu toate lucruri care sunt departe de adevărul

[129] Idem.

[130] A se vedea Radu Teodorescu, *Smerenia și modestie ca paradigme creștin ortodoxe* (Cugir, 2015).

[131] Ștefăniță Poenariu, https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/demnitatea-crestina-un-dar-si-o-promisiune.html (accesat pe 27.09.2025).

religios şi prin urmare sunt sub demnitatea umană. Iată de ce este bine să ne dăm seama că nu orice om care se declară pe sine religios este şi un om demn în cele din urmă. De ce? Fiindcă am spus că de exemplu în antichitate ei bine păgânii au ajuns să practice în numele religiei lucruri care au fost sub demnitatea umană. Sacrificiul uman, orgiile, prostituţia sacră sau jocurile de gladiatori în cinstea zeilor au fost cu toate lucruri sub demnitatea umană. Prin urmare a fi un om religios nu înseamnă că eşti şi un om demn.[132]

Doi jurişti discutau într-o zi.

- Ştii la ce concluzia am ajuns?
- Nu.
- În lumea de azi este o mare criză de demnitate?
- Demnitate?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă oamenii fac multe fărădelegi.
- Şi?
- Dacă ar avea demnitate nu le-ar mai face.
- Înţeleg ce vrei să spui.
- Da?
- Da.
- Şi ce crezi că este de făcut?
- Cum s-a mai spus.
- Ce?
- Cei mai mulţi infractori provin din familii disfuncţionale.
- Şi crezi că demnitatea ar ajuta?
- Ştii ce?
- Ce?
- Sunt puţini oameni care sunt conştienţi de demnitate.
- Adică?
- Şi cei care o practică de cele mai multe ori nu sunt conştienţi de ea.
- Crezi?
- Da.
- Se poate.
- Sigur că se poate.
- Crezi că demnitatea este o problemă de educaţie?
- Da.
- În ce sens?
- Copilul trebuie educat să ştie că sunt lucruri care sunt sub demnitatea umană.
- Cum sunt infracțiunile?
- Da.
- Sunt de acord cu tine.
- Mă bucur.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Niciodată nu este prea târziu de a învăţa ce este demnitatea.
- Adică?
- O să îţi spun.
- Te rog.
- Am auzit zilele acestea de o întâmplare adevărată.
- Care?
- Despre ce înseamnă demnitatea.

[132] A se vedea Radu Teodorescu, *Omul religios: între minimalism duhovnicesc, dilemă morală și posibilitate de dialog interreligios* (Cugir, 2024).

- Te ascult.
- Două comune — din cauza legii de expropriere — ajunseră în duşmănie fără seamăn.
- Înţeleg.
- Nu se puteau capacita locuitorii nici uneia, nici alteia, nici cu vorbe bune şi nici cu ameninţări, să mai cedeze din pretenţiile lor.
- Urât.
- Astfel chestiunea rămase mai mulţi ani nerezolvită, iar locuitorii comunelor se urau de moarte.
- şi ce a urmat?
- Procesul ajunse iarăşi la dezbatere.
- cred.
- Când delegaţii ambelor comune se adunaseră pentru a discuta chestiunea, un ţăran bătrân, care asemenea nu se lăsa capacitat, le zise.
- Ce?
- Fraţilor stăm în faţa unui lucru foarte însemnat. Strămoşii noştrii toate lucrurile mari le începeau cu Dumnezeu. Aşa trebuie să facem şi noi. Luaţi pălăriile jos şi să zicem Tatăl nostru!
- Şi?
- El începu tare şi răspicat să zică rugăciunea.
- Şi?
- Şi când ajunse la: „şi ne iartă nouă greşelile noastre precum şi noi iertăm păcătoşilor noştri", îşi ridică vocea şi mai mult şi îi privi pe cei ce se rugau cu el împreună.
- De ce?
- În clipa aceea amuţiră cu toţi şi nu voiau să mai continue; în sfârşit ziseră.
- Ce?
- El are dreptate, pace, pace să fie între noi!
- Frumos.
- Îşi dădură mâna frăţeşte, repede ajunseră la învoială şi se mai rugară încă o dată zicând Tatăl nostru de la început până la sfârşit.[133]
- Minunat.
- Da.
- Povestea are un final fericit.
- Deci vezi?
- Ce?
- Un apel la Iisus poate reda omului demnitatea.
- Nu credem acest lucru.
- Crezi acum?
- Da.
- Mă bucur.
- Este interesant ce spui tu.
- Ce anume?
- Că răutăţile sunt sub demnitatea umană.
- Evident.
- Eu nu am văzut lucrurile aşa.
- Până acum?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă credeam că poţi să fi un om rău şi un om demn.
- Nu se poate.
- Acum îmi dau seama.
- Foarte bine.

[133] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Tot despre demnitate teologul Ştefăniţă Poenaru spunea: „demnitatea se trăieşte şi se oferă. Nu este nevoie să ne validăm percepţia cu privire la demnitatea personală prin modul în care se raportează ceilalţi la noi, prin respectul, cinstea sau admiraţia pe care le primim. Respectul se oferă, în primul rând, nu pentru că celălalt îl merită, ci pentru că cel care-l oferă este demn, conştient de natura demnităţii sale. Conştientizarea identităţii şi a valorilor umane inerente ne determină să oferim respect necondiţionat. Suntem ceea ce am fost creaţi să fim, iar aproapele, pentru că poartă acelaşi chip, imago Dei, merită respectul nostru.

În practică, este crucial să abordăm responsabilitatea individuală în ce priveşte oferirea şi primirea respectului. Chiar dacă fiecare om merită respect pentru demnitatea sa intrinsecă, comportamentul individual rămâne un factor important în modul în care respectul este acordat şi perceput în societate. Iar manifestările şi comportamentele omului pot fi contrare demnităţii lui, atunci când omul îşi uită geneza, valorile şi credinţele."[134]

Se poate spune că prin credinţă în Iisus ajungem să întâmpinăm moartea cu demnitate. Se poate acest lucru? Mai contează demnitatea în faţa morţii? Este bine să ştim că da. De ce? Fiindcă nu toţi oamenii mor la fel. Un om care toată viaţa lui a fost credincioşi şi a crezut în Dumnezeu ei bine va avea parte de o moarte mai liniştită fiindcă el ştie că moartea este doar

- o trecere,
- o poartă,
- un pasaj
- şi o deschidere

spre o lume mai bună. Nu înseamnă să lumea noastră este total depravată şi rea. Ceea ce înseamnă este că moartea poate să fie întâmpinată cu demnitate.[135]

Evident că omul care nu crede în Dumnezeu trebuie să ştim că în faţa morţii nu va simţii decât teroarea diavolului. De ce? Fiindcă este bine să ştim că omul fără de Dumnezeu nu are în această lume nici o

- speranţă,
- nădejde,
- credinţă
- şi aşteptare finală.

Iată ce spunea despre demnitate în sens filosofic tot teologul Ştefăniţă Poenaru: „conform lui Kant, demnitatea este cauzată de natura raţională a omului. Fiecare individ are o valoare absolută, care nu poate fi redusă la un simplu „preţ" sau utilitate. În contrast cu lucrurile care au un preţ şi sunt valorizate pentru utilitatea lor în atingerea scopurilor noastre, persoanele, datorită demnităţii lor, sunt mai presus de această evaluare utilitaristă. Demnitatea umană impune un respect necondiţionat şi o recunoaştere a valorii intrinseci a fiecărui individ.

Statutul demnităţii nu cere o estimare a valorii unei persoane, ci mai degrabă o recunoaştere, o raportare justă la ceea ce este. Aceasta este noţiunea primară a conceptului de demnitate, un statut moral care implică posesia unei stări inerente de valoare, care nu depinde de utilitate sau de merite. Astfel, iubirea, iertarea şi compasiunea devin manifestări naturale în comportament. Iubeşti pentru că ştii cine eşti tu şi cine este cel de lângă tine.

Chiar şi persoanele private de libertate trebuie tratate cu umanitate şi cu respect pentru demnitatea inerentă fiinţei umane. Demnitatea, ca formă de respect, presupune o egalitate substanţială, ceea ce reprezintă condiţia necesară a respectului pentru valoarea intrinsecă a oricărei persoane."[136]

Demnitatea în faţa morţii este conferită de pacea lui Hristos de care cu toţii avem nevoie în această viaţă. De ce? Fiindcă este bine să ştim că viaţa în sine nu este uşoară şi se poate spune că prospectul morţii ajunge să o facă şi mai

- nesigură,
- urâtă,
- problematică

---

[134] Ştefăniţă Poenariu, https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/demnitatea-crestina-un-dar-si-o-promisiune.html (accesat pe 27.09.2025).

[135] A se vedea Radu Teodorescu, *De la teroarea „sabiei lui Damocles" la liniştea şi împăcarea sabiei de foc a „Sfântului Arhanghel Mihail"* (Cugir, 2025).

[136] Ştefăniţă Poenariu, https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/demnitatea-crestina-un-dar-si-o-promisiune.html (accesat pe 27.09.2025).

- şi neliniştită.

Evident că cei mai mulţi vor spune că nu contează în cele din urmă să ajungi să mori cu demnitate. De ce? Fiindcă odată ce eşti mort nimic nu mai contează. Demnitatea în faţa morţii se poate spune că este minimul de linişte pe care l-am avut ştiind că am trăit o viaţă

- frumoasă,
- bună,
- împăcată
- şi adevărată.

Teologul Stelian Gomboş spunea despre demnitate: "Aristotel spunea despre această virtute morală că ea devine „o deprindere care rămâne sub formă de dispoziţie activă".

Ea nu trebuie lăsată să doarmă în fiinţa noastră, ci veşnic să fie trează, să existe acea insomnie a demnităţii în sufletul omului, în societatea în care trăim şi care trebuie să fie condusă de oameni demni şi curajoşi.

Un alt dicţionar defineşte demnitatea drept „calitatea sau starea de a fi demn, respectat sau stimat".

Aşadar, prin demnitatea umană se înţelege atât felul în care ne privim noi, cât şi felul în care ne tratează alţii.

Cu toate că există diverşi factori care ne pot influenţa sentimentele cu privire la noi înşine, felul în care ne privesc sau ne tratează alţii are un rol important în ce priveşte simţul propriei valori.

În fiecare ţară există oameni săraci, lipsiţi de apărare sau vulnerabili. Cu toate acestea, cineva aflat într-o asemenea situaţie n-ar trebui să se simtă mai puţin demn.

De fapt, atitudinea sau reacţia altora este cea care ar putea face pe cineva să-şi piardă simţul propriei valori. Realitatea tristă este că de multe ori dreptul la demnitate al oamenilor aflaţi în situaţii nefericite este desconsiderat sau ignorat."[137]

Prin urmare este bine să ştim că putem să fim demni în faţa morţii. Evident că cu toţii vom simţii mai mult sau mai puţină nelinişte în faţa morţii fiindcă ea vine când te aştepţi cel mai puţin.

Demnitatea în faţa morţii este un lucru care este denumit de mulţi ca fiind a murii cu onoare. A murii cu onoare înseamnă pentru cei mai mulţi soldaţi de pe câmpul de luptă a murii

- împăcat,
- liniştit,
- cu demnitate
- şi cu cinste

pentru că o faci pentru ţara ta.

Moartea cu onoare este bine să ştim că este un lucru la care aspiră mai mulţi luptători. Se poate spune că moartea pe câmpul de luptă este demnă? Acest lucru depinde din ce grupare faci parte. În ce sens? Dacă faci parte din armata cotropitoare este bine să ştim că a murii pe câmpul de luptă nu este o moarte onorabilă. De ce? Fiindcă tu eşti agentul

- răului,
- a cotropirii
- şi a asupririi.[138]

Tot teologul Stelian Gomboş spunea despre demnitate: "şi, totuşi, demnitatea este necesară oricărui om. Dar nu toţi oamenii sunt demni şi vorba, tot a lui Aristotel, să ne ţinem departe de cei lipsiţi de demnitate, spre a nu fi luaţi în vârtejul lor şi a ajunge la fundul unei ape. Învăţătura creştină consideră demnitatea umană un dar divin, care indiferent de condiţiile în care trăieşte individul, are în faţă chipul lui Dumnezeu ca exemplu. Sau, cum frumos a spus Dan Puric într-o conferinţă a sa, ea – demnitatea – poate fi „a doua naştere – demnitate dobândită".[139]

O moarte demnă este evident că moarte în care ajungem să sperăm într-o lume mai bună şi în faptul că dincolo de această lume vom ajunge să vedem raiul. Cu toţii aspirăm la rai şi este bine să ştim acest lucru. Dacă nu ar fi speranţa în rai ei bine această viaţă evident că ar fi fără de sens şi fără de noimă. De ce? Fiindcă omul vrea să ştie că cu moartea nu se sfârşeşte totul.

---

[137] Stelian Gomboş https://www.crestinortodox.ro/religie/demnitatea-157548.html (accesat pe 27.09.2025).

[138] A se vedea Răzvan Brudiu şi Mihail K. Qaramah, *Biserica şi războiul - credinţă, ideologie, politică* (Alba Iulia, 2025).

[139] Stelian Gomboş https://www.crestinortodox.ro/religie/demnitatea-157548.html (accesat pe 27.09.2025).

Moartea demnă trebuie să ştim că este moartea care are loc cu speranța vieții de dincolo, adică a raiului. Acest lucru este de fapt prezent în mai toate marile religii ale lumii.

Tot teologul Stelian Gomboş spunea: "demnitatea arată valoarea, moralitatea, gradul de preţuire pe care-l are o persoană în cadrul societăţii; o urcă pe o treaptă superioară. Ea este legată de sentimentul onoarei, a fi demn însemnând să-ţi respecţi propria persoană şi să respecţi pe cei din jurul tău; înseamnă să crezi în ceva şi să fii consecvent în principii şi atitudine. Se naşte o reciprocitate: Omul demn respectă oamenii educaţi şi oamenii educaţi, la rândul lor, respectă omul demn; ei preferă de multe ori să piardă decât să jignească, să-şi schimbe cartea de vizită a demnităţii."[140]

Demnitatea umană ne spune că trebuie să ne lăsăm urmele trecerii noastre prin această viață

- pozitiv,
- constructiv
- şi productiv.

De ce? Fiindcă sunt mulți semeni de ai noştri care tot ceea ce lasă în urma lor este

- dezolarea,
- crima,
- răutatea,
- violența
- şi războiul.

După cum ne spun mai mulţi sfinţii părinţi creştin ortodocşi este bine să ştim că moartea este o creaţie a diavolului şi nu a lui Dumnezeu. Prin urmare frica de moarte se poate spune că este o frică de diavol care a creat-o şi care vrea ca ea să fie definitivă şi finală. Ei bine Hristos a venit şi a schimbat această ierarhie demonică şi a propovăduit învierea. Chiar El a înviat. Aşa că ştim că în cele din urmă cu toţii vom învia.[141]

Diavolul ne-a luat dreptul la viață prin a ne face muritori însă totuşi noi avem

- speranță,
- nădejde
- şi credință

în fața morții.

„Cui nu-i e frică de moarte? Indiferent cât de pregătit ai fi pentru această trecere, atunci în ultimele momente ale vieţii frica de cunoscut te cuprinde. Nu ştii unde vei merge, ce va fi, cum va fi…. Îţi faci un bilanţ al faptelor, te gândeşti la toți cei dragi. Conştiința te mustră pentru tot ce-ai făcut rău şi toate gândurile se învârt în jurul unei singure ființe: Dumnezeu

Rar veţi vedea atei pe patul de moarte. În ecuația suferinței Dumnezeu este mereu prezent în minţile oamenilor. Toți vrem să fim veşnici, nimeni nu vrea să moară. Dorința de a sta veşnic cu cei dragi şi de a le oferii iubirea ta este o dovadă că omul este veşnic. Dar totuşi moare?

Indiferent cât de puţin ai trecut pe la Biserică în timpul vieţii, totuşi atunci în ultimele momente de suferință te gândeşti: „Şi totuşi cum să mor? Cum să putrezesc în pământ? Dumnezeu vorbea parcă de înviere, de judecată, de rai, de viața veşnică… ". Pe patul morţii când nimeni nu te mai poate ajuta, nici medicii, nici familia, nici prietenii, nici aparatura sofisticată, toate gândurile se îndreaptă către Hristos."[142]

Demnitatea în fața morții nu înseamnă că

- sfidezi
- sau înfrunți

moartea ci mai mult că ai ajuns să îți pui nădejdea în Dumnezeu.

De ce să ne punem nădejdea în Dumnezeu? Fiindcă este bine să ştim că în această lume sunt lucruri care stau în puterea noastră şi sunt lucruri care nu mai stau în puterea noastră. Ei bine este bine să ştim că moartea în nici un fel nu stă în puterea noastră. Ne aşteptăm moartea cu demnitate fiindcă ştim că dincolo de ea ne aşteptăm la Dumnezeu. Moartea se poate spune că este *marea întâlnire* cu Dumnezeu. Toată viaţa noastră de pe acest pământ se poate spune că este o pregătire a acestei mari întâlniri cu Dumnezeu.

---

[140] Idem.

[141] A se vedea Mihai Iordache, *Lumina învierii. Spiritualitatea sfintelor paşti* (Bucureşti, 2019).

[142] https://ortodoxiatinerilor.ro/ti-e-frica-de-moarte/ (accesat pe 06.02.2026).

A murii demn înseamnă că ajungi să mori cu conştiinţa împăcată că ai ajuns să îţi faci datoria în această lume. Este bine să nu uităm acest lucru când sunt mulţi care duc un mod de viaţă iresponsabil.

Iată ce spunea despre frica de moarte Sfântul Isaac Sirul: "tot omul care petrece în stricăciune, şi cel lipsit de cunoştinţe, consideră viaţa aceasta vremelnică drept un lucru de preţ. Bine a zis oarecine, că frica de moarte mâhnire aduce omului, pe care-l mustră conştiinţa, cine are însă bună mărturie înlăuntrul său doreşte moartea ca pe o viaţă. Să nu socoteşti adevărat înţelept pe acela, care mintea şi-o robeşte fricii şi groazei, pentru viaţa aceasta. Socoteşte că visuri sunt toate câte se întâmplă trupului, bune sau rele. Că de toate acestea te vei dezlega, nu numai la moarte, ci de multe ori, înainte de moarte ele te lasă şi se duc. Iară dacă sufletul tău se împărtăşeşte de unele din ele, crede-mă că pe acestea le vei avea avuţie în veacul acesta, şi că se duc cu tine în lumea cealaltă. Si dacă sunt bune lucrurile tale, bucură-te şi mulţumeşte lui Dumnezeu în cugetul tău. Şi dacă sunt rele, mâhnindu-te suspină şi caută să scapi de ele, până când mai eşti în trup. Să iei aminte cu de-amănuntul la orice spor, care se lucrează în tine, fie la arătare, fie în ascuns. Că ai de mijlocitori botezul şi credinţa, întru care ai fost chemat de Domnul nostru Iisus Hristos spre lucrurile sale cele bune, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Căruia I se cuvine cinstea, mărirea şi închinăciunea în vecii vecilor. Amin."[143]

Doi etnologi discutau într-o zi.

- Ştii ce am observat aceste zile?
- Nu.
- De multe ori unele popoare au mai multă demnitate ca altele.
- Adică?
- Sunt popoare mici care au răzbit în istorie.
- Cum sunt românii?
- Da.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă a fi un popor demn nu înseamnă să fi un imperiu.
- Nu m-am gândit la acest lucru.
- M-am gândit eu.
- Deci tu admiri micile popoare?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă de mai multe ori sunt mai demne decât marile popoare.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Marile popoare de cele mai multe ori sunt dominate de orgoliu.
- Aşa este.
- Eşti de acord?
- Da.
- Deci demnitatea unui popor nu înseamnă orgoliu naţional.
- Se poate acest lucru?
- Este o problemă de nuanţă.
- Îmi aduci aminte pe Petre Ţuţea.
- De ce?
- El a scris o carte intitulată Filosofia nuanţelor.
- Nu am citit-o.
- Este interesantă.
- Cred.

[143] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţă*, (Editura Bunavestire, Bacău, 1997), p. 32 apud https://doxologia.ro/frica-de-moarte (accesat pe 06.02.2026).

- Şi cum se poate să scapi de orgoliul naţional.
- Simplu.
- Cum?
- Prin rugăciune.
- Ajută?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă rugăciunea te smereşte.
- Cum?
- Te facă să îţi dai seama că ai nevoie de ajutorul lui Dumnezeu.
- Aşa este.
- Rugăciunea este întotdeauna o lecţie de smerenie.
- Adică?
- O să îţi spun o întâmplare adevărată.
- Care să exemplifice?
- Da.
- Te ascult.
- Un călugăr cu numele Isaac, căruia ispitele îi periclitau curăţenia trupească şi sufletească, se duse la Sfântul Ioan Scărarul şi îi mărturisi, mai mult cu lacrimi decât prin cuvinte, lupta grea ce o are cu Satan.
- Vai de mine.
- Aşa este.
- Şi?
- Sfântul îi zise.
- Ce?
- Fiul meu, să ne încredem prin rugăciune Dumnezeului nostru contra diavolului.
- Şi?
- Şi îndată se aruncară în genunchi, începură să se roage cu lacrimi către Atotputernicul.
- Frumos.
- După câtva timp de rugăciune, Isaac, fu mântuit de duhul necurat.[144]
- Ştii de ce îmi aduci tu aminte?
- De ce?
- De tradiţiile de înmormântare a poporului român.
- Adică?
- Sunt mai multe tradiţii.
- Ştiu.
- Se poate spune că putem fi demni în faţa morţii?
- Dacă am dus o viaţă bună pe pământ.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Nu ai cum să îţi aştepţi moartea cu demnitate dacă toată viaţa ai ucis şi furat.
- Aşa este.
- Moartea vine la toţi.
- Ştiu.
- Dar nu toţi o trăiesc la fel.
- De ce?
- Fiindcă de exemplu unii au parte de moarte năprasnică.
- Din nefericire.
- Aşa este.

[144] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Poate ar trebuii să studiez mai bine ritualurile de înmormântare.
- Aşa să faci.

Iată ce spunea despre frica de moarte teologul Georges Barbarin: "să nu vă fie frică de moartea însăşi, ci mai degrabă de felul în care trăiţi!

Frica este marea boală universală. Noi ne temem continuu, sub diferite forme. Orice fel de frică (de sărăcie, de întuneric, de păcat, de greşeală, de nedreptate, de opinia publică, de insulte, de lovituri, de fiare, de diavol, de infern, de moarte, de gelozie, de înşelăciune, de viaţa de dincolo, de necunoscut, de supranatural, de calamităţi, de boli, de accidente, de foame şi de sete, de război şi de revoluţii, de fenomene ale naturii, de fantome, de neplăceri, de suferinţe, de hoţi, de singurătate etc. etc.) zace în inima noastră, toată gândirea noastră se alterează şi dezordinea se instalează în noi.

Pentru a fi un om liber, trebuie să fi scăpat complet de orice fel de frică. Toate aceste goluri să le umplem cu prezenţa divină. Nu vă temeţi de Dumnezeu! El este dragoste şi bunătate nesfârşită, universală. Iubiţi-L şi din iubire ascultaţi-L, nu din frică! Nu vă temeţi de moarte! Ea nu comportă nici o durere fizică. Ea este o trecere foarte dulce, simplă şi uşoară. Toţi centri nervoşi se inhibă şi " aparenţa de agonie dureroasă este doar pentru spectatori. Chiar când corpul se zbate, muribundul este inconştient de această luptă, el nu simte nici o durere fizică. El moare ca şi când ar adormi. Nu există excepţie de la aceasta. Prin orice tip de moarte ar pieri omul - accident, boală sau uzură -, lucrurile se petrec la fel. Moartea este deci o trecere, iar nu o stare de a fi. Ea ne apropie de Dumnezeu, prin abandonarea hainei trupului nostru. Moartea ne redă tinereţea şi libertatea. Omul care moare renaşte la altă viaţă, îşi schimbă haina uzată. Duhul Iui se reîmprospătează."[145]

CONCLUZII

Această carte este una care am putut să vedem că se bazează pe o idee cât se poate de nobilă: că este sub demnitatea umană să stăm şi să vedem cu lumea

- se degradează
- şi decade

fără ca noi creştinii ortodocşi să nu luăm nici o atitudine sau măsură. Am vorbit în această carte mai pe larg despre care sunt formele prin care se manifestă decăderea şi degradarea în lumea noastră. În Orientul Mijlociu războiul şi terorismul sunt o constantă. În lumea occidentală secularismul şi indiferentismul religios sunt în floare. În ţările creştin ortodoxe există multă instabilitate economică şi migraţie. Migraţia aduce de cele mai multe ori contactul cu alte confesiuni decât cea creştin ortodoxă şi în cele din urmă prozelitismul şi convertirea.[146]

Am vorbit în această carte că degradarea umană este uneori atât de mare că în mai multe regiuni ale Africii încă se mai practică canibalismul. Aceste lucruri evident că cei mai mulţi dintre noi considerăm că nu ne privesc şi parţial este şi adevărat. Totuşi, chiar şi cu triburile din Africa trebuie să fie dusă o muncă de convertire. Se ştie de cazul adevărat al unui misionar creştin că de mai multe ori le-a predicat la cei din triburi pe Hristos. Nu a avut mare succes. Totul a durat până într-o zi când în timp ce predica cineva l-a scuipat în faţă. Misionarul cu nişte eforturi supraumane s-a abţinut şi nu a răspuns. Imediat după acest lucru mulţimile de tribali au cerut să se boteze. Când misionarul i-a întrebat căruia fapt se datorează schimbarea lor, ei au spus că faptul că nu a reacţionat cu violenţă când a fost scuipat.[147]

Teologul Stelian Gomboş vorbea şi el de pericolul de a cădea din demnitate în mândrie: „această calitate se îmbracă uneori în haina strălucitoare a mândriei. Omul mândru nu se lasă călcat în picioare, fiindcă are şi curaj, nu dă niciodată semne de delăsare sau laşitate. El persevereză, iar raţiunea, înţelepciunea îl fac şi prudent totodată, îi indică limitele.

Când se depăşeşte raţiunea, acea limită a prudenţei, se trece în orgoliu şi acesta nu mai ţine seama de părerile celorlalţi, ci doar de ceea ce gândesc ceilalţi despre persoana sa; iubindu-şi sinele, căută să-şi impună o imagine, o idee,

[145] Georges Barbarin, *Hristos, prietenul clipelor de grea încercare*; Editura Bizantina apud https://www.crestinortodox.ro/credinta/sa-va-frica-moarte-mai-degraba-felul-care-traiti-155126.html (accesat pe 06.02.2026).
[146] A se vedea Gheorghe Pătraru, *Ortodoxie şi prozelitism* (Iaşi, 2000).
[147] Poveste preluată din tradiţia creştină universală.

chiar dacă ea este falsă, dăunătoare intereselor celor din jur. Şi când un conducător se iubeşte prea mult pe sine, istoria ne-a dovedit că el a devenit un călcător al Legilor."[148]

Demnitatea umană este un lucru care dacă ar fi mai des luată în considerare evident că ar face o lume mult mai bună şi mai fericită. De ce? Fiindcă este bine să ştim că sunt multe lucruri pe care contemporanii noştri le fac care sunt sub demnitatea umană. Sunt mai mulţi mari întreprinzători care deschis afaceri nu pentru a muncii cinstit şi curat ci pentru a profita de pe semenii lor.

Din afirmaţia de mai sus ne dăm seama că exploatarea omului de către om nu a fost proprie numai sclavagismului antic şi feudalismului medieval ci la fel de bine este proprie şi contemporaneităţii. Ne exploatăm unii pe alţii fără să ne gândim că în cele din urmă ne facem un rău fiindcă atragem mânia lui Dumnezeu asupra noastră.

Iată ce spunea în acest sens despre demnitate teologul Stelian Gomboş: „cei needucaţi, sau prost educaţi, neînzestraţi intelectualiceşte, care beneficiază şi de un dram de prostie pe care şi-o ascund cu perfidie, sunt pradă uşoară a orgoliului, sunt cei ce gândesc că au meritul principal în realizări, sau că hotărârile lor sunt cele mai bune, considerându-se zei şi devenind tirani mai mici sau mai mari, sau sfârşind dând socoteală celor pe care i-au oprimat.

Aşa se scrie istoria, are şi ea legile ei. Doar raţiunea şi bunul simţ pot ţine în frâu mândria, pentru a nu trece în aria orgoliului. O dată scăpată în această arie, acţiunile omului devin imprevizibile şi instabile. Omul se dovedeşte a fi infatuat, lipsit de înţelepciune, iar prostia ascunsă iese, până la urmă, la suprafaţă."[149]

Prin urmare este bine să ştim că în această carte am vorbit despre faptul că într-un anume sens demnitatea umană este un lucru care ţine de bunul simţ. De ce? Fiindcă este bine să ştim că demnitatea şi bunul simţ sunt pe aceiaşi lungime de undă. Nu sunt identice dar evident că nu pot să fie

- separate,
- rupte
- şi luat diferit.

Că demnitatea nu este orgoliu ne-o spune tot teologul Stelian Gomboş: „ne confruntăm în prezent cu orgolii personale şi orgolii de partid. Guvernarea ţării înseamnă o bună administrare şi ea trebuie să constituie prima preocuparea celor ce conduc destinul ţării. Întrebările lor principale ar trebui să fie: Tot ce facem este în interesul poporului? Va trăi omul mai bine în ţara asta? Nu vor profita cei din afară de aceste tensiuni interne? Mai prezentăm încredere în condiţiile acestor disensiuni care, din orgoliu merg până la ură viscerală?

Dorinţele şi acţiunile oamenilor necumpătaţi sunt întotdeauna iraţionale şi nu duc la un scop înălţător.

Toţi avem nevoie să credem în noi, dar este necesar să ţinem cont şi de cei din jurul nostru, adică să uzăm de bunul simţ şi de sinceritate, pentru a ajunge la adevăr.

Seneca spunea că important este: „să exprimăm ceea ce simţim, să simţim ceea ce exprimăm, vorba să semene cu fapta". Şi după cum frumos sfătuia cineva, „să nu bem din fântâna tâlharilor, chiar dacă ne ard buzele!"[150]

Demnitatea este la fel de bine şi un lucru care într-un anume sens ne ajută să stăm mai bine în faţa lui Dumnezeu. Este cu adevărat greu să spunem că putem sta în faţa lui Dumnezeu cu demnitate dacă suntem

- perverşi,
- haini,
- ucigaşi,
- tâlhari,
- iresponsabili
- şi cruzi.

De ce? Fiindcă este bine să ştim că acest lucruri nu sunt compatibile cu bunătatea lui Dumnezeu. Ca să ajungem să stăm cu demnitate în faţa lui Dumnezeu trebuie

- să ne asemănăm
- şi Îl imităm

pe Dumnezeu.

---

[148] Stelian Gomboş https://www.crestinortodox.ro/religie/demnitatea-157548.html (accesat pe 27.09.2025).

[149] Idem.

[150] Stelian Gomboş https://www.crestinortodox.ro/religie/demnitatea-157548.html (accesat pe 27.09.2025).

Demnitatea umană evident că de mai multe ori ajunge să fie falsificată. Am vorbit aici că în lumea politicii, a afacerilor sau a relaţiilor internaţionale ei bine se mizează şi se merge pe demnitate. Cei care ne cer votul sunt persoane care pretind că sunt demne şi vrednice. Uneori acest lucru este adevărat dar de cele mai multe ori nu este aşa. Prin urmare este bine să ştim că nu oricine spune că este demn chiar aşa este. Demnitatea poate să fie mimată şi acest lucru are loc de mai multe ori pe micul şi pe marele ecran şi mai ales în mas media.[151]

Despre demnitatea teologul Stelian Gomboş spunea: „nevoia de a vorbi fără să spui cu adevărat ceea ce simţi, aflându-te doar „în vorbă" pentru a ieşi în evidenţă sau de a face câte ceva complet neadecvat vorbelor tale spuse cândva, este o boală contagioasă a zilelor noastre, contactată de cei ieşiţi din găoacea comunismului. Nu ne mai dedublăm acum, dar minţim cu neruşinare. Răutatea şi lipsa de reţinere sunt defecte care nu pot sta alături de demnitate.

Marcus Aurelius considera că demnitatea omului derivă din raţiune, din stăpânirea ei: „A ne abţine de la orice pripire în judecăţile noastre, a fi binevoitor faţă de oameni şi a asculta poruncile zeilor"."[152]

Demnitatea prin urmare este un lucru care de mai multe ori nu caracterizează societatea noastră în care

- scandalul politic,
- contestaţia morală,
- ranchiuna,
- calomnia,
- persiflarea
- şi agresivitate

sunt lucruri obişnuite şi monede curente.

Este greu să vorbim de demnitate cu un politician de extremă care şi-a făcut carieră din a împroşca cu noroi în semenii lui. Aceasta fiindcă este bine să ştim că demnitatea umană nu are nimic de a face cu extremismul. Ei bine se poate vedea că în lumea noastră avem extrem de mulţi extremişti:

- politici,
- sociali,
- morali,
- culturali
- ai mentalităţilor etc.

„Descartes era de părere că „dacă facem întotdeauna ceea ce ne dictează raţiunea noastră, nu vom avea niciodată un subiect de remuşcare, chiar dacă evenimentele ne-ar arăta după aceea că ne-am înşelat, fiindcă nu a fost din greşeala noastră". Este tot atât de adevărat că cine se lasă pradă acestei simţiri a orgoliului care-i furnică pielea, este pierdut. Un filtru al raţiunii trebuie să existe întotdeauna, care să atenţioneze în special pe conducători, fiindcă ei au în mâini soarta poporului.

Immanuel Kant spunea că „Virtutea poate fi dobândită… căci facultatea morală a omului nu ar fi virtute, dacă nu ar triumfa prin puterea principiului în lupta cu atât de puternicele înclinări contrare".

Curajul este înaintarea către ceva sau promovarea a ceva în pofida fricii. Dar nu un curaj prostesc, ci unul raţional."[153]

Prin urmare, din afirmaţia de mai sus, ne dăm seama că demnitatea umană nu este iraţională ci este cât se poate de raţională fiindcă urmează raţiunii umane. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt mulţi care cred că demnitatea umană nu este nimic mai mult decât o

- himeră,
- iluzie,
- o ideologie fără sens
- şi un lucru pentru visători.

Ei bine în nici un caz demnitatea umană nu este un lucru care se adresează numai visătorilor. De ce? Fiindcă sunt mulţi care ştiu că în această lume sunt mai mulţi care sunt sub demnitatea umană deşi se numesc pe ei oameni

---

[151] David Cromwell, *Why Are We The Good Guys?: Reclaiming Your Mind From The Delusions Of Propaganda* (Zero books, 2012).

[152] Stelian Gomboş https://www.crestinortodox.ro/religie/demnitatea-157548.html (accesat pe 27.09.2025).

[153] Idem.

morali şi integrii. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Stelian Gomboş: „mulţi şi-au pierdut curajul în zilele noastre. Mulţi tineri sunt blazaţi şi plictisiţi. Nu se mai aude „corul" lor minunat, vorba cuiva privind diferenţa dintre cor şi turmă: „ unii cântă iar ceilalţi behăie". Nu vrem să ajungem o turmă, mânată de unul – doi ciobani deveniţi păstori peste noapte!

Lucian Blaga spunea: „Soarta este o prăpastie în care cădem numai dacă privim prea mult în ea". Să ridicăm ochii spre cer, să prindem curaj!

Conducătorii trebuie să beneficieze şi de această valoare umană a curajului, bărbăţiei şi demnităţii. Nu poţi fi nici prudent, echilibrat, înţelept în hotărâri, dacă nu ai curaj, bărbăţie şi demnitate.

Curajul te face să-ţi duci „căruţa" acolo unde trebuie, în direcţia salvatoare.

Curajul de a spune adevărul, indiferent de cum este el, a nu minţi, indiferent de consecinţe."[154]

Doi ierarhi creştin ortodocşi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- De multe ori sunt ispitit de mândrie.
- De ce?
- Din cauza demnității.
- De ierarh?
- Da.
- Am simţit şi eu de mai multe ori această ispită.
- Şi cum ai scăpat de ea?
- Prin rugăciunea lui Iisus.
- Adică?
- Rugăciunea lui Iisus mi-a adus aminte că sunt un păcătos.
- Frumos.
- Aşa este.
- De multe ori eu uit de păcatele mele.
- Nu este bine.
- Ştiu.
- Amintirea păcatelor ne face să fim smeriţi.
- Aşa este.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Totuşi arhieria este o mare demnitate.
- Ştiu.
- Dar ea trebuie să ne facă să Îl iubim şi mai mult pe Dumnezeu.
- Se poate?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă El ne-a adus mai aproape de Sine.
- Prin această demnitate?
- Da.
- Ştii ce este?
- Ce?
- Această conversație mă ajută.
- Chiar?
- Da.
- Chiar crezi că ne putem baza pe ajutorul lui Dumnezeu.
- Da.

[154] Stelian Gomboş https://www.crestinortodox.ro/religie/demnitatea-157548.html (accesat pe 27.09.2025).

- Cum?
- O să îţi spun o întâmplare care am citit-o mai recent.
- Te ascult.
- In anul 437 izbucni un foc straşnic în partea nordică a oraşului Constantinopol.
- Nu se poate.
- Flăcările nimiciră o mulţime de case şi magazii.
- vai de mine!
- Numai o bisericuţă rămase neatinsă, aici căuta să scape mulţimea cuprinsă de flăcări din toate părţile.
- Şi?
- Flăcările însă începuseră să se atingă şi de zidurile acestui sfânt lăcaş.
- Doamne ai milă.
- Scăpare pentru mulţimea din lăuntrul nu era.
- Vai de mine.
- Atunci credincioşii în frunte cu patriarhul căzură în genunchi şi rugară pe Dumnezeu ca să-i mântuiască.
- Şi?
- Rugăciunea le fu ascultată şi credincioşii fură scăpaţi prin puterea atotputernicului Dumnezeu.[155]
- Ce bine.
- Aşa este.
- Deci vezi?
- Ce?
- Mai repede sau mai târziu Dumnezeu ne ascultă rugăciunile.
- Ce mi-ai spus tu a fost o minune.
- Aşa este.
- Doamne ai milă de noi.
- Amin.
- Se poate să dai dovadă de demnitate umană dacă te bazezi pe mila lui Dumnezeu.
- Cea mai mare demnitate.
- De ce?
- Fiindcă ţine de demnitatea noastră să fim la mila lui Dumnezeu.
- Nu eram conştient de acest lucru.
- Demnitatea umană şi mila lui Dumnezeu sunt cât se poate de compatibile.
- Ce frumos.
- Cel care nu cere mila lui Dumnezeu nu dă dovadă de smerenie.
- Ci de orgoliu?
- Da.
- Nu aşa sunt demonii?
- Ba da.
- Am mai auzit acest lucru.
- Dacă demnii ar cere mila lui Dumnezeu ar scăpa de iad.
- Dar nu o fac?
- Nu.
- Din cauza mândriei?
- Da.
- Ai spus multe lucruri profunde.
- Aşa am fost inspirat de Dumnezeu.
- Aşa este.
- Mă bucur că ţi-am fost de folos.
- De mare folos.
- Foarte bine.

[155] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Iată ce spunea despre demnitate tot teologul Stelian Gomboş: „demnitatea este condiţia statuară a omului. În asta constă nobleţea, dar şi riscul ei. Nobleţea se manifestă mai ales pe fondul unor circumstanţe precare: sărăcie demnă, bătrâneţe demnă, suferinţă demnă. Riscul este încremenirea în solemnitate, cultul ridicol al propriei efigii.

În acest context, s-ar spune că demnitatea adevărată este o combinaţie reuşită între curaj şi umor!...

Astfel definită, demnitatea ne apare ca o virtute stoică. Dar ce carieră mai poate face stoicismul astăzi, în plină postmodernitate? Este demnitatea politically correct?

Mă tem că nu, căci corectitudinea politică nu pare să iubească statuile, cu iradierea lor elitistă, cu prestanţa lor muzeală.

Eu însă nu-mi pot reţine o (suspectă) simpatie pentru ceea ce nu este întru totul corect politic. Un pic de desuetudine, o fărâmă de elitism scăpătat, o mică inadecvare nu pot decât să atenueze excesele geometrice ale virtuţilor, perfecţiunea lor mecanică."[156]

După cum am spus demnitatea umană este un lucru care este aproape în totalitate desconsiderat în zilele noastre. Aceasta fiindcă omul este prins în acest

- vacarm
- şi vâltoare

a lumii din jur şi nu mai vrea să ştie de ceea ce îl face nobil cu adevărat. Demnitatea umană este un lucru care după cum am spus implică cu sine multă responsabilitate dar la fel de bine trebuie să ştim că ea este una care ne înaltă spre Hristos.

În unele epoci ale istoriei se poare că omul a fost mai mult preocupat de demnitatea umană. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Stelian Gomboş: „în doză homeopatică, abaterea de la regulă face parte, în definitiv, din farmecul inconfundabil al firesculuı şi al umanităţii.

Spuneam că demnitatea se manifestă, de regulă, pe un fundal de precaritate, de criză. S-ar zice că este un corelativ al nefericirii. Eşti demn în faţa morţii, în închisoare şi, în general, sub lovitura sorţii.

Din acest punct de vedere, spaţiul est-european a fost, între anii 1945 şi 1989, o ambianţă privilegiată pentru exersarea demnităţii. Fiecare episod de viaţă era un test.

O asemenea situaţie este, evident, profund anormală: omul nu trebuie pus la încercare în acest fel."[157]

Această carte se vrea nu numai un îndemn la demnitatea umană care poate să scoată umanitatea din starea de degradare în care a căzut ci la fel de bine poate să fie luată şi o meditaţie despre tema şi problematica demnităţii.

Am spus că este foarte uşor să cădem dintr-o prea mare demnitate în mândrie şi orgoliu. Despre acest lucru am vorbit în această carte în primul capitol.

Demnitatea umană acolo unde nu este prezentă ajunge să îl facă pe om într-o bestie iraţională. Am spus că în istorie nu existat demnitate deloc în

- aruncarea creştinilor la lei în arenele romane,
- arderile pe rug ale inchiziţiei medievale,
- lagărele de exterminare naziste,
- atentatele teroriste islamice,
- crimele
- şi sadismul

de care dă dovadă de mai multe ori societatea noastră.

Demnitatea trebuie să ştim că nu este un lucru care este dincolo de puterile noastre. De ce? Fiindcă ea ne face să fim unii care să ne dăm seama că avem o menire morală lăsată de Dumnezeu în chiar

- firea
- şi fibra

noastră umană.

Demnitatea umană este un lucru care acolo unde este conştientizată împiedică pe om să facă multe lucruri urâte şi rele.

---

[156] Stelian Gomboş https://www.crestinortodox.ro/religie/demnitatea-157548.html (accesat pe 27.09.2025).
[157] Idem.